

Scholen en vandalisme?

(een handleiding voor leerkrachten in het Lager en
Voortgezet Onderwijs om iets tegen vandalisme te
doen)

Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

<u>Inhoudsopgave</u>	Pagina	3
<u>Voorwoorden</u>		5
<u>Inleiding</u>		9
Scholen en vandalisme?		11
De inrichting van de handleiding		13
<u>Hoofdstuk 1</u>		
<u>Vandalisme: een algemene schets</u>		15
1.1. Vandalisme . . . wat is dat eigenlijk?		17
1.2. Cijfers over vandalisme		20
1.3. Wie vernielen?		29
1.4. Vernielen waarom?		31
1.4.1. Motieven		33
1.4.2. Drempels		41
<u>Hoofdstuk 2</u>		
<u>Anti-vandalismeprojecten voor scholieren</u>		43
2.1. Inleiding		45
2.2. De specifieke aanpak		46
2.3. De brede aanpak		55
2.4. Audio-visuele middelen		64
2.5. Activiteiten gericht op de vriendengroep		68
<u>Hoofdstuk 3</u>		
<u>Algemene maatregelen</u>		73
3.1. Inleiding		75
3.2. Vrije-tijdsvoorzieningen		75
3.3. De sfeer op school en de lesstof		82
<u>Hoofdstuk 4</u>		
<u>Een minder kwetsbare school</u>		89
4.1. Inleiding		91
4.2. Controle op het schoolgebouw		91
4.2.1. Achterliggende ideeën		91
4.2.2. Aanbevolen maatregelen		93
4.3. Versteving en beveiliging		95
4.3.1. Achterliggend idee		95
4.3.2. Aanbevolen maatregelen		96
4.4. Kosten en baten		101
<u>Hoofdstuk 5</u>		
<u>Opzet en organisatie van een anti-vandalismeproject</u>		103
<u>Literatuurlijst</u>		111

Voorwoord van de Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven.

Het 'vakgebied' voorkoming misdrijven is nog jong en betrekkelijk onontgonnen. Niettemin neemt de voorkoming van misdrijven binnen het politie-apparaat een voorname plaats in, zoals ook blijkt uit de volgende zinsnede: 'Het uitgangspunt van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken is dat preventieve criminaliteitsbestrijding een facet is van het takenpakket van iedere politiefunctionaris'*)). In elk korps van de Gemeentepolitie en in elk district van de Rijkspolitie is een aantal politiemensen speciaal werkzaam als ambtenaar Voorkoming Misdrijven (part-time of full-time). Daarnaast zijn er de regionale coördinatoren, die — het woord zegt het al — de lokale activiteiten op het gebied van voorkoming misdrijven regionaal coördineren.

Het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven (LBVM), dat ressorteert onder de ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie, ondersteunt de activiteiten van genoemde verantwoordelijke functionarissen. Het LBVM geeft, in- en extern, adviezen en informatie en reikt hulpmiddelen aan op het gebied van de criminaliteitspreventie. De bedoeling daarbij is een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Immers, het voorkómen van misdrijven is niet alleen een zaak van de politie, maar ook van u! En onder 'u' verstaan we dan elke individuele burger en — omdat mensen samenwerken, zich verenigen en organiseren — ook de groepen, instanties, verenigingen, organisaties en instellingen waar 'u' deel van uitmaakt.

Deze handleiding, een uitgave van het LBVM en bedoeld voor leerkrachten en organisaties die op het terrein van het onderwijs werkzaam zijn, is een van de hulpmiddelen bij activiteiten op het gebied van de criminaliteitspreventie, in dit geval het voorkomen van vandalisme. Vandalisme is een ernstig probleem dat aller aandacht verdient. We hopen dan ook dat u als leerkracht behulpzaam wilt zijn bij het streven het vandalisme onder scholieren te beteugelen. Mogelijk kunt u daarbij gebruik maken van deze leidraad.

Drs. R.J. Vader, de Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven

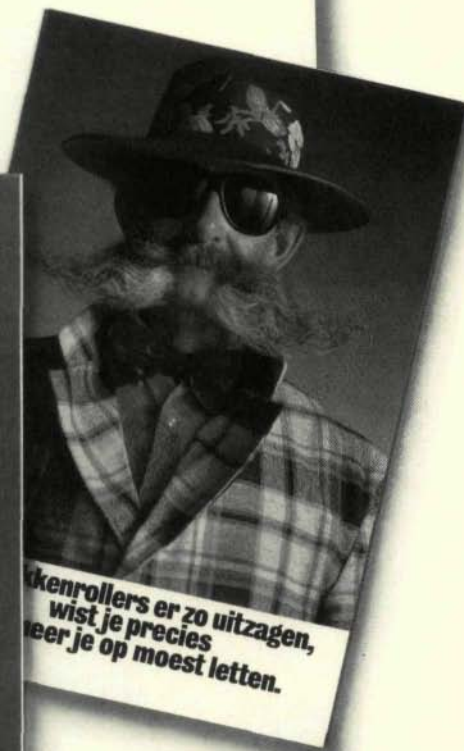
*) Oriënteringsnota Voorkoming Misdrijven, 's-Gravenhage, mei 1981, pag. 23. In deze nota wordt veel dieper dan hier mogelijk is ingegaan op de geschiedenis, werkmethode en organisatiestructuur van het instituut voorkoming misdrijven. De nota is verkrijgbaar bij het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven.

Oriënteringsnota
Voorkoming Misdrijven

**Is Voorkoming
Misdrijven
alleen 'n zaak
van de
politie?**

**Zorg voor
onbezorgde
vakantie.
32 tips.**

Voorwoord van de samenstellers.

Kennelijk bestaat er grote behoefte aan praktische informatie die gebruikt kan worden om op school wat te doen aan de vermindering van 'vandalisme'. Via de politie bereiken ons althans veel verzoeken in die richting en ook direct krijgen we zeer veel vragen van schoolhoofden en leerkrachten te verwerken. 'Nee verkopen' is altijd vervelend, maar het wordt echt pijnlijk als je — zoals in dit geval — nee verkoopt, terwijl je zit op een gestaag groeiende stapel kranteknipsels, nota's, boeken en lesmateriaal over vandalisme. Er werd daarom besloten om aan de slag te gaan met het tot op heden vergaarde materiaal en daarbij stond ons het volgende voor ogen:

— De samenstelling van een praktisch bruikbare handleiding voor bestrijding van vandalisme voor schoolhoofden en leerkrachten van zowel het Lager als het Voortgezet Onderwijs.

— In die handleiding zouden veel concrete voorbeelden opgenomen moeten worden. Voorbeelden die de leerkracht via kopieerapparaat, schaar en lijm direct zou kunnen gebruiken bij anti-vandalismeprojecten.

— Het geven van praktische informatie alleen zou niet voldoende zijn. Achter elk voorbeeld — of dat nu een lesbrief is, of een stuk inbraakwerend glas — zit immers een bepaalde 'filosofie'. Men doet nooit 'zo maar' iets. Vandaar dat we wilden proberen de vele voorbeelden te omlijsten met meer algemene achtergrondinformatie.

— Die achtergrondinformatie hoefde per se geen doorwrocht, afgerond wetenschappelijk geheel te zijn, maar zou een sterk praktisch accent moeten hebben. Diepgaande analyses over vandalisme zou de lezer elders maar moeten naslaan*).

— De handleiding moest losbladig worden, zodat later nog andere en nieuwe voorbeelden en idee-

*) In de handleiding verwijzen we herhaaldelijk naar andere informatiebronnen over vandalisme. Ook de bijgevoegde literatuurlijst kan de lezer, die zich nader wil oriënteren, van dienst zijn. Voor de volledigheid willen we de lezer nog wijzen op het feit dat veel achterliggende ideeën voor deze handleiding zijn terug te vinden in de populair-wetenschappelijke uitgave: 'Vandalisme ideeën/onderzoek/preventie' B. van Dijk en P. van Soomen, Kobra 1981, Amsterdam.

Als we thans — zittend tussen bergen verknipte papieren — deze handleiding doorbladeren, menen we voorzichtig te kunnen stellen dat we onze ideeën redelijk hebben kunnen realiseren. Daarbij willen we echter nog twee opmerkingen maken:

— De selectie van het materiaal dat in deze brochure verwerkt is, blijft natuurlijk altijd een subjectieve zaak. Bij de selectie deden zich veel moeilijke keuzemomenten voor. Soms was bepaald materiaal o.i. niet goed bruikbaar, maar het kwam ook vaak voor dat materiaal wel bruikbaar was, maar bijvoorbeeld te omvangrijk en daardoor niet inpasbaar.

— Ook kan men zien dat zowel de achtergrondinformatie als de voorbeelden op sommige plekken nog onvolledig zijn. Zo is er bijvoorbeeld in hoofdstuk 2 meer materiaal opgenomen dat betrekking heeft op anti-vandalismeprojecten in het lager onderwijs dan materiaal dat voor het voortgezet onderwijs gebruikt kan worden.

We hopen dan ook dat u als leerkracht en/of onderwijsdeskundige ons uw kritiek, aanvullingen en ervaringen wilt doen toekomen. Dan kunt u ons, de drukker, de postbesteller en uw collega's weer aan het werk zetten.

Het adres is:

Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

De samenstellers,
Bram van Dijk
Paul van Someren

13 januari 1982

Scholen en vandalisme?

Door het aan elkaar koppelen — via het voegwoord 'en' — van twee begrippen ontstaan dikwijls pakken-de thema's voor congressen en fraaie titels voor tijdschriften, boeken of brochures: Mens en Maatschappij, School en Samenleving, Alcohol en Drugs*), Scholen en Vandalisme. Bij dit soort combinaties ligt echter het gevaar op de loer dat ze misschien

Kleuterklas in puin

Piek in vandalisme rond scholen in geheel Almere

Scholen voortdurend mikpunt van vandalisme

E — De openbare kleuterschool „De Dravende Paardjes" aan Heindijk 23 te IJsselmonde is weer eens het mikpunt ge-

wordt. moet immers ook weer door de gemeente gerepareerd worden en dat voelt in feite iedereen op zijn portemonnee. Het is niet de eerste keer dat de school wordt vernield. De laatste tijd dermate erg geworden, dat de schoolleiding...

wel fraai en pakkend zijn doch dat deze combinaties eveneens verwarrend en onlogisch kunnen zijn. We willen daarom eerst ingaan op de vraag waarom we hier de begrippen 'scholen' en 'vandalisme' tot één thema hebben verwerkt. We doen dit aan de hand van een stukje dat verscheen in 'Het Schoolblad' van 30 juli 1981.

'We moesten vanochtend dweilen. Alle kranen waren opgedraaid.' 'Ik kon wel huilen. Het hele documentatiecentrum lag overhoop.' 'Het leek wel een bloedbad in het magazijn. De rode verf was leeggegooid.' 'De brandweer was er nog op tijd bij. Anders had de school in lichterlaaie gestaan.'

Dat is de ene kant. Schoolgebouwen worden regelmatig het slachtoffer van vandalisme. De leerkrachten springen de tranen in de ogen bij het aanschouwen van de ravage.

*) Dit is de titel van Justitiële Verkenningen nr. 6, 1980. In diverse artikelen die in dit themanummer te vinden zijn, komen ook relaties tussen alcohol en vandalisme en tussen scholieren en alcohol ter sprake. Justitiële Verkenningen is een uitgave van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie. Eerlijkheidshalve merken we nog op dat de volzin waar we onze inleiding mee begonnen eveneens ontleend is aan dit themanummer (pag. 10).

'De kinderen gaan altijd spelen op het schoolpein. Maar die meesters en juffen zijn tegenwoordig om vier uur naar huis.' 'Vier van die grote knullen proberen de bushalte omver te trekken. Komen vast uit dat vormingscentrum aan de overkant. Maar je dacht zeker dat die onderwijzers er iets van zeiden.'

'In mijn tijd moest je bij de bovenmeester komen als je gesnapt was omdat je iets kapot maakte.'

Dat is de andere kant. Het onderwijs als opvoedingssysteem wordt verantwoordelijk gesteld voor het vandalisme. Of het moet er op zijn minst iets tegen doen door aangepaste lesprogramma's.

Aldus zijn tevens de twee belangrijkste argumenten voor het schrijven van deze handleiding samengevat: — Scholen zijn vaak het slachtoffer van vandalisme — Vandalismeplegers zitten vaak op school en zijn langs die weg bereikbaar*). Deze tweeledigheid vindt u terug in de opbouw van de handleiding.

De inrichting van de handleiding.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene schets van het verschijnsel vandalisme. Vervolgens worden in de hoofdstukken 2 en 3 de leerlinggerichte preventie maatregelen besproken. Eerst besteden we in hoofdstuk 2 o.a. aandacht aan onderwijsactiviteiten die direct (2.2. Specifieke aanpak) of indirect (2.3. Brede aanpak) het vandalisme bestrijden. **Daarna** komen in hoofdstuk 3 meer algemene maatregelen aan de orde. Deze maatregelen beogen de omstandigheden op school voor jongeren te verbeteren. We gaan hier in op de noodzaak van voldoende vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren en op de invloed die de structuur van de school en het klimaat dat er heerst, op de kinderen uitoefent. **In hoofdstuk 4** wordt de school als object van vandalisme onder de loep genomen. In dit hoofdstuk komen de (techno) preventieve maatregelen aan bod, die het moeilijker maken bij de school in te breken, of er vernielingen aan te richten. **In hoofdstuk 5** gaan we tenslotte in op de vraag hoe men met de handvatten die in de voorgaande hoofdstukken zijn aangereikt, een samenhangend anti-vandalisme project zou kunnen opzetten en organiseren.

*) Het gaat ons veel te ver om de school als opvoedingssysteem verantwoordelijk te stellen voor vandalisme. Het zijn immers ouders die in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kinderen.

Hoofdstuk I.

Vandalisme: een algemene schets.

1.1. Vandalisme ... wat is dat eigenlijk?

Naast bedrijfssluitingen en gifvondsten blijkt het onderwerp 'vandalisme' in de massamedia hoog te scoren.

Blijkens een publicatie in het blad *Openbaar Vervoer* — van de hand van dr A. R. Hauber, wetenschappelijk hoofd-medewerker aan het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit

van Leiden — grijpt het vandalisme sterk om zich heen. Tussen 1965 en 1979 steeg het aantal geregistreerde vernielingen van 7045 tot 51.096. In de eerste negen maanden van 1978 werd

bij negen stedelijke vervoersbedrijven tezamen 5630 maal beschadigingen in voertuigen geconstateerd, 2745 maal warenabri's of stations het mikpunt van vandalisme en 4173 maal moesten

haltepalen het ontgelden. In een gesprek met PS geeft dr Hauber een nadere toelichting op dit verschijnsel.

Het ongrijpbare vandalisme

VERNIELINGEN ...er iets van jezelf inleggen...

JONGEREN ...niet serieus genomen...

FOTO WIM MEIJER

Scheidingen, geen toekomstverwachtingen, verveling, spanning

Jeugd

uit

onvrede

door

VANDALISME

Foto: Theo Terwill

Vandalisme kost ons land dagelijks anderhalf miljoen aan schade.

Maar wat verstaan we eigenlijk precies onder vandalisme?

De wet.

Als men in het Wetboek van Strafrecht op zoek gaat naar de term 'vandalisme' zal dat tevergeefs zijn. Men spreekt namelijk enerzijds van het misdrijf 'vernieling' en anderzijds van de overtreding 'baldadigheid'.

Overtredingen

TITEL I

Overtredingen betreffende de algemeene veiligheid van personen en goederen

Art. 424. Hij die op of aan den openbaren weg of op eenige voor het publiek toegankelijke plaats, tegen personen of goederen eenige baldadigheid pleegt, waardoor gevaar of nadeel kan worden teweeggebracht, wordt, als schuldig aan straatschenderij, gestraft met geldboete van ten hoogste dertig gulden.

Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kan, in plaats van de geldboete, hechtenis van ten hoogste drie dagen worden opgelegd. ¹ (R.O. 56.)

Misdrijven

TITEL XXVII

Vernieling of beschadiging van goederen

Art. 350. Hij die opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort, vernielt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

Gelijke straf wordt toegepast op hem die opzettelijk en wederrechtelijk een dier dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort, doodt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt. (Sr. 141, 149, 159 v., 168, 170, 198 v., 200, 201, 254, 353, 354, 408.)

Art. 351. Hij die spoorweg-, telegraaf-, telefoon- of electriciteitswerken, werken dienend tot waterkering, waterlozing, gas- of waterleiding of riolering, voor zover deze werken ten algemenen nutte gebezigd worden, dan wel werken ten behoeve van de landsverdediging, opzettelijk en wederrechtelijk vernielt, beschadigt of onbruikbaar maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren. ¹ (Sr. 90ter, 161 v., 353, 354.)

Art. 351bis. Hij aan wiens schuld te wijten is dat eenig in het vorig artikel bedoeld werk, vernield, beschadigt of onbruikbaar gemaakt wordt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste eene maand of geldboete van ten hoogste tweehonderd gulden. ² (Sr. 161ter v., 163, 173, 353, 354.)

Art. 352. Hij die opzettelijk en wederrechtelijk eenig gebouw, vaartuig of luchtvaartuig dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort, vernielt of onbruikbaar maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren. (Sr. 168, 328, 353, 354.) ³

Art. 353. De bepaling van artikel 316 is op de in dezen titel omschreven misdrijven van toepassing.

Art. 354. Indien een der in dezen titel omschreven misdrijven door twee of meer verenigde personen gepleegd wordt, kan de straf met een derde worden verhoogd. (Sr. 141.)

Onze definitie.

Onze definitie van vandalisme is vrij vertaald naar art. 350 van het Wetboek van Strafrecht: Het opzettelijk vernielen, beschadigen of onbruikbaar maken van bepaalde objecten. Die objecten kunnen dan variëren van een autospiegel tot een schoolgebouw. Voor alle duidelijkheid: Een partijtje voetbal, waarbij per ongeluk een ruit aan diggelen gaat, of een aanrijding die een paal een kopje kleiner maakt, vallen volgens onze omschrijving dus niet onder vandalisme.

De geschiedenis.

Het woord vandalisme heeft een lange voorgeschiedenis, zoals in onderstaand artikel uit de doeken wordt gedaan.*)

De spijker op zijn kop show 16 februari 1981

OP ZOEK NAAR DE HERKOMST VAN DE TERM VANDALISME

Het woord vandalisme, wat in onze tijd het baldadig vernielen van publiek eigendom, zoals telefooncellen of auto's, betekent, had in vroeger tijden een geheel andere betekenis. Eerlijk gezegd, bestond het woord vandalisme vroeger niet eens, maar wel het woord *vandaal*.

De vanden waren een Germaanse bevolkingsgroep, die leefde in de periode tot ongeveer 60 ná Christus. Ze woonden in het Midden-Odergebied, dat zou nu ergens in Polen zijn bij de rivier de Oder. Vandaaruit trokken zij steeds naar verschillende andere gebieden. De Vanden stonden bekend als een woest en wild volk, dat God noch gebod vreesde. In het begin van de 5e eeuw trok de hoofdmassa van de vanden onder leiding van hun koning Godegisel naar het Westen, stak in 406 de Rijn over en vestigde zich in Gallië, het huidige Noordwest Frankrijk.

De vanden waren een strijdlustig volk dat overal wilde heersen en nergens rust kon vinden. Hun nieuwe koning: Geiserik, was een strijdlustig man. Hij stond bekend als een sterke persoonlijkheid en regeerde met ijzeren hand. Hij was wet. Als een

ware monarch nam hij zijn volk in 428 mee naar het zuiden. Ze trokken door het huidige Spanje, staken de Middellandse Zee over en belandden in Afrika. Op de Noordkust stichtten zij in 435 hun rijk: het Koninkrijk der Vanden. Ze veroverden daarnaast de stad Carthago, toen een belangrijke handelsstad en een grote concurrent van Rome.

Vanhieruit deden de vanden herhaaldelijk aanvallen op het Romeinse Rijk. In 455 plunderden zij zelfs de stad Rome. Ze omsingelden de stad, en slopen de toewoerwegen van het voedsel daarmee af. Hierdoor ontstond een grote hongersnood. De soldaten van het vandaalse leger onderdrukten de aanhangers van de orthodoxe kerk omdat zij een ander geloof hadden. Ze eisten alle schatten en slaven op en trokken zich daarna weer terug in hun koninkrijk.

ninkrijk.

Zo ging dat jaren door. Het Romeinse volk had veel van hen te lijden. Tot het jaar 534. Toen stuurde Justinianus, de toenmalige keizer van Rome, zijn veldheer Belisarius, die al verschillende oorlogen voor hem had gevoerd, met een leger naar Noord-Afrika. Belisarius versloeg de legers van het Vandaalse koninkrijk en de toenmalige koning: Gelimer, gaf Carthago prijs en gaf zich over. Snel daarna verdween het Koninkrijk der Vanden voorgoed.

De term *vandalisme* is uit Frankrijk afkomstig en pas eeuwen later in onze spreektaal gekomen. In 1794, ten tijde van de Franse revolutie, was het volk zeer opstandig. Zij hadden immers de revolutie ontketend. Zij keerden zich tegen de grote machthebbers van die tijd: de kerk en de staat. Zo vernielden sommige groepen onder meer kunstwerken in Franse kerken en kathedraalen. Een bisschop uit Blois, genaamd Grégoire, karakteriseerde toen de vernielingen met de term: *vandalisme*.

Overigens is enige relativisering over de woestheid van het Vandalenvolk op zijn plaats. In het boek 'De Vanden' (Zegetocht en ondergang van een Germaans volk; Meulenhof Amsterdam, 1981) zet H. Schreiber uiteen dat de geschiedschrijvers van die tijd — meestal geestelijken — geen objectief beeld gaven. De Vanden waren niet wreder dan andere volken en hun plundertochten verliepen vaak zeer 'gedisciplineerd'. Zo was het plunderen van Rome vooral gericht op het vergaren van waardevolle goederen. Men zou hier dus kunnen spreken van *vandalisme* met het oog op materieel gewin (zie 1.4.1. van deze handleiding).

*) Bron: Stichting Nederlandse Onderwijs Televisie — Spijker op z'n kop show, 16-2-81.

1.2. Cijfers over vandalisme

Een blik op enige cijfers verschaft wat meer inzicht in het aantal vernielingen dat in Nederland gepleegd wordt en de schade die daardoor veroorzaakt wordt.*)

Aantal vernielingen.

Allereerst kunnen we kijken naar het aantal in de politie-statistieken geregistreeerde vernielingen. De ontwikkeling in de 70er jaren ziet er als volgt uit:

Tabel 1			
	absoluut aantal vernielingen	index 1970 = 100	index totaal aantal misdrijven 1970 = 100
1970	10.334	100	100
1975	25.322	245	171
1976	30.549	296	198
1977	41.326	400	207
1978	50.963	493	214
1979	58.115	562	234

Uit de bovenstaande tabel zou men kunnen concluderen dat het aantal vernielingen niet alleen absoluut, maar ook in vergelijking tot het totale aantal misdrijven sterk is gestegen. Men moet echter wel bedenken dat het aantal vernielingen dat in werkelijkheid heeft plaatsgevonden flink kan verschillen van het aantal vernielingen, dat in de tabel staat aan-

*) Het merendeel van de hier volgende tekst, alsmede het vermelde cijfermateriaal, is ook te vinden in het speciale varia-nummer dat Justitiële Verkenningen onlangs aan vandalisme wijdde (nr. 3, 1981, pag. 6/7).

Justitiële Verkenningen is een uitgave van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie-Centrum van het Ministerie van Justitie (Den Haag).

gegeven. Het komt namelijk vaak voor dat burgers en instellingen geen aangifte doen van de vernielingen waarmee ze geconfronteerd worden.

Het is dan ook niet zeker of een stijging in het aantal aangiften een weerspiegeling is van een toename in het aantal vernielingen of van een grotere aanmeldingsbereidheid.

Om een beter zicht te krijgen op de werkelijke hoeveelheid strafbare feiten die plaatsvindt, laat het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie-Centrum van het Ministerie van Justitie (het W.O.D.C.) sinds 1973 een slachtoffer-enquête uitvoeren.

Er wordt jaarlijks een representatieve steekproef gehouden, waarbij Nederlanders boven de 15 gevraagd wordt of zij in een bepaald jaar het slachtoffer geweest zijn van bepaalde misdrijven. Wanneer bijvoorbeeld 5% van de geïnterviewden zegt dat er van hen iets vernield is, zal ook ongeveer 5% van de totale Nederlandse bevolking boven de 15 jaar slachtoffer zijn geweest van een vernieling.

Onderstaande tabel laat de resultaten zien van de slachtoffer-enquête over enige recente jaren.

Tabel 2: Percentage Nederlanders boven de 15 jaar dat slachtoffer is geworden van een delict in de jaren 1975 t/m 1979.

	1975	1976	1977	1978	1979
Beschadiging van eigendom %	5,0	5,9	6,8	7,7	9,7*)
Geschat absoluut aantal	360.000	425.000	490.000	555.000	698.000
Deze cijfers betreffen uitsluitend vernielingen bij particulieren.					
*) De kans dat het verschil met 1978 op toeval berust, is kleiner dan 5%.					

In de eerste plaats kan gesteld worden dat de W.O.D.C.-cijfers een stijging van het aantal slachtoffers te zien geven. In de tweede plaats kunnen we opmerken dat het aantal slachtoffers vele malen hoger ligt dan het aantal vernielingen dat opgenomen is in tabel 1.

Zo is bijvoorbeeld in 1976 de 5,9% gelijk aan ongeveer 425.000 slachtoffers, terwijl het aantal door de politie geregistreerde vernielingen 30.549 bedraagt.

De cijfers in tabel 2 zouden overigens aanmerkelijk hoger liggen, als hierin ook beschadigingen van publieke eigendommen waren verwerkt.

Om een wat completer beeld te krijgen, kunnen we naast de bovenstaande cijfers ook kijken naar de cijfers over de schade die ten gevolge van vernielingen geleden wordt.

De materiële schade aan scholen.

Ter illustratie van de materiële schade aan scholen kunnen allereerst de cijfers van de twee grootste Nederlandse gemeenten aangehaald worden.

Tabel 3: Schade toegebracht aan de bij de gemeente Amsterdam in beheer zijnde schoolgebouwen*)

	1976	1977	1978	
Aantal brandstichtingen				
Schade (waarvan het overgrote deel door verzekeringsgelden wordt gedekt)	f 1.893.780,49	f 1.577.137,51	f 4.796.917,62	
Ruitenschade	f 1.032.690,—	f 1.334.747,50	f 1.697.000,—	
Aantal verhaalzaken	56	43	46	
Aangerichte schade waarvan (door bemiddeling van de afdeling Juridische Zaken) grotendeels de schade op de daders wordt verhaald	f 16.973,11	f 21.566,02	f 47.598,50	
	f 2.943.443,60	f 2.933.451,03	f 6.541.516,12	

*) Eindrapport van de commissie Jeugd vandalisme, Amsterdam, 1979. Bijgewerkt met cijfermateriaal van de afdeling Onderwijs van de gemeente Amsterdam.

Tabel 4: Schade toegebracht aan de bij de gemeente Rotterdam in beheer zijnde schoolgebouwen**)

Jaar	Vernieling	Glasbreuk	Totaal
1975	f 530.938	f 1.306.901	f 1.837.839
1976	f 731.049	f 1.496.297	f 2.227.346
1977	f 1.161.299	f 2.038.702	f 3.200.001
1978	f 1.832.773	f 2.708.366	f 4.541.139

**) Notitie inzake het Vandalisme.
Een voorzichtige aanzet. Rotterdam, 1979.

Dat echter niet alleen aan scholen in de grote gemeenten van de Randstad veel wordt vernield, tonen de cijfers uit een paar willekeurig gekozen gemeenten: In Waddinxveen bedroeg de schade ten gevolge van vandalisme aan scholen in 1980 f 30.000,—. In Oldenzaal kwam men voor 1978 op een schadebedrag voor scholen van f 46.200,— en in Goes (Noord) was dit voor 1980 f 12.360,—.

Als men deze cijfers vergelijkt met de schadecijfers van andere diensten en instellingen binnen de verschillende gemeenten, blijkt meestal dat scholen op de schade top-tien een trieste eerste plaats innemen.

De materiële schade voor andere diensten en instellingen.

Scholen mogen dan hoog scoren wat betreft de schade ten gevolge van vandalisme, dat houdt echter zeker niet in dat andere diensten en instellingen geen last hebben van vandalisme. Ook de PTT, de diverse gemeentelijke energiebedrijven (openbare verlichting e.d.*), diensten van openbare werken (verkeersborden, bankjes e.d.), groenvoorzieningen (bomen en plantsoenen) en het openbaar vervoer hebben te lijden van opzettelijke vernielingen.

Tabel 5: Schade in guldens ten gevolge van vernielingen bij het openbaar vervoer in een aantal steden en bij het streekvervoer.**)

	Stad	1975	1976	1977	1978
Stadsvervoer	Amsterdam	—	—	462.000	932.000
	Rotterdam	50.000	46.000	109.000	1.400.000
	Den Haag	97.000	521.000	530.000	—
	Utrecht	—	24.000	84.000	160.000
	Groningen	35.000	36.000	41.000	34.000
	Arnhem	10.000	10.000	15.000	20.000
Streekvervoer	Maastricht	10.000	37.000	47.000	65.000
		54.000	58.000	383.000	676.000

**) Rapport over de situatie met betrekking tot de verstoring van orde en veiligheid bij het stads- en streekvervoer.

Werkgroep orde en veiligheid stads- en streekvervoer, jan. 79.

**) In Oldenzaal bedroeg de schade aan openbare verlichting in 1978 ongeveer f 110.000 ten gevolge van $\pm$ 1500 gevallen van opzettelijke vernieling. ('...WHAM!!!' Rapportage ter voorbereiding van een campagne ter bestrijding van jeugd vandalisme in Oldenzaal, mei 1979.)

Uit onderzoek bleek dat het GEB in Amsterdam in een periode van 3 maanden (maart tot juni 1979) meer dan 2500 vernielingen aan de openbare verlichting registreerde, lopende van een stukgegooide lamp tot een voorgoed 'verdwenen' lantaarnpaal. ('Vandalisme in Amsterdam'. Bram van Dijk en Paul van Soomeren, Amsterdam, 1980.)

Helaas zijn we voor wat betreft andere diensten en instellingen slechts in het bezit van enig fragmentarisch cijfermateriaal waaruit weinig informatie te halen valt over de ontwikkeling van het aantal vernielingen in een aantal jaren. Uit de beschikbare cijfers blijkt echter wel dat de totale schade ten gevolge van vandalisme zeer omvangrijk moet zijn. Welbeschouwd is dat eigenlijk ook niet zo verwonderlijk als men beseft dat alleen al bij het repareren van een lantaarnpaal de volgende bedragen om de hoek komen kijken

'Teneinde een inzicht te verkrijgen van de jaarlijkse onderhoudslasten voor de openbare verlichting als gevolg van vernielingen, werden de volgende gemiddelde kosten berekend:

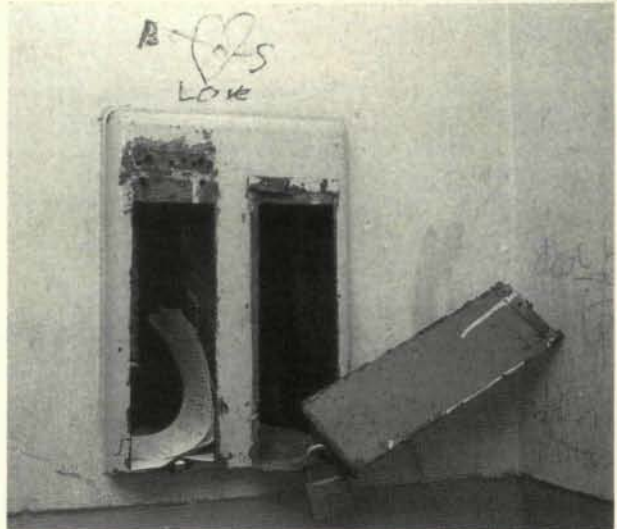
o.v.-lamp	f 20,—
o.v.-kap voor verlichtingsarmatuur	f 80,—
o.v.-armatuur	f 200,—
verwisselingskosten lamp	f 30,—
verwisselingskosten kap of armatuur	f 60,—

(Bron: '... WHAM!!!', Gemeente Oldenzaal, mei 1979)

Een voorlichtingsblad van Amsterdamse woningbouwcorporaties gaf een vergelijkbaar kijkje in de boekhouding.

Schoonmaken van deze muren in de Lod. van Deijsselstraat kost f 1200,—

Brievenbussen vernield aan de Erasmusgracht. Herstel per bus f 200,—

'Twee voorbeelden van vandalisme. Een keuze uit duizenden gevallen, zo maar op één morgen in Amsterdam gefotografeerd. Met de rekening erbij. De rekening, die nooit op de goede plaats gepresenteerd wordt.'

Bron: Onderdak, 11e jaargang, nr. 3, juni 1981

Onder andere op grond van dit soort gegevens sloeg het Tweede Kamerlid H. Roethof aan het rekenen. Zijn totaalstelling van het schadebedrag dat in Nederland per jaar ten gevolge van vandalisme geleden wordt, kwam uit op 1½ miljoen gulden per dag. Hij schreef:

pagina 4 - Woensdag 26 november 1980 - HET PAROOL

Vandalisme

door H. ROETHOF
Lid Tweede Kamer voor de PvdA

MET het vandalisme loopt het in ons land langzamerhand de spuigaten uit. Bij de behandeling van de begroting van justitie heb ik onlangs de schade aan publieke en particuliere eigendommen langs de openbare weg op anderhalf miljoen gulden per dag geschat. Dat is natuurlijk niette vingerwerk, want niemand weet het precies.

Maar het gaat er niet om dit euvel — want dat is het — tot op de komma nauwkeurig in cijfers vast te leggen. Vast staat dat na de zakkenrollerij de vernielingen het meest verontrustende stijgingspercentage vertonen over de laatste vier jaar, n.l. 179 pro-

cent (ter vergelijking: seksuele misdrijven plus 4 procent). Het vandalisme omvat elf procent van de totale geregistreerde criminaliteit op basis van het wetboek van strafrecht (zakkenrollerij 1¼%).

WAT zijn de oorzaken van de baldadigheid? Zonder daarop erg diep te kunnen ingaan

tekree
onze n
door l
heid
lijk
dan
vast
var
T

Buitenland.

Om te vermijden dat men als Nederlands staatsburger door het lezen van dit soort cijfers een complex oploopt, is het misschien goed om ter relativering ook eens een blik over onze landsgrenzen te werpen. Onmiddellijk valt dan op dat men ook in andere landen tot vergelijkbare totaalstellingen komt. Zelfs in Oost-Europa, zoals een Engels blad berichtte:

- Vandals cause 5 million forints (£140.000) of damage each year in Budapest's public parks. (cf, Glasgow's £75.800 in 1976/77).
- On Polish railways in 1972, more than 2,700 windows and 1,200 mirrors were broken or stolen. Upholstered seats were damaged and lamps and bulbs stolen. Vandals, including a large number of teenagers and school children, also damaged railway communications and signal equipment. They were also reported, in 1974, to be destroying trees and shrubs worth 2 million zlotys (£30.000) per year.
- In Bucharest in 1974, 1,400 telephones were put out of action. "Each day, during inspections, we discover booths without telephones, telephones without receivers, broken telephones. What is done during the day is destroyed at night," Hungarian authorities cry.

Bron:
International
Security Review,
januari 1980.

Bron:
Het Vrije Volk, 18-11-81

Wilde supporters

PEKING — Sport leidt ook in de Volksrepubliek China tot taferelen waar de autoriteiten niet zo blij mee zijn. Ze hebben een strenge veroordeling uitgesproken over het gedrag van jonge supporters die in Peking "als wilden" het winnen van de wereldbeker door het damesvolleybalteam in Japan hebben gevierd. Het Volksdagblad waarschuwde "voor die

kleine minderheid, die bij het vieren van de overwinning te enthousiast werd, publieke eigendommen schade toebreacht, het verkeer blokkeerde en onbeleefd was tegen buitenlanders." Het Volksdagblad noemde het gedrag van de supporters op het centrale Tienanmenplein in Peking "onpatristisch".

En zelfs in China schijnt men met vandalisme te kampen.

De schade die niet in geld is uit te drukken.

Naast de materiële schade is er echter ook de immateriële schade: de hinder en ellende die mensen door vandalisme lijden. — Als er voor 10.000 gulden vernield is in een bepaalde school, is dat een 'hard' cijfer, maar achter zo'n getal kan veel schuilgaan: een werkstuk van een leerling dat onbruikbaar geworden is, een stukgeslagen aquarium waar door leerlingen en leraren hard aan gewerkt is en lang voor gespaard moest worden. — Daarnaast

kan men ook denken aan de medewerkers van diverse diensten, die keer op keer vernielde bushokjes en lantaarnpalen moeten repareren en beplantingen moeten herstellen. Hun arbeidssatisfactie en -motivatie heeft stellig onder het vandalisme te lijden. Of — om het met de woorden van een Amsterdamse monteur iets kernachtiger uit te drukken —

'Voor mij is de lol er tegenwoordig wel af meneer, je doet je best om zoiets een beetje netjes op te knappen en een paar dagen later ligt het al weer in diggelen'.

— Tenslotte mag men veronderstellen dat als men vaker geconfronteerd wordt met vernielingen, dit aanleiding kan geven tot grotere onrustgevoelens. Deze gevoelens worden waarschijnlijk nog versterkt door het schijnbaar zinloze van vandalisme.

Misschien verklaart het ogenschijnlijk zinloze van de vernielingen ook ten dele waarom veel mensen zich erg druk maken over vandalisme en zich er groen en geel aan ergeren. Zwaardere straffen worden dan vaak gezien als de simpelste en meest voor de hand liggende oplossing. Deze aspecten (het zinloze van vandalisme, de ergernis, het zwaardere straffen) duiken vaak op in antwoorden op enquêtevragen, ingezonden brieven en . . . bij vragen aan de minister:

Bron:
Leeuwarder
Courant,
13 mei 1981.

Minister de Ruiter over de vele zinloze vernielingen: **Voorbeeld stellen is niet rechtvaardig en helpt ook niet echt**

ZWAAGWESTEINDE - Het stellen van een voorbeeld is niet rechtvaardig en we weten uit tal van onderzoeken ook, dat het niet echt helpt, zo zei minister De Ruiter van justitie dinsdagavond in de gereformeerde kerk van Zwaagwesteinde over de vele zinloze vernielingen, dikwijls door de jeugd, waarmee we geregeld worden geconfronteerd. De vragensteller zei zich geweldig te ergeren aan deze

vernielingen en liet blijken er niet tegen te zijn de daders „zo te straffen, dat een ander zich wel tien keer bedenkt, voor hij ook zo iets doet". Hij had, zo zei hij, het gevoel, dat de overheid dit alles eigenlijk maar oogluikend toelaat. Dat laatste werd niet beaamd door de minister, die wel verklaarde zich er ook over te verbazen, dat dit kwaad zich zo heeft verbreid, dat het een politiek vraagstuk

aan het worden is, met als centrale vraag: hoe houden we dit in de hand.

De heer De Ruiter zei bij zijn start als minister zeker niet een dergelijke ontwikkeling te hebben voorzien. Dat er niet gebeurt, ontkende hij. We zijn bezig met naar buiten nog niet zo erg zichtbare, maar toch wel duidelijke programma's, aldus de bewindsman. De nadruk ligt daarbij veel sterker op het voorkomen dan op het straffen, wat weliswaar niet achterwege blijft, maar in wezen een achter de feiten aan hollen inhoudt. Het voorkomen neemt ook bij de politie een steeds belangrijker plaats in en verder ligt hier ook een belangrijke taak voor de lagere overheden. Maar, zo zei de minister, ik hoop, dat u niet al te makkelijk denkt, dat de overheid het maar moet regelen, want dan komen we er nooit uit.

Niets nieuws onder de zon?

Toch zouden we de tegenwoordige opwinding over het verschijnsel vandalisme en de eerdergenoemde schadecijfers enigszins willen relativeren. Bekijken we bijvoorbeeld het volgende bericht uit de Volkskrant van 10 oktober 1981:

In feite is dit krantebericht echter meer dan 30 jaar oud! Het was namelijk één van de kranteartikelen die ter gelegenheid van het zestigjarig jubileum van de Volkskrant werden herdrukt (In: Bijlage bij de Volkskrant van 10-10-'81; pag. 9; herdrukken uit de periode 1945-1951). Een vergelijkbaar gevoel van tijdloosheid overviel ons toen wij in een circulaire van het Gemeentebestuur van Den Haag van juli 1923 de volgende feiten tegenkwamen:

- schade door opbreken bestratingen e.d. f 30.000,— per jaar;
- van onderhoudskosten schuttingen ong. 50% te wijten aan baldadigheid;
- banken (afgezien van lopen, bekrassen, etc.): per week moeten er 5 à 6 grondig worden hersteld; schade jaarlijks f 5.600,—;
- stukslaan geglazuurde potten en beschadigingen waterspoelingsinstallatie in urinoirs f 4.000,—;
- vernieling prikkeldraad, bestrating, bomen e.d. in 1922 ruim f 21.000,—.

Deze gegevens laten duidelijk zien dat vandalisme-problemen geenszins alleen iets van de laatste tijd zijn. Trouwens:

'Op tal van prenten, in tal van berichten, de eeuwen door, zijn jongens en meisjes op straat en plein, langs de grachten, op kerkhoven, op den stadswal,

met spelen (bezig), overgaande vaak in kattenkwaad doen, soms in straatschennerij plegen. (. . .) Straten en grachten waren uitgezochte speelplaatsen, maar de jongens maakten het al te bont en wierpen der goede luiden glazen in, soms zelfs aan iemand een oog uit'*)

En niet alleen kattenkwaad, baldadigheid en straatschennerij lijken zo oud als de weg naar Rome (een weg die zoals gezegd ook door de Vandalen werd bewandeld). Ook wij — als schrijvers van deze handleiding voor het bestrijden van vandalisme anno 1982 — hebben onze voorgangers, bijvoorbeeld in de illustere persoon van de heer Jongejan, Hoofd eener School te Amsterdam. In zijn brochure anno 1896 'De baldadigheid der straatjeugd en hoe we ze kunnen bestrijden' schrijft hij:

'Sedert korten tijd zijn verschillende personen en corporaties bezig naar middelen te zoeken om aan de baldadigheid der straatjeugd paal en perk te stellen'.**)

Kortom: er lijkt inderdaad weinig nieuws onder de zon te zijn. Dat betekent natuurlijk allerm minst dat we ons helemaal niet meer druk hoeven te maken over een verschijnsel als vandalisme. Een historische relativisering kan nuttig zijn, maar mag niet leiden tot fatalisme en apathie.

De leerkracht die 's morgens bij het zien van de ravage die in zijn school is aangericht, de tranen in de ogen springen, heeft het recht om boos te zijn. Het is logisch dat hij iets wil doen tegen vandalisme. Zo ook de reparateurs van het vervoersbedrijf die dag in dag uit geconfronteerd worden met vernielde ruiten, banken en borden. Zo ook de burger wiens fiets, auto, brommer, tuin of huis vernield of beschadigd is. Zo ook . . . enfin . . . wie niet?

Naast deze strikt persoonlijke motivaties willen we echter ook nog even de CBS- en WODC-cijfers in tabel 1 en 2 in de herinnering terugroepen. Deze cijfers toonden ons een sterke stij-

*) H. Brugmans, Het Huiselijk en Maatschappelijk Leven onzer Voorouders, deel I, Elsevier, Amsterdam 1914, pag. 139. Hier geciteerd uit het boek van Hans Bleeker en Karel Mulderij 'Kinderen Buiten Spel' (op zoek naar een vriendelijke woonomgeving voor kinderen), Boom, Meppel, 1980, pag. 10. In dit boek gaan de schrijvers (o.a. via participerend onderzoek) op zoek naar de speelmogelijkheden en wensen van kinderen in de lagere-schoolleeftijd.

**) We citeren de heer Jongejan hier uit het boek 'Onrust is van alle tijden' (opstellen over criminaliteit in Nederland) van de Amsterdamse criminoloog Jac. van Weringh, Boom, Meppel 1978.

ging van het aantal vernielingen in de laatste jaren. Concluderend kunnen we dan ook opmerken dat, hoewel baldadigheid, vandalisme, straatschennery en kattenkwaad waarschijnlijk van alle tijden zijn, het verschijnsel vandalisme, gezien de zeer snelle toename, het aanpakken waard is.

1.3. Wie vernielen?

Het woord vandalisme roept bij menig Nederlander een beeld op van grote scharen voetbalsupporters, die na een ongelukkig besluit van de scheidsrechter, treinen een metamorfose laten ondergaan of van groepen jongeren in leren jekies, die een buurthuis, tot de laatste steen afbreken. Dergelijke vernielingen komen voor, en halen vaak de krantekoppen, maar dit is slechts één gezicht van het vandalisme. Het tweede gezicht van het vandalisme is minder spectaculair, maar al met al minstens even 'effec-

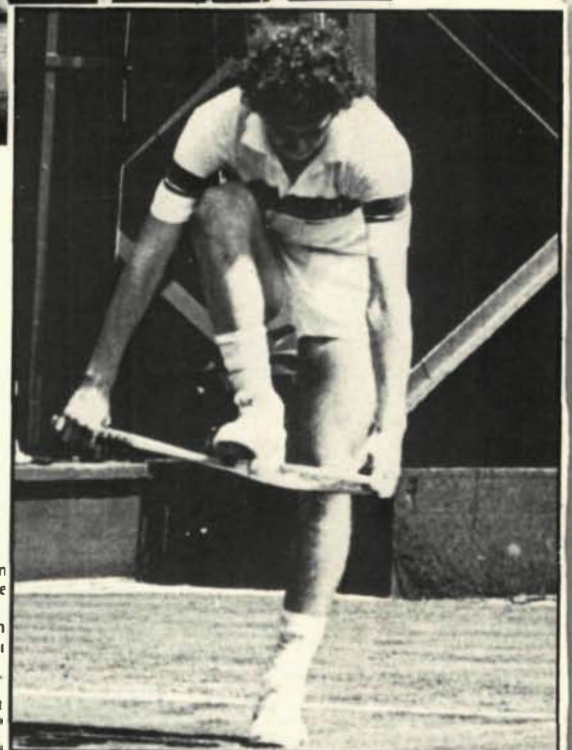

Het zijn niet alleen de 'schoffies' die vernielen

Het begrip vandalisme lokt vooral associaties uit met baldadig schorven sinds de boeken van de heren Jeffery en Newman wordt er ook nog geaan aan uniforme nieuwbouwwijken als veroorzakers van vernielingen en kriminaliteit. Achter beide oordelen kunnen evenwel grote vraagtekens gezet worden. Dat bewijst de doktoraalskriptie 'Vandalisme in Amster-

Nederlands be uchtste nieuwbouwwijk, De Bijlmermeer, werd verleden jaar bezocht door G. ...

hadden evenwel in hun verzet Newman geen wetenschappelijk b op te staan. Ze kenden alleen de berichten, dat er in de wijk in verl ...

Tijdens zijn partij tegen Tom Gulikson raakte McEnroe zo kwaad over een beslissing van de umpire dat hij hem uitmaakte voor „incompetente dwaas“ en alle arbiters voor „uitschot van de wereld“. Vervolgens brak hij het racket doormidden en drong met een ander slagwapen door tot de tweede ronde.

tief': jongeren die in kleine groepjes hier en daar het een en ander vernielen. En het gaat hier zeker niet alleen om de kansarme jongeren, maar om jongeren uit alle lagen van de maatschappij.

Kortom je kunt geen bepaalde groep jongeren de schuld geven. Op de vraag 'wie plegen vandalisme' kan het volgende algemene antwoord worden gegeven: jongeren — vooral jongens — meestal tussen de 10 en 20 jaar en vaak in groepsverband.

Dat vandalisme vooral in groepsverband wordt gepleegd, ligt voor de hand. Prestige tegenover vrienden is een belangrijk motief om vandalisme te plegen. Bovendien voelen jongeren zich in een groep sterker en is de angst om 'gepakt te worden' kleiner. Uit de genoemde leeftijdsgrenzen wordt duidelijk dat scholieren — zowel van lager als voortgezet onderwijs — een aanzienlijk deel van het vandalisme voor hun rekening nemen. Op grond van diverse onderzoeken kan zelfs worden gesteld dat het plegen van vernielingen onder scholieren een tamelijk 'wijdverbreid tijdverdrijf' vormt.

Zo bleek bijvoorbeeld uit interviews die de Engelse onderzoeker F.J. Gladstone hield met 584 schooljongens in de leeftijd van 11-15 jaar, dat bijna al die jongens wel bepaalde vernielingen gepleegd hadden in de voorgaande zes maanden. De volgende tabel geeft een idee van de mate, waarin de geïnterviewde jongens zich met diverse vormen van vandalisme bezighielden.

Tabel 6 The prevalence of vandalism

1. Scratched desk at school	85 %
2. Broken a bottle in the street	79 %
3. Broken a window in an empty house	68 %
4. Written on walls in the street	65 %
5. Broken trees or flowers in a park	58 %
6. Written on the seats or walls of buses	55 %
7. Broken the glass in a street lamp	48 %
8. Scratched a car or lorry	42 %
9. Smashed things on a building site	40 %
10. Broken a window in an occupied house	32 %
11. Broken the glass in a bus shelter	32 %
12. Damaged park building	31 %
13. Broken furniture at school	29 %
14. Broken a window in a public toilet	29 %
15. Broken the glass of a telephone kiosk	28 %
16. Broken a car radio aerial	28 %
17. Damaged the tyres of a car	28 %
18. Broken a window at school	27 %
19. Slashed bus seats	22 %
20. Broken a seat in a public toilet	20 %
21. Damaged telephone in a kiosk	20 %
22. Put large objects on a railway line	19 %
23. Broken a window in a club	16 %
24. Slashed train seats	12 %

(Percentages refer to the proportion of boys who admitted to having committed the specified act at least once in the previous six months)

(Uit: R.V.G. Clarke, 'Tackling Vandalism';
Home office research study no 47, London 1978;
pag. 23.)

Enquêtes op scholen in twee Amsterdamse buurten gaven soortgelijke resultaten te zien *): op de lagere scholen in die buurten werden in totaal 102 leerlingen van de 4e t/m 6e klas geïnterviewd — 65 jongens en 37 meisjes.

Van de 65 jongens zeiden er 43 (= 66%) wel eens wat te hebben vernield; van de 37 meisjes waren dat er 13 (= 35%). Op de scholen voor voortgezet onderwijs (LHNO, LTS, MAVO, HAVO en atheneum) werden 79 leerlingen geïnterviewd. De percentages vertonen sterke gelijkenis met de percentages onder scholieren van het lager onderwijs: 61% van de jongens en 43% van de meisjes zeiden wel eens vandalisme te hebben gepleegd. Daarbij moet wel worden aangetekend dat de leerlingen van het voortgezet onderwijs over het algemeen wat zwaardere vernielingen plegen dan scholieren van het lager onderwijs. Zo werd door scholieren van het voortgezet onderwijs o.a. een paar maal het totaal slopen van een telefooncel genoemd, terwijl bij scholieren van het lager onderwijs het 'fikkie steken' en het vernielen van bloemen, bomen en struiken populair bleek.

Het Amsterdamse onderzoek maakt niet alleen duidelijk dat vele jongeren zich aan vandalisme schuldig maken, maar ook dat jongens er meer aan meedoen dan meisjes. Dat verschil is echter minder groot dan vaak wordt aangenomen.

1.4. Vernielen waarom?

Bij een poging de vraag te beantwoorden 'Waarom vernielen jongeren?' onderscheiden we een drietal voorwaarden, waaraan voldaan moet zijn voordat een vernieling plaatsvindt.

Motief:

De eerste voorwaarde is dat er een motief moet zijn om te vernielen. Dit is de belangrijkste voorwaarde. Het betekent dat een vernieling -althans voor de dader- geen zinloze daad is.

Drempel:

Dat de motivatie aanwezig is, betekent nog niet dat

*) Rapportage Onderzoek Jeugd vandalisme, deel 3, Amsterdam, augustus 1981.

iemand daadwerkelijk een vernieling zal plegen. Vandalisme wordt immers als maatschappelijk ongewenst gedrag beschouwd. Dat weerspiegelt zich in sancties (straffen), die kunnen variëren van een 'standje' tot en met gevangenisstraf. Hieruit volgt dat er twee 'drempels' kunnen zijn, die iemand ondanks aanwezige motivatie ervan weerhouden te vernielen.

In de eerste plaats kan iemand zelf vinden dat vernielen ongewenst gedrag is. Een voorbeeldje: Klaas schopt een mooie ster in een matglasen ruit. 'Hé, Bram, durf jij dat ook? De meester ziet het toch niet!' Bram — netjes opgevoed — wil graag net zo stoer zijn, maar vindt het wel een beetje zonde en ook vervelend voor de meester. De moraal achter dit verhaal is duidelijk: iemand die vernielen zonde vindt, zal minder gauw vernielen dan iemand die het met andermans bezit niet zo nauw neemt.

De tweede drempel kan gevormd worden door het feit dat iemand bang is voor de straf die anderen kunnen opleggen als ze erachter zouden komen. Toch zal deze drempel niet erg hoog zijn. De kans om gepakt en gestraft te worden zal met name door de iets oudere scholieren (pubers) laag worden ingeschat.

Mogelijkheid:

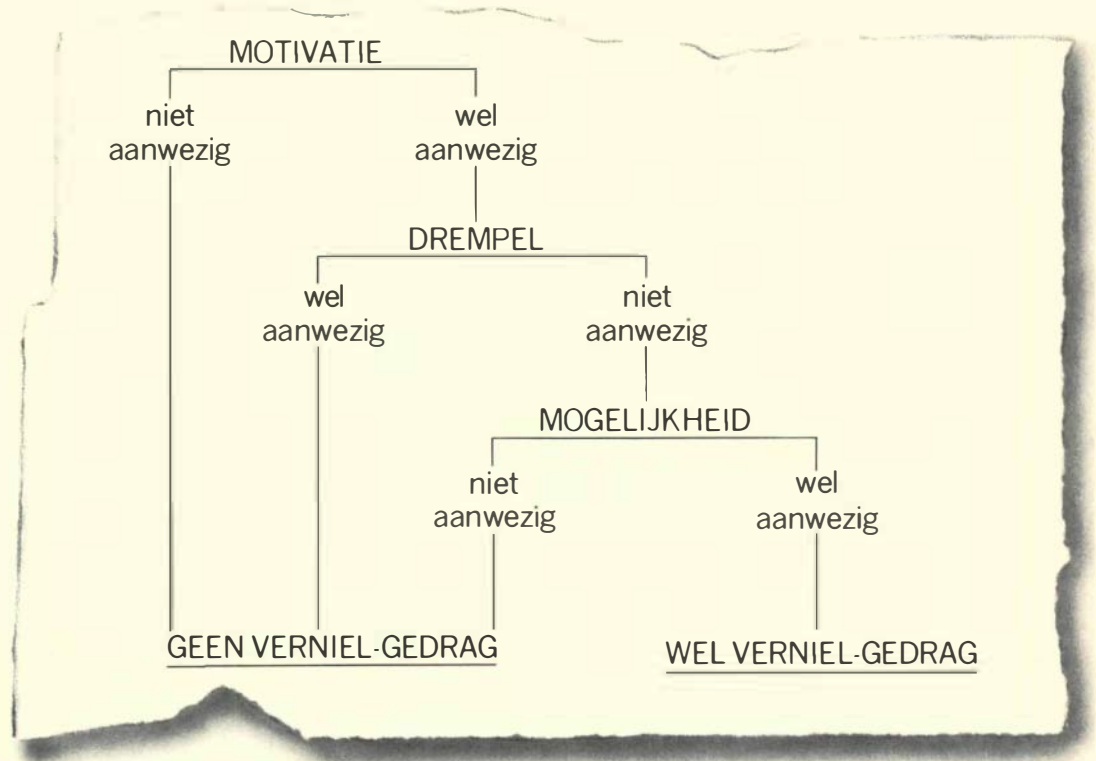
In de derde plaats moet de mogelijkheid om te vernielen aanwezig zijn. Een voorbeeldje ter verduidelijking: twee jongens zijn van school gestuurd, in hun ogen volstrekt ten onrechte.

's Avonds in het café beramen zij mede onder invloed van veel bier (waardoor de drempels aanzienlijk worden verlaagd) een boud plan: 'We breken in en verbouwen de kamer van het hoofd'. Bij de school aangekomen blijkt het echter niet simpel om binnen te komen: een inbraakpoging via de deur mislukt omdat deze is uitgerust met 'dievenklauwen'.

Bij de beantwoording van de vraag 'waarom plegen jongeren vandalisme' is het begrip 'mogelijkheid' niet relevant: niemand vernielt omdat hij een vernielbaar object ziet.*)

De begrippen motief en drempel zijn echter wèl interessant.

*) In hoofdstuk 4 komen we terug op de mogelijkheden die er met name voor scholen zijn om het potentiële vernielers moeilijk te maken.

1.4.1. Motieven.

In deze paragraaf zullen een achttal typen vandalisme de revue passeren. Bij de meeste typen staat het motief dat achter de vernieling schuilgaat, centraal. Overigens wijzen we erop dat de verschillende typen in de praktijk elkaar vaak zullen overlappen.

Vandalisme als spel:

Het eerste voorbeeld van dit type vandalisme putten we uit een boekbespreking:

Colin Ward: The child in the city. Pantheon Books, New York. Prijs: f 21,70

Aan de overkant van de straat zitten drie meisjes in een open huisdeur. Ik kijk naar ze en ik probeer me te binnen te brengen hoe hoog de drempel is van mijn huis, of je daar ook op zitten kunt. Mijn voeten herinneren zich geen afstapje van betekenis. Naast het huis aan de overkant is een slagerij. De meisjes gaan op de vensterbank voor de etalageruit zitten beraadslagen. De huisdeur hebben ze open laten staan: van daaraf tot de plek waar ze nu zitten, een meter of acht verder, hebben ze het trottoir zo'n beetje in bezit genomen. Het is of ze ergens op zitten te wachten, zoals je kinderen zo vaak kunt zien wachten. Op hun vader of moeder, op het eind van de les of – zoals nu – tot er iets gebeurt. De meisjes lopen naar de

DE OORLO

rand van het trottoir, waar ijzeren paaltjes staan die moeten beletten dat er auto's op de stoep komen. Tegen beter weten in proberen ze of ze erover kunnen wippen, maar de paaltjes zijn te hoog. Met één hand een paaltje vasthouden en er dan omheen zwieren gaat ook niet, daar zijn we weer te laag voor. Nu staan ze elk achter een paaltje, op 'hun' stukje van het trottoir, en ze spugen naar een voorbijrijdende auto. Gelach, opwindend. Ze verwisselen van plek, spugen naar een volgende auto. 'Nu is het jouw beurt,' hoor ik roepen. Ze hebben blijkbaar een spelletje verzinnen waarvan de regels mij ontgaan. Opeens hollen ze joelend achter een auto aan, het beeld uit. Ik kijk weer. Mijn boek: gefotografeerd door een terruiter van rijdende auto's. De meisjes hollen die auto

Bron:
NRC Handelsblad,
26-5-'79

Een tweede voorbeeld van spelvandalisme:

'O ja, ik heb nog eens iets kapot gemaakt. Waren wij op het dak. Toen waren we wel vanden hoor, echt een stelletje vanden. Wij klommen van het dak van school en toen waren er van die bollen, van die plastic dingen. Daar gingen we heerlijk op springen en veren. Die dingen stonden op een paar meter afstand en toen zei ik: met één voet op de ene, met één voet op de andere met een tussensprong en met twee voeten op de derde. Dat veert altijd heerlijk. Toen de eerste, met de andere voet op de andere en toen . . . kratch, toen ging ik er doorheen. Deed ik niet expres hoor. Het waren van die koepels, van die plastic koepels' (jongen 6e klas l.s.).

Bron: Rapportage Onderzoek Jeugd vandalisme deel 3, Amsterdam, augustus 1981, blz. 53.

In dit type vandalisme is zelden sprake van een boosaardig element. De vernielingen worden aangericht tijdens het spelen, vooral door kinderen tot ongeveer 12 jaar, die zich slechts ten dele bewust zijn van de consequenties die hun vernielingen hebben. Uit

een onderzoek in Blackburn bleek dat het spelvandalisme, ongeveer een derde van het gerapporteerde vandalisme betreft (Marshall, 1976). Veel spel-

vandalisme zal door jongens en meisjes in groepjes worden gepleegd. We zullen die verder 'vriendengroepjes' noemen. Daar kunnen dus zowel jongens als meisjes deel van uitmaken.

Volgens Australisch onderzoek (Crane, 1952) is het groepsspel er vaak mede op gericht de grenzen uit te testen die volwassenen aan kinderen opleggen.

Wanneer we in deze gedachtengang een stap verder gaan, wordt het vandalisme door kinderen wat meer dan een simpel bijproduct van spelletjes; het is tevens grensverkennend gedrag.

De spelletjes in de gegeven voorbeelden wijzen daar ook op.

Vandalisme gericht op het verwerven van aanzien binnen de groep: prestige-vandalisme.

'Ik heb wel eens een telefooncel stukgemaakt. Kwamen we langs met een hele groep van de disco en je wil erbij horen hè. Pakken we allemaal stenen, hebben we door de ramen heengegoid. Die telefoon hebben we eraf gerukt. Gingen ze nog op auto's staan, die grotere jongens. En als je niet meedoet, dan noemen ze een dufferik. We waren toen met een stuk of tien, van een jaar of zestien. Eén was er van mijn leeftijd' (jongen — 14 jaar).

Bron:

Rapportage Onderzoek Jeugdvandalisme,
(deel 3, Amsterdam, augustus 1981, blz. 62).

Een 15-jarige scholier:

'Ik doe het omdat mijn vrienden het doen en men kan er ook veel plezier mee hebben. Wanneer je het niet doet hoor je er niet bij. Ik doe het meestal samen met mijn vrienden op plekken waar je het meest kapot kan maken en waar niemand het ziet. We doen het meestal in liften (erin springen met z'n allen zodat de lift vastzit en op de alarm drukken) maar dat is kinderspel. Wat we nu doen is de hallen volkladden, scharnieren van de deuren losdraaien, de TL-buizen losdraaien of ze met kleine steentjes stukgooien, de houten deuren van de kelderbox stuktrappen, sloten openbreken en deze weer vastzetten aan een fiets of garagebox zodat de persoon die zijn auto of fiets wil halen, eerst het slot openbreekt. Alles wat maar hard is en door een ruit kan, gaat door ruiten van gymzalen, scholen in verlaten buurten en soms als het mee zit een paar containers met rubberbanden en plastic in de fik steken (rubber en plastic gaan lekker stinken en roken). 'Wat ik er mee bereik is niets maar dan ook niets. Wat je beleeft is wel uniek, je zit in spanning want als je gesnapt wordt ben je de sigaar.'

Bron: Project-vandalisme;

Algemene woningbouwvereniging 'Beter Wonen', Zoetermeer, 1980.)

Het spelelement is bij deze vorm van vandalisme secundair. Het draait er hier vooral om, om door durf en handigheid aanzien bij vriendjes en vriendinnetjes te verwerven ('jongens, wie kegelt die ruit in').

Hoewel het prestigevandalisme in alle leeftijdsgroepen voorkomt, ligt volgens Richards (1979) het zwaartepunt in de puberteit, tussen 12 en 16 jaar.

Uit het volgende citaat*) blijkt dat volgens hem dit vandalisme zijn oorsprong vindt in een kloof tussen de wereld van pubers en die van volwassenen.

'De ongelijkheidspositie van de adolescent is een 'gegeven', dat gebaseerd is op zijn leeftijd. Het enige dat de adolescent kan doen om toegang tot de

*) Zie 'Justitiële Verkenning nr. 3, 1981, pag. 48/49. In het betreffende citaat gebruikt men enige keren het woord 'adolescent'. Dit is o.i. een enigszins onjuiste vertaling uit het Engels. Het Nederlandse woord 'puber' is hier beter op zijn plaats.

wereld der volwassenen te krijgen is het tijdstip afwachten, waarop de volwassenen hem voldoende 'rijp' achten. Conformereren aan de regels der volwassenen heeft niet tot gevolg, dat de ongelijkheid wegvalt of dat de adolescent als gelijke behandeld wordt. Hooguit wordt hij eerder als volwassene beschouwd, maar zelfs dit is niet zeker. Ook een zekere mate van wangedrag zal geen verandering teweegbrengen in de ongelijkheidspositie.

Kortom, conformering of wangedrag hebben geen wezenlijke invloed op de positie, die men als adolescent t.o.v. de volwassenen inneemt.

Binnen het statussysteem van de peer-group (**de vriendengroep; BvD, PvS**) echter, hebben conformerend of wangedrag wel degelijk invloed. Bepaalde reacties op de, door volwassenen opgelegde, beperkingen kunnen van grote invloed zijn op de positie binnen de peer-group. Zo kan het tarten van volwassen gezag binnen bepaalde groepen een teken van onafhankelijkheid zijn en statusverhogend werken. Gebeurt dit enigszins gematigd, dan zal de ongelijkheidspositie t.o.v. volwassenen er niet ernstig door aangetast worden. (...).

Vandalisme blijkt dus een bij uitstek geschikt middel te zijn: naar volwassenen toe riskeert men er weinig mee, naar leeftijdgenoten toe valt er veel mee te winnen. Men geeft er duidelijk mee te kennen, hoe men over de opgelegde dwang van het volwassen gezag denkt. Bovendien is het een blijk van de soort autonomie, die door leeftijdgenoten hoog gewaardeerd wordt.'

Vandalisme uit onvrede.

Vandalisme komt bij dit type vandalisme voort uit een frustratie die structureel van aard is: werkloosheid, slechte huisvesting, veel ruzie thuis, een hekel aan school en/of slechte schoolprestaties. Richards stelt dat dit soort factoren — met name een hekel aan school en slechte gezinsrelaties — de kans op vandalisme door pubers vergroten, aangezien het conflict met de wereld der volwassenen zich duidelijker doet voelen.

Met andere woorden de motieven prestige en onvrede kunnen hand in hand gaan. Wij veronderstellen dat wanneer jongeren met veel frustraties te kampen hebben het vandalisme echt zware vormen aan gaat nemen. Men denke hierbij met name aan de kansarme jongeren (ook na de puberteit). Dat zijn juist die vormen van vandalisme die bij uitstek zinloos lijken en de publiciteit halen.

Interessant zijn in dit verband ook de gedachten van de Leidse criminoloog A.R. Hauber, die als psycholoog veel oog heeft voor frustratie-aspecten. Hij con-

LEIDS CRIMINOLOOG:

„Jeugd vernielt uit onvrede”

**Vandalisme
zeer snel
toegenomen**

UTRECHT (ANP) — In veertien jaar tijd is het vandalisme in ons land met 725 procent toegenomen. In 1965 werden nog iets meer dan zeventien duizend vernielingen gemeld; in 1978 waren dat er ruim 51 duizend. Onderzoek heeft aangetoond dat voornamelijk mannelijke jongeren uit lagere sociale klassen voor het vandalisme verantwoordelijk zijn.

Aldus dr A. Hauber van het Criminologisch Instituut van de Rijksuniversiteit Leiden in het blad „Openbaar Vervoer 80”. Volgens Hauber zit er een zekere systematiek in de vernielingen. De objecten zijn vaker openbaar dan privebezit. Telefooncellen, openbaar vervoermiddelen, plantsoenen, scholen, halteplaatsen en stations moeten het meestal ontgelden.

In tachtig procent van de gevallen vindt vandalisme in groepsverband plaats. De groepen bestaan meestal uit jongens en slechts zel-

den uit meisjes. Dat men in groepsverband bereid is meer risico te nemen verklaart volgens Hauber mede waarom vernielingen en andere agressief gedrag in groepen gemakkelijk escaleren.

Volgens Hauber kunnen verschillende motieven tot vandalisme leiden. Bij jeugd tussen de tien en twaalf jaar is het vaak een vorm van spel om te laten zien wat je kunt en durft. Wraakzucht en algemene onvrede zijn andere oorzaken van vernielzucht. Vandalisme lijkt voor de samenleving vaak zinloos, maar volgens Hauber is het voor de dader wel degelijk funktioneel. Het is het afreageren van agressie door vernielingen te plegen.

Omdat vandalisme sinds 1955 voortdurend is toegenomen moet er naar de mening van Hauber ook naar andere oorzaken, zoals de plaats van de jongeren in de samenleving worden gezocht.

Degeenen die na hun opleiding „houvast” vinden in werk en gezin maken zich in de meeste gevallen niet meer schuldig aan vandalisme, aldus Hauber. „Wij blijven dan zitten met het gedrag van degeenen die het niet gemaakt hebben in hun opleiding. Deze frustratie zet zich bij de betrokkenen maar al te vaak om in agressie.”

Hij vindt dat ook de veranderde gezinssfeer van invloed kan zijn op toenemend agressief gedrag. „Gevoelens van vastheid en geborgenheid kunnen de ouders vaak

Door vandalen toegetakelde treincoupe; slechts een van de 51 duizend gevallen van vernieling die werden geregistreerd in 1978.

zelf niet overbrengen, omdat zij die zelf missen. Op allerlei gebieden bestaan twijfels: het geloof heeft nauwelijks meer invloed, echtscheidingen zijn aan de orde van de dag en de leerkrachten worden niet meer als experts beschouwd.”

In Rotterdam is in de loop van zes jaar de schade bij het openbaar vervoer vervoevoudigd. De totale schade wordt voor 1979 geraamd op 2,5 miljoen gulden. Het betreft hier in het algemeen het vernielen van ruiten, opensnijden van zitbanken, kapotgooien van verlichting, kapottrappen van deuren, trekken

aan de noodremmen en bekladden van halteborden. In 1978 werden enkele treinen grotendeels gesloopt en in 1979 werd een tram met passagiers zelfs in brand gestoken, zo blijkt uit het artikel in „Openbaar Vervoer 80”.

Grote steden

In de eerste negen maanden van 1978 werden bij de negen stedelijke vervoersbedrijven samen 5630 maal beschadigingen in de voertuigen geconstateerd; 2745 maal warenabri's of stations het mikpunt van vandalisme en 4173 maal

moesten haltepalen het ontgelden. Het zwaartepunt van de vernielingen ligt volgens „Openbaar Vervoer 80” in de drie grote steden, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

De schade voor vandalen in scholen aangericht bedroeg vorig jaar in Rotterdam alleen al vijf miljoen gulden. „Aangezien vandalisme van alle tijden schijnt te zijn, moeten wij niet de illusie hebben dat er maatregelen te nemen zijn die vernielingen volledig uitbannen. Met verminderingen zijn we al tevreden,” zo concludeert dr Hauber.

Bron: de Volkskrant

stateert dat veel vernielingen zich richten op de verkeerssector en geeft daarvoor de volgende verklaring:

‘Qua situatie voldoen deze verkeerselementen aan de sfeer van anonimiteit en daarbij laat de aard van het materiaal vernielingen toe. Maar daar komt nog iets structureels bij, dat wij niet uit het oog mogen verliezen. Al van jongs af heeft het kind geleerd zich aan het verkeer te moeten onderwerpen. Het verkeer is zelfs in de woonwijken zodanig dominerend, dat het opgroeiende kind speciaal het gemotoriseerde verkeer als een sterke beperking van zijn vrijheid en exploratiemogelijkheden beleeft. Dit geeft het kind frustraties, die het niet kan uiten bij de bron van die frustraties. Dit wekt bij het kind gemakkelijk een gevoel van onvrede, dat zich als het groter wordt en wat machtiger voelt veelal uit in agressie tegen alles wat met het verkeer te maken heeft, of het nu particuliere of openbare vervoermiddelen betreft’.*)

Naar aanleiding van het citaat nog een opmerking over de motieven prestige en onvrede. Prestige verwijst vooral naar de functie van een vernieling t.o.v.

*) Albert R. Hauber; Vernielingen door jeugdigen in semi-publieke ruimten. Uit: Grenzen v.d. jeugd (achtergronden van jeugdcriminaliteit). Ars Aequi, Nijmegen 1981, pag. 293/294.

de groepsleden; frustratie naar het conflict naar de (leef)wereld der volwassenen. De socioloog legt de nadruk op het eerste, de psycholoog op het ander. Het is evenwel duidelijk dat Richards beide visies heeft verenigd.

Vandalisme uit wraak.

'Er was met ballen een ruit ingegaan en toen kregen we hem niet meer terug van dat etterkereltje. De bal was van zo'n klein jongetje en die begon te janken. Toen werden we kwaad en hebben we dat andere raam ook maar ingekwakt. Die vent heeft onze bal toen maar gauw teruggegeven, want hij dacht: anders gaan mijn andere ruiten ook in' (jongen — 14).
Bron: Rapportage Onderzoek Jeugd vandalisme, deel 3, Amsterdam, augustus 1981, pag. 62.

Het vandalisme uit wraak komt ook voort uit frustratie, maar richt zich op het object van ongenoegen zelf. Het grote aantal vernielingen aan scholen zou b.v. grotendeels uit het motief wraak geboren kunnen zijn. Een onvoldoende, een reprimande van de leraar, het weggestuurd zijn met voetballen, het kan allemaal wraakgevoelens oproepen. Duidelijk zal zijn dat het verschil met vandalisme uit onvrede maar klein is. Het onderscheid tussen onvrede en wraak ligt vooral besloten in de manier van uiten: bij wraak direct, bij onvrede indirect.

Vandalisme met het oog op materieel gewin.

Bij dit type vandalisme wordt de vernieling aangericht om geld of goederen te stelen: bijvoorbeeld het 'kraken' van parkeermeters, het slopen van lood en koper uit gebouwen, maar ook het inbreken in scholen. Dit laatste is een zeer frequent verschijnsel:

- enerzijds kennen we de inbraken met het vooropgezette doel om goederen van waarde te stelen. Soms worden daarbij tevens vernielingen aangericht, vaak om de inbraak te verhullen (brandstichting). Preventieve maatregelen tegen dit soort inbraken zullen speciaal gezocht moeten worden in de sfeer van de betere beveiliging van scholen, e.d. Op deze preventieve maatregelen zal in hoofdstuk 4 dieper worden ingegaan;
- anderzijds kennen we ook inbraken in scholen, waarbij de inbrekers niet het vooropgezette doel hadden om iets te stelen. Uit andere motieven (spel, prestige, wraak) breekt men in en pleegt vernielingen, waarna men ook nog spullen van waarde meeneemt.

Vandalisme uit verveling.

Er is wel gesteld dat jongeren vooral vernielen als de situatie hen niets leuks meer te bieden heeft (Buikhuisen, 1965). Zodra er alternatieven zijn (vermaak, sensatie) zou de vernielzucht beduidend minder worden.

Waarschijnlijk is deze constatering niet onjuist. Maar dat betekent nog niet dat verveling een op zich zelf staande oorzaak van vandalisme is. De sensatie en het vermaak dat vandalisme biedt, heeft immers een belangrijke extra dimensie boven normale vormen van vermaak: vernielen mag niet.

Overigens geven jongeren zelf vaak wel verveling op als reden voor het plegen van vernielingen. Wij beschouwen dat echter als één van de rationalisaties die worden aangevoerd om de vernieling achteraf te rechtvaardigen.

Erosie-vandalisme.

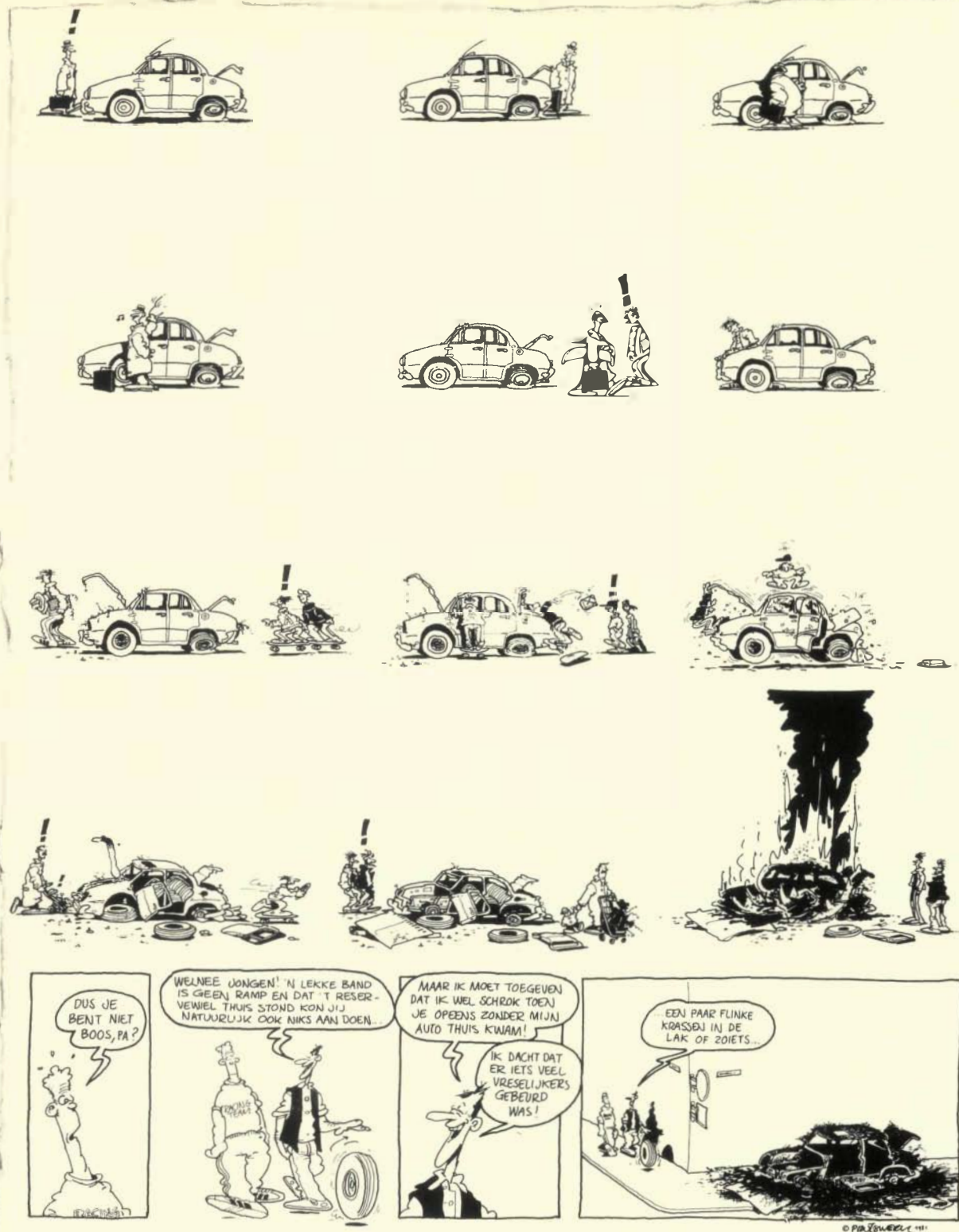
Dit type vandalisme wordt genoemd door Madison (1970), die erop wijst dat als er aan een object eenmaal wat vernield is, dit als het ware nieuwe vernielingen uitlokt.

Als voorbeeld noemt hij het experiment van Frazer en Zimbardo, die een iets beschadigde auto met open dak in een buitenwijk parkeerden en deze 24 uur in het oog hielden. Achtereenvolgens verdwenen onder meer: de accu en de radiator (met behulp van een ijzerzaag), de antenne, ruitenwissers, kabels, jerrycan en een achterwiel.

Het erosie-vandalisme kan zich ook op wijkniveau afspeelen: als een wijk door sloop begint te verloederen en er sneller gesloopt dan gebouwd en sneller vernield dan gerepareerd wordt, werken de bestaande vernielingen aanstekelijk. Overigens geldt hier heel duidelijk dat het stukzijn van een object geen motief is om het dan maar verder te slopen. 'Ach, het was toch al stuk', is o.i. een andere rationalisatie die met name bij lagere-schooljeugd populair is.

Het erosie-idee houdt echter ook verband met de drempel 'vandalisme hoort niet — het is zonde'. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze drempel bij een gammel object lager ligt dan bij een goed onderhouden object.

De praktische consequentie die men op grond hiervan kan trekken, zal duidelijk zijn. Als er eenmaal een vernieling heeft plaatsgevonden, verdient het aanbeveling om de zaak zo snel mogelijk te herstellen. Zo zal van een school die er redelijk onderhouden uitziet, waarschijnlijk een preventieve werking uitgaan.

Tenslotte willen we de lezer erop wijzen dat men zich bij de aanpak van vandalismed Problemen altijd moet bezinnen op de vraag: om welke motieven gaat het hier? Wil men tot een vermindering van het aantal vernielingen komen dan zal men over het algemeen bij elk motief een andere aanpak moeten kiezen. In de hoofdstukken 2 en 3 — waar verschillende benaderingen van vandalismed Problemen aan de orde komen — zal die relatie tussen motief en mogelijke maatregelen vaak te herkennen zijn.

Bron:
Stichting Nederlandse
Onderwijs Televisie —
spijker op zijn kop show,
16-2-'81

1.4.2. Drempels.

Zoals reeds is gesteld kunnen er twee drempels zijn, die iemand van het plegen van vernielingen weerhouden.

- de norm 'vandalisme hoort niet — het is zonde',
- de angst voor sancties die staan op het plegen van een vernieling.

We zullen in deze paragraaf in vogelvlucht een paar factoren aangeven die deze drempels (negatief) kunnen beïnvloeden.

'Vernielen hoort niet'.

Kinderen zullen over het algemeen vanaf zeer jeugdige leeftijd van hun opvoeders te horen krijgen dat 'je niet zomaar iets vernielt'. Een punt daarbij is of het kind zich deze norm zal eigen maken (internaliseren), of als door bovenaf opgelegd zal beschouwen. Het is niet ondenkbaar dat het internaliseren van die norm na de oorlog in steeds mindere mate geschiedt. Volgens velen heeft de zuinigheid van voor de oorlog plaats gemaakt voor de 'wegwerpcultuur' van de jaren zestig en zeventig.

Zo kocht men niet langer een huisraad voor het leven, maar werden meubels, t.v.-toestellen, wasmachines enz. in vele gezinnen binnen 10 jaar vervangen. Op veel kleinere artikelen is de term 'wegwerp' zelfs letterlijk van toepassing: het bier uit blik, de fles zonder statiegeld, de plastic zak en 'last but not least' de wegwerpaansteker. Dit zou ertoe leiden dat mensen zich minder aan goederen gaan hechten. Er ontstaat dus een soort onverschilligheid t.o.v. alle goederen en de norm 'vandalisme hoort niet' vervaagt.

Ook kan men veronderstellen dat mensen steeds minder betrokken zijn bij 'de overheid', onder andere door de verregaande bureaucratisering en specialisering binnen het overheidsapparaat. En dat zou weer kunnen betekenen dat de betrokkenheid t.o.v. de produkten van die overheid (de collectieve goederen) — extra gering is. In dat licht bezien zou het logisch zijn dat de burgers bij overheidsgoederen nog sneller dan bij private goederen geneigd zijn een houding aan te nemen van 'dat dondert niet, het is toch van niemand(!)'. Deze houding zou op zijn beurt weer inhouden dat er naar verhouding meer en makkelijker overheidsgoederen vernield worden dan private goederen. Overigens is een dergelijke veronderstelling moeilijk te staven.

De angst om betrappt te worden.

De tweede drempel is het besef dat (bijna) alle jongeren hebben dat vernielen niet mag en dat het bestraft kan worden. Het is duidelijk dat deze drempel

veel minder efficiënt werkt dan de eerste: wanneer een jongere zelf vindt dat vernielen niet hoort, zal hij niet(s) vernielen (controle of geen controle), als de norm niet geïnternaliseerd is, biedt alleen een (onmenselijke) 100% controle de zekerheid dat er niet vernield wordt.

Wij hebben gesteld dat de norm 'vernieten hoort niet' in de jaren 60 en 70 minder belangrijk geworden is. Dit verlaagt mogelijkwerwijs niet alleen de kans dat kinderen deze drempel internaliseren, maar ook de mate waarin controle wordt uitgeoefend op vernielgedrag. Bovendien zijn er nog een drietal factoren die ertoe bijdragen dat de controle op het gedrag van kinderen in zijn algemeenheid minder is geworden.

— In de eerste plaats komen we hier weer op de rol van de ouders terug. Veel ouders bemoeien zich steeds minder met hun kinderen. Het ontstaan van de term 'sleutelkinderen' (kinderen die de huissleutel krijgen omdat niemand thuis is) kan als een symbool voor deze ontwikkeling worden gezien.

— In de tweede plaats zijn vele moderne stadsdelen zodanig gebouwd dat de mogelijkheden om controle op gedrag uit te oefenen gering zijn. Daarbij kan dan met name gedacht worden aan hoge flatgebouwen.

Foto Hans Aarsman

— Tenslotte kan worden gewezen op het wegval-
len van sociale controle: als Pietje vroeger op straat kattenkwaad uithaalde, wist tante Truus de vader en moeder van Pietje wel te vinden. Tegenwoordig gebeurt dat niet zo makkelijk meer.

De conclusie uit de bovenstaande drie punten ligt voor de hand: de angst bij de jeugd om betrapt te worden bij het plegen van vernielingen zal waarschijnlijk tegenwoordig niet zo groot meer zijn. Dus ook de (angst)-drempel is flink verlaagd.

2.1. Inleiding

Zoals we in 1.3.1. al zagen, is de hoeveelheid vernielingen die door scholieren wordt aangericht, aanzienlijk. Dat men zich in het onderwijs bewust is van de rol die scholieren bij vandalisme spelen, blijkt uit de toenemende aandacht die men op veel Nederlandse scholen aan het vandalisme besteedt.

Vaak besluit men voor een of meer klassen een anti-vandalisme project op te zetten. Men hoopt dat de scholieren onder invloed van zo'n project zich 'netjes' gaan gedragen, of — als de scholieren zich (nog) niet schuldig maakten aan vandalisme — zich netjes blijven gedragen.

De meeste van deze projecten richten zich op de hoogste klassen van het lager onderwijs en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs.

Dat men zich met deze projecten op deze doelgroep richt, is niet verwonderlijk. In hoofdstuk 1 werd immers al opgemerkt dat waarschijnlijk vooral jongere scholieren zich slechts ten dele bewust zijn van de gevolgen die hun vernielingen teweeg (kunnen) brengen.

Bij deze groep zal het wijzen op de gevolgen van vandalisme dus het meeste effect sorteren. Dit houdt echter zeker niet in dat preventieve maatregelen die zich richten op de bewustmaking van scholieren niet toegepast zouden kunnen worden in de hogere klassen van het voortgezet onderwijs.

We geloven dat bewustmaking van scholieren in alle leeftijdsgroepen een noodzakelijke voorwaarde is om het vandalisme althans enigszins te beteugelen. Men zal echter wel rekening moeten houden met de leeftijd van de scholieren die men 'bewust wil maken'. We zullen daarom in dit hoofdstuk verschillende aanpakken van een anti-vandalisme project introduceren: als eerste een 'specifiek op vandalisme gerichte aanpak' en als tweede een 'brede aanpak'.

De brede aanpak is o.i. het beste bruikbaar in het voortgezet onderwijs. De specifieke aanpak komt waarschijnlijk het meest tot zijn recht in het lager onderwijs*).

In 2.2. behandelen we de projecten die zich kenmerken door die 'specifieke aanpak'. Deze projecten rich-

*) Met opzet hebben we deze zinnen erg voorzichtig geformuleerd. De leerkracht zal zelf de voor zijn pupillen meest geschikte aanpak moeten kiezen.

ten zich direct op de verschillende aspecten van vandalisme: de kosten, de hinder en de persoonlijke gevolgen ervan (straf).

In 2.3. komen projecten aan de orde met een 'brede aanpak'. Deze richten zich niet alleen op het verschijnsel vandalisme maar op de hele omgeving (de buurt/het dorp) waarin de scholier woont en naar school gaat.

Zowel de specifieke aanpak als de brede aanpak sluiten nauw aan bij hetgeen in 1.4.2 opgemerkt werd over de twee drempels die het vernielen kunnen tegenhouden (te weten: 'vandalisme hoort niet' en 'vandalisme is strafbaar'). Vooral bij de specifieke aanpak probeert men zeer direct de scholieren bewust te maken van het feit dat vandalisme niet hoort (de kosten/de hinder) en dat het plegen van vandalisme strafbaar is.

Met de brede aanpak volgt men een wat andere weg. Men probeert bij de scholieren een positieve belangstelling te kweken voor de omgeving (met alles d'r op en d'r aan) waarin ze wonen en op school gaan. Een grotere betrokkenheid bij hun omgeving zou eveneens een belangrijke drempel voor de jeugd kunnen zijn, zodat die omgeving intact wordt gelaten.

Zowel de brede — als de specifieke aanpak gaan ervan uit dat men het gedrag van scholieren kan beïnvloeden door middel van de diverse activiteiten die in een project door de scholieren worden uitgevoerd.

In het onderwijs is dit in feite een algemeen aanvaard principe: Als je scholieren rekenen, Duits en geschiedenis kan leren, waarom zou je ze dan niet kunnen leren zich 'niet-vandalistisch' te gedragen?

Men moet zich echter wel realiseren dat niet alleen de school bewust het gedrag van de scholier kan beïnvloeden.

Ook ouders, medescholieren, reclamebureaus, tantes, buurthuizen, filmproducenten en vriendjes en vriendinnetjes doen hun best! Zoals we in hoofdstuk I zagen, nemen de laatstgenoemden bij het verschijnsel vandalisme een zeer belangrijke plaats in.

Daarom zullen we in 2.5. speciaal aandacht wijden aan de 'vriendengroep'.

2.2. De specifieke aanpak

Bij projecten die specifiek op vandalisme zijn gericht, beperkt men zich tot de bewustmaking van de scholieren van de nadelige gevolgen die vandalisme

heeft voor slachtoffer, dader en samenleving.

Daarmee hoopt men dat de scholieren die vernielen, hun gedrag in dat opzicht zullen veranderen. De projecten kunnen opgebouwd zijn uit klassikale lessen, excursies, praatjes, het maken van maquettes en kaarten, fotowedstrijden, het maken van tekeningen, opstellen, toneelstukjes e.d.

De materiële schade.

Men kan bij dergelijke lessen de aandacht richten op de materiële en immateriële schade die als gevolg van vandalisme geleden wordt, of op de gevolgen voor de vernieler zelf. Aan de leerlingen kan men bijvoorbeeld de opdracht geven eens uit te zoeken wat nu precies de herstelkosten zijn als een bepaald object wordt vernield, of wat de totale financiële schade als gevolg van vandalisme is in de eigen gemeente of bij een bepaalde dienst (b.v. openbaar vervoer)

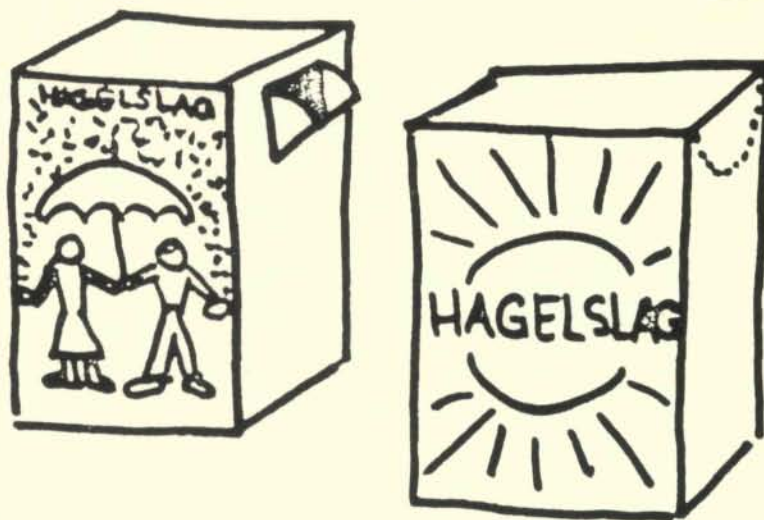
Men moet zich overigens realiseren dat het opsommen van bedragen alleen niet voldoende is: een bedrag van een paar miljoen gulden schade ten gevolge van vandalisme zegt de leerlingen weinig: men kan zich er niets bij voorstellen. Terugrekenen naar meer concrete dingen als schoolreisjes, zwembaden, beatclubs of desnoods pakjes shag spreekt meestal meer aan.

Enige smakelijke voorbeelden die een leerling ons aan de hand doet*):

Een pak hagelslag van f 3,40. Gaan we kijken hoeveel pakken je kan kopen en ook kijken hoeveel kilometers. We delen het op een schadebedrag van f 4.000.000,—.

$$\begin{array}{r}
 340 \overline{) 4.000.000} \quad / 1176470 \\
 \underline{34} \quad 4.000.000 \\
 \quad \underline{34} \\
 \quad \quad 60 \\
 \quad \quad \underline{34} \\
 \quad \quad \quad 260 \\
 \quad \quad \quad \underline{230} \\
 \quad \quad \quad \quad 220 \\
 \quad \quad \quad \quad \underline{204} \\
 \quad \quad \quad \quad \quad 160 \\
 \quad \quad \quad \quad \quad \underline{136} \\
 \quad \quad \quad \quad \quad \quad 240 \\
 \quad \quad \quad \quad \quad \quad \underline{230} \\
 \quad \quad \quad \quad \quad \quad \quad 20
 \end{array}$$

*) Heimansschool Amsterdam (6e klas L.O.)

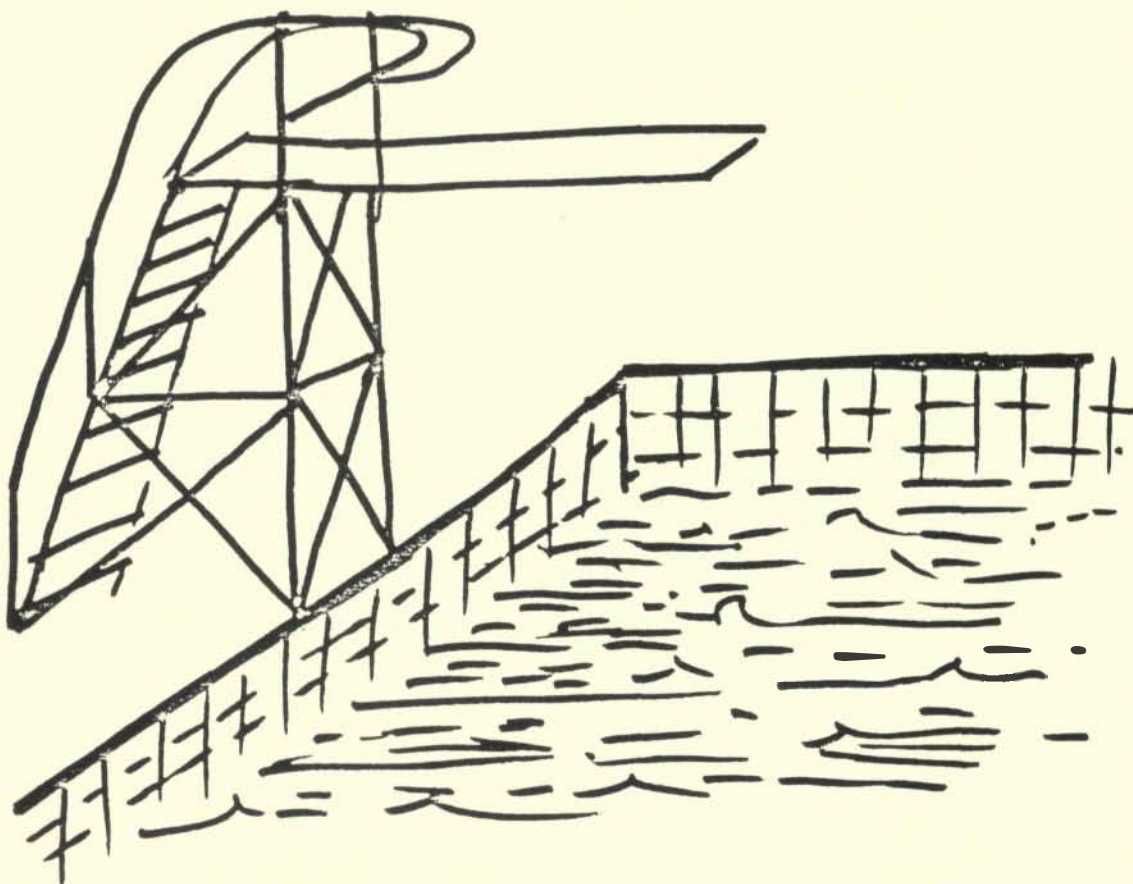

Je kan 1176470 pakken hagelslag kopen; nu gaan we kijken hoe lang die rij is.

We gaan eerst vermenigvuldigen met 10 cm, dan wordt het getal 11764700; nu gaan we er meters van maken, dan wordt het getal 117647.

Dan maken we er kilometers van. Delen door duizend en het getal wordt 117,647 dus die rij pakken hagelslag is 117 kilometer en 647 meter.

Dat is ongeveer Amsterdam - Eindhoven.

Voor 10 miljoen gulden kan je bijvoorbeeld een zwembad kopen met van alles erop en eraan, en misschien ook nog een sporthal.

Vandalisme kost geld wat helemaal onnodig is. Je kan het geld ook nog aan Greenpeace of aan gehandicapten geven. Woningnood is een groot probleem in Nederland. Als er geen vandalisme was konden we daar veel geld insteken. Je kan er bijvoorbeeld 2,5 miljoen kilo drop voor kopen, als je van f 2,— uitgaat. Ook kan je er 200.000 keer voor tanken als je van f 50,— uitgaat.

We kunnen er ook 400.000 kwart liter melk voor kopen, als je uitgaat van 25 cent per kwart liter.

De hoogte van een pakje melk is 11 cm. Dan kan je er een toren van 4400 km hoogte van maken.

Op een school waarvan in de omgeving vernielingen aan toiletgebouwen waren aangericht, ging het aldus toe:

Tijdens een les wordt voorlichting gegeven over wat bepaalde materialen kosten, hoeveel het werkloon van een timmerman of schilder bedraagt, hoeveel tijd men nodig heeft om bepaalde werkzaamheden te verrichten, BTW-tarief, enz.

De klas gaat naar het toiletgebouw bij de recreatieplas. Daar wordt een uiteenzetting gegeven over het doel van het gebied en het gebouwtje. Allen worden tot schade-expert gebombardeerd en moeten met pen en papier notities van schade-omvang maken. Op school wordt de zaak later uitgewerkt en men moet berekenen wat het kost om het gebouwtje weer voor 100% in orde te krijgen.

De dienst Gemeentewerken dient een officiële begroting in van de kosten.

Degene die het dichtst de ware schade benadert wint een prijsje.

De hinder, de ellende en het gevaar die vandalisme voor anderen met zich meebrengt.

Men kan de leerlingen op de immateriële schade door vandalisme wijzen, aan de hand van voorbeelden uit hun eigen belevingswereld.

'In een vernielde telefooncel kan je niet bellen... dus ook niet met de brandweer, politie of ambulance!'

'Hoe zou jij het vinden als ze je brommer (pop, fiets) zouden vernielen?'

Naar aanleiding van dit laatste kwam een Groningse lagere school met de volgende — nogal harde — spelsuggestie:

'(a) Tijdens lessen handenarbeid maakt ieder iets

dat hij zelf erg leuk vindt.

(b) Ieder krijgt op gegeven moment de opdracht om van thuis iets mee te nemen dat hij mag vernielen (natuurlijk geen glas e.d.)

Goederen worden per klas opgeslagen in de gemeenschappelijke ruimte. Tijdens een bepaalde les gaat de éne klas plotseling de werkstukken van de andere klas vernielen (c.q. de meegebrachte goederen). De andere klas moet besluiten wat te doen. Gaan zij de werkstukken van de andere klas ook vernielen?

Is er een raddraaier die de zaak aanvoert?

Er volgt een rollenspel waaraan deelnemen enkele vernielers en enkele benadeelden. Zij moeten beslissen: wordt de politie erbij gehaald?

Welke straf? Schadevergoeding? Moet men excuses aanbieden? Hebben de daders spijt? Nabespreking over het geheel.'

Het kan ook zinvol zijn een excursie naar een gemeentelijke dienst te organiseren of iemand van zo'n dienst op school uit te nodigen. De leerlingen horen op deze manier vaak dingen die ze zich in het geheel niet bewust waren: de gevaren die aan vandalisme kunnen kleven (bijvoorbeeld bij het openbaar vervoer), de frustraties die de reparateurs hebben als ze voor de zoveelste keer hetzelfde object moeten repareren. Behalve het feit dat de leerlingen op deze manier vrij direct met de consequenties van hun daden geconfronteerd worden, is er nog een bijkomend effect: de leerlingen zien dat objecten niet 'zo maar vanzelf' weer gerepareerd worden. Ze kunnen met de mensen die dit werk doen, praten en daardoor krijgen die mensen en het werk dat zij doen als het ware een gezicht.

In dit verband willen we 2 voorbeelden geven:

Rotterdam

WE DOEN HET ALLEMAAL ZELF

"Die jeugd is heus zo slecht niet. Wij zijn het die vergeten zijn de jongelui de sociale draad bij te brengen. Wij praten over flatvreuse. Wij groeten elkaar niet meer op straat."

Aad Groen is een warmvoelend mens. Vriendschap en saamhorigheid rijken betekenis in zijn woorden en zijn daden. De ambtenarenvakbond ABVA kent hem als hardwerkend kaderlid. De PvdA vertegenwoordigde hij in de wijkraad van IJsselmonde, nu deelgemeenteraad. Als onderhoudsmonteur van de afdeling Weg en Werken van de Rotterdamse Elektrische Tram zag hij jarenlang dagelijks de gevolgen van vandalisme. "Daar moet het bedrijf wat aan doen", liet hij zijn superieuren weten. Zo schiep hij bijna 4 jaar geleden zijn eigen nieuwe arbeidsplaats: schoolvoorzicht. "Ik loop voor dingen waarvan we met zijn allen moeten zorgen dat we er plezier van hebben", zegt Aad Groen.

■ Veilig thuis

"Mijn uitgangspunt is niet: nou moet 't afgelopen zijn. Maar

wel: waar zijn we als mensen mee bezig? Ik probeer die gasten duidelijk te maken dat ze zelf het slachtoffer kunnen zijn. Neem zo'n bus waarvan de ruiten zijn ingegoooid. De glasscherven liggen op de banken. Denk je 's in dat je daar zelf gezeten had! Ik vraag een klas altijd wie er regelmatig van het

openbaar vervoer gebruik maakt. Dan gaat altijd meer dan de helft van de vingers omhoog. *Jullie willen toch ook graag veilig thuis komen, zeg ik dan. Ik probeer hen bewust te maken van hun eigen vervoer. Ik zeg ook altijd: het is jullie wereld, wij stappen er straks uit!*" Aad Groen vindt verveling geen

voldoende verklaring van vandalisme. "Ze slaan toch thuis ook niet de boel kort en klein als ze zich vervelen? *Dat mag niet, roepen ze dan!* Nee, het is vooral stoer doen in een groep. Daarom laat ik ze zien dat zulk gedrag helemaal niet stoer is, dat ik er in elk geval niet van onder de indruk ben. En dat ze er zelf het slachtoffer van kunnen zijn. *Loop jij achter een bal aan de straat over, word je aangereiden. Wil een ander meteen een ambulance bellen. Is de telefooncel gemiddeld. Dan zeg ik: die meer dan 2 miljoen die de RET jaarlijks uitgeeft aan reparaties ten gevolge van vandalisme, die kunnen we beter besteden aan zaken waar jullie werkelijk plezier van hebben.*"

■ Anders

"Ze gaan niet óm in de groep. En zelfs niet in de school. En toch zeggen docenten dat ze zich na verloop van tijd anders gedragen. Op enkele scholengemeenschappen heb ik weken rondgelopen, alle 75 klassen onder mijn hoede gehad. Die weken maakte ik zo'n beetje

Aad Groen met zijn klas.

Bron:
(Uit 'Het Schoolblad' 26,
30.7.'81)

VANDALS BLIGHT PENSIONERS PRIZE HOPES

Evening Sentinel,
Wednesday, September 1,
1976

Pensioner Mr William Burton combatted the drought by digging a ten foot well.

He nurtured his produce into prize-winning condition by tending them morning and night.

But now his plans to show vegetables from his allotment at Sideway have been blighted - by vandals.

In one night, the hooligans rampaged over three allotments and ruined and stole scores of pounds of

tomatoes, beetroot, swedes and beans.

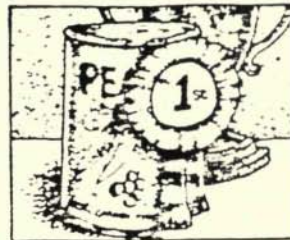
"They took away two potential prize-winning marrows and split a pumpkin that weighed between 16 and 20 lbs.", said 68-year-old Mr Burton.

"I usually win prizes with my produce, but this year I shall have a struggle to even show anything. They ruined or took most of my best stuff.

"With the drought it was very hard to raise the vegetables. I even dug a ten foot well so I could water them. It's a sickening blow."

Questions

- From this article what information do we have about Mr William Burton?
- Do you think his pastime to be a good one? Is it one that you would be at all interested in?
- What makes this story a heartbreaking one - if not a backbreaking one?
- Do you think the persons responsible for destroying Mr. Burton's vegetables would have done it if they had known him? Think of reasons for your answer.
- Describe how you think you would feel if all your work, or hobby, was spoilt in one night.

De persoonlijke gevolgen (politie, justitie)

Sommige scholen nodigen iemand van de politie of van justitie uit, om de scholieren een en ander te ver-

*) Dit is één van de leskaarten die onderdeel uitmaken van een lespakket bij twee - van oorsprong Engelse - films voor scholieren (L.O.) over vandalisme. Van deze films ('It's about time' en 'I didn't do it') bestaan Nederlandse nagesynchroniseerde kopieën.

tellen. Vaak combineert men het ook met een excursie naar het politiebureau, waarbij het zelfs voorkomt dat het transport van en naar het bureau in ME-bussen geschiedt. In een anti-vandalisme project dat op scholen in Zaanstad draait (boekje + dia's), werd op de volgende wijze aandacht aan dit punt besteed*).

Vernielen heeft gevolgen.

Vernieling is in de wet strafbaar gesteld. Dit heeft tot gevolg dat een vernieler kan worden opgepakt door de politie. Wat gebeurt er dan?

De wet maakt onderscheid tussen strafrechtelijk minderjarigen (ieder die jonger is dan 18 jaar) en strafrechtelijk meerderjarigen (18 jaar en ouder).

Minderjarigen

Als je minderjarig bent en je wordt opgepakt, kom je bij de afdeling jeugdzaken van de politie terecht. Daar praten ze met je. Als dan blijkt dat je iets vernield hebt, maakt men een proces-verbaal. Daarin wordt opgeschreven wie je bent en wat je hebt gedaan. Ook worden je ouders geïnformeerd.

De politie kan dat proces-verbaal naar de Officier van Justitie sturen. Die beslist of je wel of niet voor de kinderrechter moet verschijnen.

Als de vernieling maar klein was en je bent nog nooit eerder opgepakt, hoeft je meestal niet naar de kinderrechter. Maar als je al eerder dingen hebt vernield, dan kan de Officier van Justitie je oproepen om wel bij de kinderrechter te komen. Als de Officier beslist dat je niet voor de rechter hoeft te komen, kun je toch een soort straf krijgen, nl. een parketstandje. Dat wil zeggen dat je bij de Officier moet komen, die je dan vermanend toespreekt.

Als je voor de rechter moet komen, dan heet dat terechtzitting. De rechter op de zitting kijkt naar drie dingen:

1. of bewezen is dat jij die vernieling hebt verricht,
2. of dat een strafbaar feit is en
3. of jij daarvoor straf verdient.

Als de rechter vindt, dat je straf verdient dan kan hij kiezen tussen een aantal mogelijke straffen.

De lichtste straf is de berisping. Dit lijkt op het parketstandje, alleen word je nu door de rechter toesproken.

*) Zie het boekje 'Gooi je eigen glazen in (een boekje over vernielingen)', afd. Voorlichting Zaanstad, maart 1981, pag. 12 t/m 18.

Als je veel vernielt, moet je naar de rechter.

Je kunt ook een geldboete krijgen van maximaal f 150,--. Een zwaardere straf is de arreststraf. Dat betekent dat je voor minimaal 4 uur en maximaal 14 dagen wordt opgesloten.

Ook kun je huisarrest krijgen. Dan mag je een tijd lang het huis niet meer uit en de politie ziet daar dan op toe.

De zwaarste straf is plaatsing in een tuchtschool voor ten hoogste 6 maanden.

De laatste drie straffen worden alleen gegeven als je al meer keren een strafbaar feit hebt begaan of als je een heel ernstig feit hebt gepleegd.

Meestal moet je naast die vier straffen ook de schade nog vergoeden. Zoals gezegd: straffen wordt alleen gedaan als je een ernstig feit hebt gepleegd of meer keren hetzelfde feit.

De Officier van Justitie en de politie zoeken liever in samenwerking met de kinderrechter, de Raad van Kinderbescherming en je ouders naar andere oplossingen.

Ze vragen zich af waarom die jongen of dat meisje een strafbaar feit heeft gepleegd.

Zijn er soms moeilijkheden thuis of op school? Zo wordt bekeken of er soms andere oplossingen mogelijk zijn, b.v. met hulp van een maatschappelijkwerker of een arts.

Dit zijn de straffen voor iemand die jonger is dan 18 jaar. Daarnaast zijn er ook nog maatregelen mogelijk.

Als een minderjarige een zeer ernstig feit heeft gepleegd en hij 16 à 17 jaar is, kan hij ook als strafrechtelijk meerderjarige worden behandeld.

Meerderjarigen

Als je 18 jaar of ouder bent, dan ben je strafrechtelijk meerderjarig en word je berecht volgens het volwassenen strafrecht. Volgens dit strafrecht kun je strenger worden gestraft.

Drie straffen zijn mogelijk: geldboete, hechtenis of gevangenisstraf.

Vernielen heeft ook gevolgen voor het slachtoffer. Als de vernieler niet wordt gepakt, moet hij voor de schade opdraaien. De meeste mensen zijn daar niet voor verzekerd. Maar het is niet alleen een kwestie van geld. Stel je het volgende maar eens voor: maandenlang hebben de leden van een klub gewerkt aan hun nieuwe klubhuis. Ze hebben zoveel mogelijk zelf gedaan. En dan eindelijk is het klubhuis klaar. Het is pas een paar weken oud als er 's nachts een paar jongens stiekum ingaan. Ze steken het klubhuis in brand. De leden van de klub denken dan niet alleen aan het geld dat alles waard was. Ze denken ook aan het vele werk dat ze er aan hebben gehad en de fijne uren die ze er hebben doorgebracht. Daar komt zomaar een eind aan. En waarom?

Soms worden de mensen daar moedeloos van, zoals de sporthalbeheerder. Hij zegt: "Het gaat je wel aan je hart. Als je 's morgens een wasbak hebt schoongemaakt en je komt 's middags weer in de kleedkamer en je ziet die wasbak aan flinters liggen, dan gaat de zin van je werk af.."

Soms worden ook de slachtoffers agressief. Zoals de meneer, wiens autobanden waren doorgeprikt. Hij zegt: "Nou, er staat hier een stuk ijzer achter de deur en als ik weer wat zie, dan ben ik mijn eigen baas....."

De politie zegt: "Het slachtoffer zal nooit begrip op kunnen brengen voor de vernieling, wat ook de oorzaak van die vernieling is geweest...."

Vragen en opdrachten

16. Je moet de schade vergoeden. Hoeveel kost volgens jou
 - a. een autoband
 - b. een etalage-ruit
 - c. een wastafel
 - d. een bushokje
 - e. het schoonmaken van een muur

17. De meneer, wiens autobanden waren doorgeprikt, zegt: "Nou, er staat hier een stuk ijzer achter de deur. Als ik weer wat zie, dan ben ik mijn eigen baas..." Wat bedoelt hij daar mee? Vind je dat hij gelijk heeft om dat te doen? Heeft men er het recht toe?

18. Wat zou je doen als dingen van jou waren vernield?

19. Je bent betrapt door de politie tijdens het leksteken van autobanden. Je moet nu naar het politiebureau. Wat zal daar gebeuren denk je?

20. Ga met een groepje eens op zoek naar mensen van wie dingen vernield zijn. Neem een cassette-recorder mee.

Tot slot willen we bij de hier besproken specifieke aanpak nog even kort aandacht schenken aan een idee dat de samenstellers van deze handleiding zelf eens in een onderzoeksplan lanceerden. Het leek ons nuttig om leerlingen van scholen actief in te schakelen bij het doen van onderzoek naar vandalisme. De scholier als onderzoeker dus. Zo zouden zij bijvoorbeeld het aantal vernielingen in een buurt kunnen bijhouden, interviews houden etc. De hulp van de scholieren zou dan door onderzoekers (bijvoorbeeld van de gemeente) expliciet gevraagd moeten worden en hun inbreng zou volkomen serieus genomen moeten worden.

Een achterliggend doel zou echter zijn dat de leerlingen, door hun medewerking op deze wijze te leveren, tevens bewust over de vandalisme-problematiek gaan nadenken. Dit idee van de scholier als onderzoeker kan vooral in het voortgezet onderwijs zijn diensten bewijzen. Overigens is o.i. het idee niet alleen binnen een specifieke aanpak bruikbaar. Het zou — met enige kleine veranderingen — net zo goed binnen een brede aanpak passen.

2.3. De brede aanpak

Een project met een brede aanpak richt zich niet specifiek op vandalisme, maar bespreekt in algemene termen de omgeving waar de scholier in verkeert. Met omgeving wordt in dit geval bedoeld de buurt van de stad c.q. het dorp^{*)} waarin de leerling woont, speelt en op school gaat. Men zou dus ook van een buurtgerichte aanpak kunnen spreken. Het achterliggende idee bij deze aanpak is dat de leerlingen zich bewust worden van de waarde die hun omgeving heeft. Daardoor zullen zij minder snel geneigd zijn die omgeving te vernielen en/of te vervuilen. Overigens moet men hierbij het woord 'waarde' opvatten in de brede zin: het gaat dus niet alleen om de financiële waarde van een stuk grond en wat daarop staat, maar ook om de niet-materiële waarde. Men kan de leerlingen bijvoorbeeld maquettes, tekeningen, foto's, opstellen en kaarten laten maken, om ze bewust te maken van de buurt waar ze wonen en op school gaan. Een voorbeeld hiervan vormt een project van de Kraemerschool in Amsterdam Osdorp. De leerkrachten maakten een losbladig op-

^{*)} In het vervolg spreken we kortweg van buurt.

BUURTINVENTARISATIE

Toelichting voor het maken van de plattegrond van je eigen straat.

Ga bij het maken van de plattegrond van je eigen straat uit van het blok (het huis, de flat) waarin je woont. Laat duidelijk zien hoe voetpaden, fietspaden en rijwegen lopen. Geef ook de groenvoorzieningen (tuinen, bomen e.d.) en speelterreinen duidelijk aan. Denk ook aan het straatmeubilair (telefooncel, bushuisje, brievenbus, girobus, papierbak, lantaarnpaal, e.d.).

Geef bij je plattegrond een duidelijke legenda. Denk ook aan het aangeven van de huisnummers. Wanneer je in een flat woont geef je bij de legenda het hoogste en het laagste huisnummer aan. Op de plattegrond vermeld je de huisnummers op jouw etage.

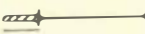
OSDORPPROJECT KRAEMERSCHOOL MEI 1981 PAGINA 2

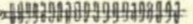
BUURTINVENTARISATIE

Toelichting voor het maken van de plattegrond van je eigen kamer en van het huis waarin je woont.

1. Meet steeds de lengte en de breedte van de kamer(s) in meters.
2. Bepaal de schaal waarin je je tekening gaat maken.
3. Gebruik de volgende symbolen (tekens) in de plattegrond:

 : deur

 : raam

 : centrale verwarming

4. Op de plattegrond van je eigen kamer moet je de 'aankleding' ook aangeven (tafel, stoel, bureau, kast, bed, losse kachel e.d.) Bij het maken van de plattegrond van je eigen huis teken je alleen de verschillende ruimtes (kamers) in.
5. Zet onder de plattegrond steeds in welke schaal het getekend is.

Toelichting voor het tekenen van je eigen kamer: Geef in een tekening (dus nu geen plattegrond) een indruk hoe jouw kamer eruit ziet. Gebruik hiervoor het blad BUURTINVENTARISATIE - eigen kamer.

OSDORPPROJECT KRAEMERSCHOOL MEI 1981 PAGINA 3

WONEN IN OSDORP

- De plattegrond van mijn' kamer.
- Plattegrond van de eigen kamer. Legenda en maten.
- Eigen kamer (tekening).
- De plattegrond van mijn huis.
- Maak een plattegrond van je eigen huis en geef hierop aan welke voorzieningen er in huis speciaal voor jou zijn.

OSDORPPROJECT KRAEMERSCHOOL MEI 1981 PAGINA 4-8

BUURTINVENTARISATIE

In de kring gaan we praten over wat we in Osdorp allemaal aantreffen. Daarbij denken we aan: verschillende soorten huizen, gebouwen waar iedereen in kan, parken, sportvelden, speelterreinen en dergelijke.

Na de bespreking in de kring gaan we over dit onderdeel verschillende opdrachten doen:

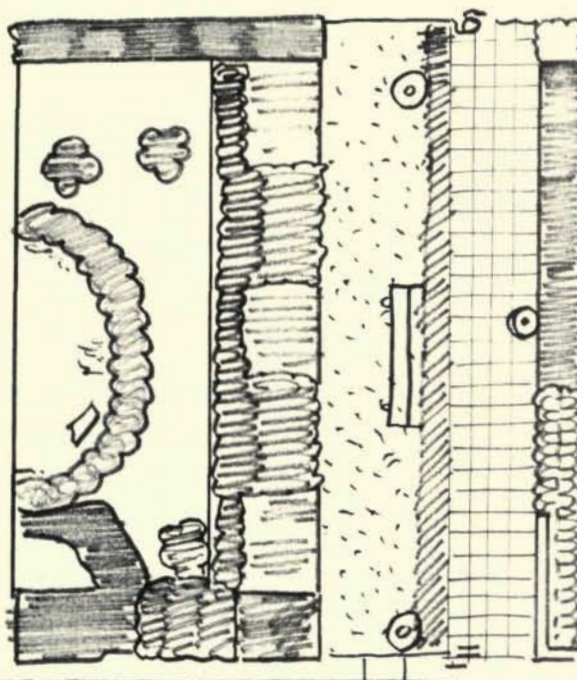
- het tekenen van je eigen kamer (een plattegrond en een tekening)
- het maken van een plattegrond van het huis waarin je woont.

Voor deze opdrachten heb je de bladen met 'ruitjespapier' nodig.

- het intekenen van alle openbare gebouwen op de Osdorp-totaalkaart.

OSDORPPROJECT KRAEMERSCHOOL MEI 1981 PAGINA 9

De plattegrond van mijn straat.

OSDORPPROJECT KRAEMERSCHOOL MEI 1981

PAGINA 10

Andere mogelijkheden die geheel in de lijn van deze brede aanpak liggen, zijn: een les over de geschiedenis van de buurt; een algemeen praatje van een planoloog die betrokken is geweest bij — of veel afweet van — de zaken die speelden toen de buurt op de tekenafel bedacht werd; een praatje van een wijkagent, een reparateur van een gemeentelijke dienst of iemand van groenvoorzieningen over zijn werk in de buurt; de leerlingen een dagje laten 'meelopen' met deze mensen (tegenover de leerlingen spreken we natuurlijk van 'meewerken')*), het houden van straat-interviews door de leerlingen; een enquête in de buurt laten houden; een discussie met de architect van de school (hoe en waarom is onze school zo ontworpen?), enfin . . . de mogelijkheden zijn bijna onuitputtelijk.

*) In sommige gemeenten laat men inderdaad bepaalde objecten (b.v. bushokjes) door leerlingen repareren eventueel onder begeleiding van een reparateur. Achter dit 'adoptie-idee' zit de gedachte dat een bushokje dat door een leerling gemaakt is, door die zelfde leerling niet snel meer vernield zal worden: Het is 'zijn' bushokje geworden.

Er kleven mogelijk wel enige verzekeringstechnische problemen aan dit soort maatregelen. Het is bijvoorbeeld de vraag wie tijdens zo'n meewerkdag de verantwoordelijkheid voor de leerling draagt, als de leerkracht niet meegaat.

Een interview met iemand, die ook in Osdorp woont.

1. Vind je het leuk hier in Osdorp? **Ja.**
2. Wat vind je precies het leukste?
Het wonen en de winkels.
3. Wat vind je minder leuk? **Zou het niet weten.**
4. Vind je dat er voldoende speelruimte is voor de kinderen? **Ja.**
5. Wat vind je van de vuilnis in Osdorp? **Gaat wel.**
6. Zou je graag uit Osdorp wandelen willen? **nee.**
7. Vind je dat er vanuit Osdorp een goede verbinding naar de strand is? **Ja.**
8. Vind je dat er iets veranderd moet worden? **~~Ja~~ nee.**
9. Wat vind jij dat ze moeten doen tegen die mensen die hun honden op de stoep laten poepen? **Mensen die hun honden op de stoep laten poepen moeten ze een boete van honderd gulden geven.**
10. Vind je dat er genoeg winkels en voorzieningen zijn? **Ja.**

— Het eerste (onderwijskundige) voordeel van deze aanpak is dat de scholieren, uitgaande van hun eigen directe ervaringswereld, kennis kunnen maken met interessante en tot dan toe voor hen vaak onbekende aspecten van de sociale en fysieke wereld waarin ze elke dag leven. (Want wie weet er nou precies wat een wijkagent, planoloog, reparateur of architect doet, en wat er in de buurt of in de stad staat, en hoe dat er gekomen is etc.) Welbeschouwd is het eigenlijk vreemd dat scholieren vaak meer weten over het 'hoe en wat' van verre landen dan over hun eigen buurt of stad. Hiermee willen we per se niet suggereren dat het eerste dan maar moet sneuvelen ten koste van het tweede. We geloven echter

wel te kunnen stellen dat de kennis van de leerlingen (en misschien ook die van het onderwijzend personeel?) over de eigen buurt en stad vaak gering te noemen is en dat deze situatie verbetering zou behoeven.

Het lijkt ons dat in dit opzicht de dag-, week- en maandbladen die zich specifiek op de desbetreffende gemeente richten een rol zouden kunnen spelen. Zo zouden er bijvoorbeeld door dit soort bladen eens in de zoveel tijd bijlagen uitgebracht kunnen worden, die telkens één facet van de gemeente belichten (bijvoorbeeld de geschiedenis en de huidige functie van één gemeentelijke dienst, het hoe en wat van één bepaalde buurt etc.) en die speciaal gemaakt worden om in het onderwijs te kunnen worden gebruikt.

— Een tweede voordeel van de brede aanpak is dat de activiteiten beter dan bij de specifieke aanpak gespreid kunnen worden over het leerjaar (c.q. de leerjaren). Eens in de zoveel tijd kan men weer een nieuwe activiteit ondernemen en men kan de diverse activiteiten in de tijd een logische volgorde geven.

Toch begrijpen de samenstellers van deze handleiding ook best dat er problemen om de hoek komen kijken bij het organiseren van dit soort vrij breed opgezette en in de tijd uitgesmeerde projecten.

Zo zal men kunnen opwerpen dat zo'n project in het lager onderwijs misschien nog wel te organiseren valt, maar dat het in het voortgezet onderwijs met zijn vele over verschillende leraren versnipperde vakuren (die elk op zich weer onderdeel zijn van een programma dat in het desbetreffende vak gevolgd moet worden) organisatorisch onmogelijk is.

Hoewel deze zaak inderdaad niet eenvoudig ligt, geloven we toch dat 'onmogelijk' een te zwaar woord is, zeker als we het hebben over de lagere klassen van het voortgezet onderwijs. Men zou bijvoorbeeld dit soort activiteiten aan het begin van elk schooljaar kunnen organiseren. Dit zou men voor de leerlingen die voor het eerst de school bezoeken kunnen doen in de vorm van een kennismakingsweek (kennis maken met de school, elkaar en de buurt).

Ons inziens zou men echter toch ook de mogelijkheden moeten onderzoeken die eventueel binnen een schooljaar bestaan voor dit type activiteiten.

Op sommige scholen wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van de mogelijkheid om eerder genoemde activiteiten te integreren in lessen over het milieu en milieuverontreiniging.

Eerst een Nederlands voorbeeld*):

*) Kraemerschool, Amsterdam.

7. Milieuverontreiniging

We gaan de verontreiniging in Osdorp op drie verschillende plaatsen bekijken. De drie plaatsen zijn:

1. de speelplaats
2. de Osdorperban (eerste gedeelte winkels)
3. Sloterpark ('ganzenweide')

Ga met je groep naar het aangegeven gebied en verzamel daar de materialen die niet in het gebied thuis horen. (Zoals: doppen, papiertjes, peuken, glasscherven, plastic, tramkaarten en dergelijke.)

Maak aan de hand van hetgeen je gevonden hebt met je groep een rommelkaart. Noteer op de rommelkaart de gevonden voorwerpen en het aantal malen dat ze voorkomen.

(Rommelkaart: volgende pagina.)

Vragen over de gevonden voorwerpen:

1. Hoe komen de materialen daar?
2. Waar horen de materialen thuis?
3. Is er iets tegen deze vervuiling te doen?

Maak zelf een tekst over de vervuiling in Osdorp. Je mag de volgende kernwoorden gebruiken: vuil op straat, watervervuiling, luchtvervuiling, stadsreiniging, industrie, auto's, vliegtuigen.

Vervuiling begint met kleine snoeppapierjes op straat te gooien en blikjes, bakers enz. Hetzelfde gebeurt ook vaak in het water, maar dan zijn het meestal grotere dingen zoals winkelwagentjes, wasmachines, auto's, fietsen enz. De lucht wordt vervuild door benzine, diesel, l.p.g. gas enz. De stadsreiniging kan er zo niet veel aan doen. Maar als iedereen nou mee helpt lukt het vast wel. De industrie helpt ook mee tot de vervuiling: door de machines, fabrieken enz.

Een tweede voorbeeld waarbij men een stuk milieu-problematiek integreert in een pakket lesmateriaal dat tot doel had het vandalisme te verminderen, komt uit Engeland.

Consider these facts:

1. Atmospheric pollution is damaging vegetable and plant nursery gardens in the United States at a rate equivalent to a cost of £ 200,000,000 per year.
2. In Florida pollution has forced farmers to abandon 150,000 acres of pasture.
3. Orchid growers have almost completely left New Jersey because ethlene from cars damages the flowers.
4. In California 10,000 acres of pine trees have been damaged by pollution in the atmosphere.
5. Over Osaka and Tokyo in Japan 34 tons of dirt fall each month on every square kilometer. In New York the figure is 17 tons.
6. Traffic policemen in Tokyo need to return to the police station after four hours on duty, in order to breathe pure oxygen necessary to counter the poisonous effects of carbon monoxide emitted by motor vehicles.
7. Children in school wear face masks during lessons on smog warning days.

Is man guilty of: 5. Vandalism?

1. Irresponsibility? Suggest remedies.
2. Incompetence?
3. Ignorance?
4. Selfishness?

Dit is een andere kaart uit het al eerder aangehaalde Engelse lespakket.

Een ander probleem is dat het organiseren van een breed project veel tijd van de leerkrachten in beslag neemt.

Dat er werk aan het organiseren van dit soort activiteiten vastzit, is onloochenbaar. Met name het leggen van contacten met diverse deskundigen en instellingen, het opzoeken van gegevens en het verkrijgen van hulpmiddelen is vaak tijdrovend. Het is ons inziens dan ook van groot belang dat bij het organiseren van de verschillende activiteiten in ieder geval de ouders van de schoolkinderen ingeschakeld worden. Niet alleen omdat ze kunnen helpen bij de werkzaamheden, maar ook omdat ze (meestal) buurtbewoner en dus betrokkene zijn.

Het lijkt ons dat als men de achter zo'n project liggende filosofie kan overbrengen er wel degelijk animo zal zijn bij ouders en misschien zelfs ook bij andere buurtbewoners. Vandalisme is namelijk een probleem dat velen bezighoudt en het is in dat opzicht een goede 'trekpleister'.

Een voorbeeld van een project dat door de enthousiaste werkracht van buurtbewoners (en oudercommissieleden) op deze manier uitgroeide tot een grote buurtactie, vonden we in de Haagse buurt Vrederust:

Bron:
De Haagse Onderwijskrant
februari 1980.

Werkgroep tegen het vandalisme slaat toe in Vrederust

Het is woensdag 14 februari 1979. De Haagse straten zijn bijna onbegaanbaar vanwege een spekgladde sneeuwlaag. Wie niet per se de deur uit hoeft, blijft die avond liever thuis. In het wijkcentrum aan de Schuttersdreef in Vrederust is 's avonds om 8 uur de koffie bruin. De Werkgroep tegen het Vandalisme heeft er haar eerste vergadering belegd, en met enige spanning wacht ze af hoe de opkomst zal zijn.

Deze werkgroep bestond aanvankelijk uit twee moeders van de oudercommissie van de Petrus Dondersschool: mevrouw W. Boekema en mevrouw A. Utermark. Later heeft de heer H. Nieuwmans zich bij hen aangesloten. Zij hebben geconstateerd dat het de laatste tijd niet zo goed gaat met Vrederust, een

rustige wijk met veel groen, gebouwd in het begin van de jaren 60 aan de rand van de stad tegen Wateringen aan. Het komt nogal eens voor dat er ruiten ingegooid worden, vooral de ruiten van afgelegen scholen moeten het ontgelden; muren beklad worden met teksten en kreten; de winkeliers overlast ondervinden en plantsoenen en hekwerken vernield worden. Hoewel de gemeentelijk statistieken uitwijzen dat de situatie in Vrederust vergeleken met die in andere Haagse wijken bepaald niet alarmerend is, vindt de werkgroep dat er best iets ondernomen mag worden om de wijk leefbaar te houden. Ze heeft daartoe contact opgenomen met de hoofdleidsters, hoofden en directeuren van de scholen in Vrederust. Zo'n 15 in getal. Van hen leidt het spoor naar de

diverse particuliere en gemeentelijke instanties die zich bezighouden met milieu- en wijkaanleggelegenheden. Zij allen zijn door de werkgroep uitgenodigd voor de vergadering van vanavond om samen na te gaan of het mogelijk is een Projectweek tegen het Vandalisme te organiseren.

Het wordt — de barre weersomstandigheden in aanmerking genomen — een druk bezochte vergadering: de meeste scholen hebben en afgevaardigde gestuurd en verder zijn er vertegenwoordigers gekomen van de winkeliersvereniging, het wijkberaad, de wijkvereniging, de werkgroep Verkeer en Milieu, de brandweer, de plantsoenen-dienst, de afdeling Wijkangelegenheden van het stadhuis en het Haags Centrum voor Onder-

wijsbegeleiding. De politie is aanwezig in de persoon van de pas geïnstalleerde wijkagent J. Goedhart (ja, echt waar, zo heet die). Alles bij elkaar een bont gezelschap dat waarschijnlijk nog nooit eerder ergens in een dergelijke samenstelling samen rond één tafel heeft gezeten.

De werkgroep begint met een overzicht te geven van haar activiteiten tot nu toe. Van gemeentewegen heeft men haar te kennen gegeven erg geïnteresseerd

te zijn in waar zij mee bezig is. Een gemeentelijk beleid op dit gebied begint vorm te krijgen. Het Vrederust-project werd gezien als een interessante proefneming. De resultaten ervan zullen bij de verdere ontwikkeling van het beleid worden betrokken.

Wanneer we alles wat er tijdens deze eerste avond is gezegd, proberen samen te vatten in enkele algemenere conclusies/uitgangspunten, dan levert dit ongeveer het volgende op:

a. We moeten proberen om met dit project zo veel mogelijk jeugdigen in de leeftijd van 4-16 jaar te bereiken.

b. Het project mag niet verzanden in symptoombestrijding. We zouden ons niet moeten beperken tot het aan de kaak stellen van bepaalde uitingen van agressie en vandalisme. Er zou daarentegen juist een beroep gedaan moeten worden op gevoelens van verwondering en respect voor de ander en het andere.

c. Wanneer het gaat om het aanbrengen van een andere mentaliteit, dan ligt hier niet alleen een taak voor de scholen en het buurthuiswerk, maar vooral ook voor de ouders. Misschien zijn de ouders wel medeschuldig aan het vandalisme van de jeugd, doordat ze zich soms te weinig aan hun kinderen gelegen laten liggen en te tolerant zijn.

d. Vandalisme zal ook wel voortkomen uit een behoefte tot bravour, uit het niet voor elkaar willen onderdoen. Deze drang in de (jonge) mens mag en kan waarschijnlijk niet worden uitgebannen. Misschien kan hij wel wat gekanaliseerd worden door de jeugd te con-

fronteren met de consequenties van haar daden.

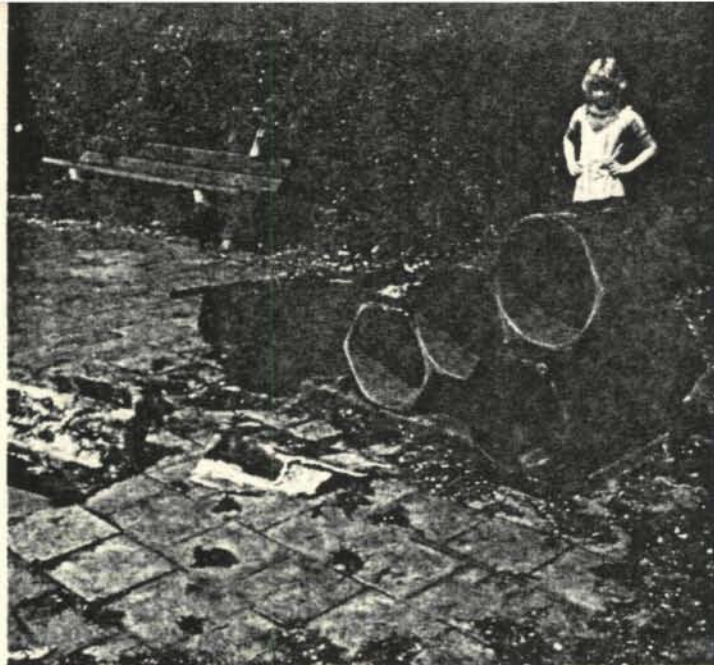
e. Zou het vandalisme ook niet veroorzaakt kunnen worden door een gebrek aan betrokkenheid van de jeugd bij het wel en wee van haar wijk? Als dat zo is, dan zou er misschien iets bedacht moeten worden om dit gevoel van betrokkenheid te vergroten: de jeugd inspraak geven in een Jeugdwijraad, of een wijkfeest voor de jeugd.

f. Tenslotte zijn alle aanwezigen het er over eens dat waar het hier gaat om een verandering van mentaliteit, dit niet bereikt zal kunnen worden binnen het tijdsbestek van één week. Zoiets vraagt om een langdurig proces.

Tegen elfen wordt de vergadering gesloten, nadat de aanwezigen hebben toegezegd vóór volgende vergadering wat ideeën op papier te zetten voor een projectweek in september.

Maandag 24 september 1979. Burgemeester Schols is naar Vrederust gekomen om de Projectweek tegen het Vandalisme te openen. In de voorafgaande maand is de schooljeugd al warm gemaakt voor deze week.

Toen werd er een posterwedstrijd gehouden. De poster van de winnares, Susan Boers van de Chr. IHNO-school aan de Wolweversgaarde, is in een gro-

Ook de wijk Vrederust blijft, ondanks haar naam, niet voor vandalisme gespaard

Inmiddels ligt de projectweek al weer enkele maanden achter ons.

De Werkgroep tegen het Vandalisme heeft toegeslagen. Of de actie ook aangeslagen is...? Op de vergadering van 1 november werden waarderende woorden gesproken: voor de organisatie; voor de wijze waarop alle kleuter- en lagere scholen hebben samengewerkt; voor de inzet van de diverse dienstverlenende instanties.

Er waren ook kritische opmerkingen te beluisteren: de jeugd van 12-16 jaar is onvoldoende bereikt; de belangstelling van de kant van de ouders viel wat tegen; voor de kleuterscholen was het aanbod aan activiteiten niet zo geschikt; het leerlingmateriaal dat door enkele dienstverlenende instanties aan de jeugd werd uitgedeeld om verwerkt te worden in hun projectschrift, had niet altijd voldoende didactische kwaliteit.

En wat vonden de kinderen er zelf van? We citeren tenslotte uit binnengekomen verslagen: 'De zwabberochtend werd als één groot veegfeest ervaren', 'Verniel maar niks meer, want je vader en moeder moeten steeds hogere belasting betalen' (Jacqueline 6b), '... En als dat nou niet zo was, nou dan was de wereld heel anders geweest' (Helen 4a), 'Ik vind de gemeenste streek: in een telefooncel de draden kapot maken en als er dan iemand in moeilijkheden komt, wat dan?' (Michel 4a). Over het klankbeeld: 'Het was erg leuk, alleen die mevrouw praatte erg vlug. Je kon het haast niet bijhouden', 'Gooi nooit meer papiertjes op straat, want de verontreinigingsdienst moet alles opruimen. En dat kost f 1.30 per kg', 'En ik ben voortaan tegen vandalisme' (Arlène 5b). En als alle kinderen van Vrederust daar net zo over zijn gaan denken als Arlene, dan heeft de werkgroep niet voor niets toegeslagen.

Dick van der Geest
ped.-dic. medewerker HCO

te oplage gedrukt en als kleurplaat aan de schooljeugd uitgedeeld.

Na eerst zijn dank te hebben uitgesproken jegens de leden van de werkgroep voor het vele werk door hen gedaan, opent de burgemeester de projectweek door het klankbeeld 'Onrust in Vrederust' in werking te stellen. Dit klankbeeld zal ook op alle scholen vertoond worden. Tegelijkertijd is de projectweek op de scholen van start gegaan. Met de hulp van alle deelnemende instanties heeft de werkgroep een breed assortiment aan activiteiten voor de jeugd weten samen te stellen. Politie, brandweer, HTM, reinigingsdienst, PTT en plantsoendienst hebben op diverse scholen tentoonstellingen ingericht die onder schooltijd door de schoolkinderen bezocht kunnen worden en op bepaalde avonden ook door hun ouders. De achterliggende bedoeling van deze tentoonstellingen is dat daarmee iets duidelijk zal worden van de zorg en service die namens de gemeenschap aan de gemeenschap wordt verleend. Door het geven van informatie en in te gaan op vragen hoopt men bij te dragen aan mentaliteitsverandering bij de bezoekers. Tevens bestaat er deze week gelegenheid om op excursie te gaan naar het 'hoofdkwartier' van enkele van deze diensten elders in de stad waar nog meer te zien is.

De wijkagent staat deze week voor een pedagogische vuurdoop. Zo'n 26 kleuter- en lagere schoolklassen hebben te kennen gegeven dat ze graag zouden zien dat hij bij hen een praatje komt houden. Eenzelfde

lot is een vertegenwoordiger van de brandweer beschoren. Het toneelgezelschap Maccus uit Delft zal op alle lagere scholen een voorstelling geven van haar stuk 'Voor Straf'. Het is een stuk dat de kinderen, groot en klein, erg zal aanspreken en bevat tevens een aantal 'vandalistische trekjes' die zich goed lenen om als uitgangspunt te dienen voor klasgesprekjes met de kinderen na afloop ervan. Naast deze door de werkgroep georganiseerde activiteiten heeft men op de diverse scholen ook nog zijn eigen programma in elkaar gezet.

Zaterdag 29 september zal de projectweek afgesloten worden met een Zwabberochtend en een Pleinspelmiddag. Onder supervisie van de heer Oosterbaan van de reinigingsdienst zal 's morgens met de schoolkinderen (en hopelijk hun ouders) een grootse schoonmaakactie in heel Vrederust worden georganiseerd. Voor de middag heeft mevrouw A. Utermark met behulp van zo'n 40 jongeren een feestmiddag voor de schooljeugd op touw gezet tijdens welke aan allerlei spelletjes kan worden meegedaan. Ook worden dan de prijzen uitgereikt aan de winnaars van de puzzeltocht door de wijk en de kleurwedstrijd. Aan deze middag zal voorts de nodige luister worden bijgezet door het optreden van de volksdansgroep 'Robinson', de majorettegroep 'Les Papillons' en de Promenadeband. Een overzicht van al deze activiteiten is afgedrukt in een speciaal voor deze week samengestelde actie-krant die bij alle bewoners van de wijk is thuisbezorgd.

Bron:

De Haagse Onderwijskrant/
februari 1980

Het inschakelen van de ouders en eventueel ook buurtbewoners is echter om nog een reden belangrijk: de invloed die het project heeft kan door hun hulp sterker en breder worden.

Ouders zijn immers in staat om het kind ook in de huiselijke sfeer verder te beïnvloeden en daarnaast worden door zo'n project ook de ouders zelf misschien meer gemotiveerd om zich met hun eigen buurt te bemoeien. Daardoor ontstaat ook weer de kans dat zij eerder optreden als zij zien dat ergens vernielingen worden gepleegd.

2.4. Audio-visuele middelen

Audio-visuele middelen bieden bijzondere mogelijkheden bij een anti-vandalisme project. Ze kunnen uiteraard zowel bij de 'brede aanpak' als bij de 'specifieke aanpak' gebruikt worden. We onderscheiden een passief en een actief gebruik van audio-visuele middelen. Onder passief gebruik verstaan we het door leerlingen beluisteren en/of bekijken van door anderen gemaakte geluids- en/of beeldopnamen. Bij het actief gebruiken van audio-visuele middelen maken de leerlingen zelf opnamen.

— Als men op school passief gebruik wil maken van audio-visuele middelen in een project over vandalisme, bestaan daarvoor vrij veel mogelijkheden:

- Er zijn twee uit het Engels nagesynchroniseerde vandalisme-films (*It's about time* en *I didn't do it*), die bedoeld zijn voor de hoogste klassen van het lager onderwijs en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs.
- Er bestaan veel diaserie's over vandalisme. Eén daarvan werd behandeld in 2.2. (Zaanstad).
- Er bestaan videobanden van tele-

visie-uitzendingen over vandalisme, bijvoorbeeld die van verschillende actualiteitenrubrieken, maar ook van een programma van de Nederlandse Onderwijs Televisie (de 'Spijker op zijn kop show'; uitgezonden op 16-2-'81).

• Ook is er het bij deze handleiding behorende grammofoonplaatje over vandalisme. De ene kant van het plaatje kan beluisterd worden en de andere kant kan door de leerlingen zelf worden ingezongen.

• Er zijn videobanden van de IKON-serie 'Allemaal Tuig!', die tussen 9 december 1980 en 13 januari 1981 wekelijks op de woensdagavond werd uitgezonden.

Buurtbewoners Bloemwijk woedend na reuen

'ALLEMAAL TUIG!'

Speelfilm Allemaal Tuig

DEN HAAG - Op korte termijn zal van de t.v.-serie 'Allemaal Tuig' een speelfilm worden gemaakt op 16 mm met een lengte van ongeveer anderhalf uur. De film is een samenvatting van de t.v.-serie die in totaal drie uur duurt. Verhuur van deze film zal worden verzorgd door de Rijksvoortuigdienst, postbus 20066, 2500 EA Den Haag, 070-614181. De serie zal naar alle waarschijnlijkheid op korte termijn ook beschikbaar zijn op video. Dat zal zijn op het U-matic-systeem, het video-home-system (VHS), Philips 1500. De serie wordt alleen voor niet-kommercieel gebruik beschikbaar gesteld. Nadere inlichtingen: Media-project HJR/LCGJ, postbus 114, 3970 AC Driebergen, 03438-16341, toestel 156.

'Allemaal Tuig' is een serie speelfilms van:
Ben Sombogaart
research, scenario en regie
Hans Melissen
scenario
Nancy Gould
spelregie
Cees Samson
camera
Gerrit Hart
montage
Erik L.

Ikon-televisie werd in staat gesteld deze serie te maken door subsidies van:

CRM afd. Jeugdzaken
Ministerie van Justitie afd.
voorkoming misdrijven
Koningin Juliana Fonds
Nederlands Comité Kinderpostzegels
Nationaal Jeugdfonds en researchsubsidie van Stichting

Twee jaar werk

HILVERSUM - De IKON t.v.-serie 'Allemaal tuig' kwam tot stand na twee jaar intensieve voorbereiding. Maker Ben Sombogaart en scenario-schrijver Hans Melissen hebben vijf maanden onderzoek verricht naar jeugdbendes in Nederland. De serie is een gedramatiseerde versie van de werkelijke problemen zoals deze zich voordoen. Projecten in Maastricht, Den Bosch, Scheveningen en Groningen werden door de makers nader bekeken. Na de intensieve voorbereidingsperiode werd er één jaar gewerkt aan het draaiboek.

ADVERTENTIE

'Allemaal Tuig'.

Eén jaar lang hebben ze de buurt onveilig gemaakt. Toen werden ze door de politie opgepakt - een groep jongeren tussen de 13 en 17 jaar. Na een nacht in de cel te hebben doorgebracht, werden ze weer op vrije voeten gesteld en nu wachten ze al twee maanden lang op het moment dat ze voor de kinderrechter moeten verschijnen. In die twee maanden is er veel gebeurd met en rond de ex-jeugdbendeleden uit de

Uitzending: IKON-t.v.,
woensdag 9 december 1981,

Inhoud deel 1

Ned. 2, 18.59 uur

Bloemenwijk: door inspanning van een aantal ouders en de jongeren zelf hebben ze nu een eigen cross-velde gekregen en een plaatsje in het buurthuis. Sinds hun arrestatie zijn ze niet meer met de politie in

aanraking geweest. Een aantal Bloemenwijkers vindt echter dat het nu maar eens afgelopen moet zijn met de overdreven aandacht die het 'tuig' al die tijd heeft gekregen en ze roepen dan ook om

strengere straffen en verwijdering van de groep uit de buurt.

Waarom zijn die Bloemenwijkers toch zo woedend? Wat voor verschrikkelijks hebben die jongeren voor hun arrestatie en misschien ook wel daarna allemaal uitgehaald?

Een televisie-verslaggeefster stapt er op af. Een eerste kennismaking met de grootste raddraaiers: Monne, Wijnand, Anja en Bart.

Van deze T.V.-serie bestaat ook een (kortere) speelfilm-versie.

Bij deze IKON-serie hoort een 12 pagina's tellende krant vol informatie over 'Allemaal Tuig', maar ook over vandalisme, (kinder)politie, scholen, club- en buurthuiswerk en justitie, aangevuld met praktische

DAGBLAD VAN MIDDEN-NEDERLAND

DAGBLAD VAN MIDDEN-NEDERLAND

JAARGANG NO. 312

It naar hun mening en handtekening getrukt door jongeren.

EMBER

id

2

ing:

t.v.,

dag

ember

ed. 2,

uur

ert, Anja en

ex-jeugdbe-

zijn uit het

gezet. En dat

het juist de

so goed ging-

wat er nu nog

ruimte te kra-

politie-wijkpost

art staat al heel

te bewoners van

menlijk pikken

meer en komen

raal.

geweld in films en op de t.v.

in het verhaal op pagina 2 worden

ook een typen van vandalisme ge-

noemd: vandalisme als spel, pre-

verveling, uit waak, uit bezocht

Besprek deze typen in de groep en

bedenk: Een andere mogelij-

te verdelen met de opdracht bij re-

bepaald type van vandalisme een

verhaal of een rollenspel te maken.

5. Tracht met elkaar na te gaan welke

type of welke typen van vandalis-

me in de film naar voren komen.

6. Door inspanning van een aantal

buurtbewoners en de jongeren zelf

creëren zij de 'jeugdbende' een eigen

buurtbuis gekregen. Zijn daarmee

de conflicten en het vandalisme

verloren?

Door inspanning van een aantal

buurtbewoners en de jongeren zelf

creëren zij de 'jeugdbende' een eigen

buurtbuis gekregen. Zijn daarmee

de conflicten en het vandalisme

verloren?

Door inspanning van een aantal

buurtbewoners en de jongeren zelf

creëren zij de 'jeugdbende' een eigen

buurtbuis gekregen. Zijn daarmee

de conflicten en het vandalisme

De journalist speelt in de eerste delen van 'allemaal tuig' een grote rol. Hij weet met zijn artikelen de mensen te manipuleren en krijgt het zelfs zover dat een vader zijn dochter uit een kraakpand haalt n.a.v. een foto van haar in de krant. Daarom nu aandacht voor de media, speciaal voor de krant.

Deel 2

Koop diverse kranten op een dag. Laat de kranten in de groep lezen en geef de volgende opdrachten:

A. De keuze van de onderwerpen

1. wat is het belangrijkste nieuws op de voorpagina?
2. hoeveel onderwerpen worden op de voorpagina behandeld?
3. welke onderwerpen vind je zelf onbelangrijk?

B. Lees de commentaren van de krant

1. welke onderwerpen worden in dat commentaar behandeld?
2. wat schrijven ze er precies over of is dat onduidelijk?
3. probeer zelf eens een commentaar op een nieuwsbericht te formuleren.

C. Hoe is de vormgeving van de krant

1. welke kranten gebruiken veel foto's?
2. hoe groot zijn de koppen?
3. staat hetzelfde in het bericht als erboven staat?
4. hoeveel ruimte heeft de kop en hoeveel het artikel?
5. vind je dat die verhouding klopt?

D. Laat iemand vijf minuten over iets praten

(b.v. zijn of haar hobby). De rest van de groep schrijft daarna een verhaaltje dat niet langer mag zijn dan twintig regels. Zet er ook een kop boven. Je zult zien: iedereen heeft dezelfde informatie gehoord, maar de verschillen in de verhalen zijn groot. Precies zo werkt het bij kranten, welke verschillen kom je overigensop het spoor?

E. Maak zelf een krant b.v. de voorpagina en een binnenblad

Nodig: een flinke stapel oude kranten, vellen papier (rollen behangpapier zijn handig), lijn, scharen en viltstiften. Werkwijze: in kleine groepjes twee krantepagina's maken met behulp van oude kranten. Denk ook aan foto's, tekeningen, etc. Als ze klaar zijn met elkaar vergelijken: - waarom zijn ze anders? - welke waarde-oordelen zitten er duidelijk of verborgen in? etc., etc.

F. Opdracht

Geef in groepjes de opdracht zelf een artikel te schrijven voor een krant (over de kraakactie (deel 1) en over de kraakactie (deel 2). Besprek daarna de diverse verslaggevingen. Hoe worden de gebeurtenissen weergegeven? Waar wordt veel aandacht aan gegeven, waar aan weinig?

Passief gebruik van audio-visuele middelen kan zeer nuttig zijn, maar o.i. is het uit didactisch oogpunt vaak beter om leerlingen zelf actief met audio-visuele middelen te laten 'stoeien'. In dat geval zullen immers de gemaakte opnamen veel sterker aansluiten bij de ervaringswereld van de leerlingen en daarnaast zijn waarschijnlijk de opname-activiteiten op zich al een waardevol leerproces.

— Wat betreft het actief gebruik van audio-visuele middelen in een anti-vandalismeproject, zijn er mogelijkheden te over:

- Men kan de leerlingen foto's of dia's laten maken van vandalistische activiteiten en van de gevolgen daarvan (specifieke aanpak).

Bij een brede aanpak kan men de leerlingen opdracht geven opnamen te maken van hun leefomgeving.

van sociale processen die zich daar afspelen*)

Zowel bij actief als bij passief gebruik van audiovisuele middelen is het belangrijkste achterliggende doel in feite 'bewustmaking' en dat zelfde geldt ook voor de andere in dit hoofdstuk besproken activiteiten in een vandalisme-project.

Ondanks het feit dat wij bewustmaking van scholieren zien als een belangrijk en nuttig doel, zal men toch geen al te hooggespannen verwachtingen moeten hebben van de effecten die activiteiten op dit gebied hebben.

Hoe ouder de leeftijdsgroep waar men zich op richt, des te moeilijker zal het zijn om te komen tot een effectieve gedragsbeïnvloeding op het terrein van vandalisme. Daarom wordt het thans tijd om over te stappen naar één van de complicerende factoren: de invloed die de vriendengroep heeft bij vandalisme.

Ook ten aanzien daarvan zullen namelijk preventieve activiteiten ondernomen moeten worden.

2.5. Activiteiten gericht op de vriendengroep

Zoals in hoofdstuk 1 al werd gesteld, zal bij de wat oudere scholieren het motief 'prestige in de (vrienden)groep' een steeds belangrijker plaats innemen. De invloed van dit motief kwam o.a. naar voren bij de evaluatie van een vandalisme-project op een school te Schagen. Toen de scholieren na afloop van het project, dat meerdere activiteiten omvatte (lessen, excursies e.d.), gevraagd werd naar het nut van het project, reageerden ze positief doch gaven tegelijkertijd ruitertlijk toe dat, zodra ze in een groep zouden optreden, alle 'wijze lessen' wel weer vergeten zouden zijn onder invloed van de op prestige gerichte processen die in zo'n vriendengroepje spelen.

Het is daarom vreemd dat als men op zoek gaat naar voorbeelden van preventieve maatregelen die ten aanzien van vandalisme genomen kunnen worden, men nergens aanzetten tegenkomt, die zich op (de invloed van) de (vrienden)groep richten. Te meer daar iedereen volmondig toegeeft dat vandalisme in belangrijke mate door of in groepen gepleegd wordt. Een verschijnsel dat ook door onderzoek is bevestigd (zie hoofdstuk 1).

* Men kan het maken van een film ook zien als een zinvolle vulling van de vrije tijd die jongeren hebben. Hierop komen we in hoofdstuk 3 terug.

De evaluatie van het anti-vandalisme-project in Schagen laat zien hoe belangrijk prestige-achtige processen binnen groepen kunnen zijn. Die processen kunnen zelfs de op bewustmaking gerichte activiteiten tenietdoen.

Het is daarom uitermate belangrijk ook activiteiten speciaal op de bestaande vriendengroepjes te richten.

Uiteraard zal men er daarbij eerst achter moeten zien te komen welke vriendengroepjes er bestaan en hoe die groepjes intern en extern functioneren.

Soms zal een leerkracht daar al een redelijk beeld van hebben, maar toch kan het leerzaam zijn dit terrein iets beter te analyseren.

Daartoe zou men bijvoorbeeld de leerlingen een opstel kunnen laten maken over de samenstelling van hun vriendengroepjes (wie zitten daar in, wie is de baas etc.) en over wat die groepjes uitspoken qua spannende en verboden activiteiten.

Dit soort gegevens kan men natuurlijk ook via individuele of groeps gesprekken proberen boven water te brengen.

Een ten dele overeenkomstig idee — in dit geval iets meer gericht op de vraag hoe de vriendengroepjes intern in elkaar zitten — werd gepopperd in een nota die in het kader van het vandalisme-onderzoek in Amsterdam werd uitgebracht.

'Ook kan men proberen om via enquêtes in de klas meer zicht te krijgen op de relatie-netwerken die er tussen de leerlingen bestaan. Dat zou bijvoorbeeld mogelijk zijn door de leerlingen te vragen naar de rangorde van de namen van de vriendjes en vriendinnetjes waarmee ze het liefst enigszins gevaarlijke en spannende activiteiten zouden ontplooiën. Via de diverse lijstjes met namen kan men zich vervolgens een beeld vormen van de samenstelling van, en hiërarchie binnen, de vriendengroepjes.*')

Als men eenmaal een duidelijk beeld heeft gekregen van welke groepjes zich bezighouden met het plegen van vernielingen en als men weet hoe die groepjes intern functioneren, kan men vervolgens zijn actie daarop afstemmen.

Een paar mogelijkheden:

— 1) 'Binnen de genoemde vriendengroepjes bestaat er bijna altijd per groepje één duidelijke leider. De uit te voeren preventieve maatregelen zouden zich vooral op die leiders moeten richten. Ten eerste kunnen we daarbij proberen die leiders extra sterk te beïnvloeden en bewust te maken. Daarbij moeten we echter erg oppassen voor een

*) Tussenrapportage Onderzoek Jeugdvandalisme, deel 1, Amsterdam, mei 1981, pag. 28.

ongewenst neveneffect. Het zou namelijk mogelijk kunnen zijn dat de extra 'aandacht' die de leiders op deze wijze krijgen juist statusverhogend en gedragsbevestigend werkt.

Met andere woorden: de leiders merken dat ze extra aandacht krijgen juist omdat ze bij vandalistische activiteiten de gangmakers zijn, en aangezien die extra aandacht hun status binnen de vriendengroep verhoogt, zullen ze eerder meer gangmaker willen worden dan minder. Het resultaat is dus wellicht dat de leiders en 'hun' groepen meer gaan vernielen in plaats van minder. Naast extra aandacht (beïnvloeding) kan er daarom voor deze leiders nog een andere maatregel overwogen worden.

Men zou kunnen proberen de leiders zich in zekere zin verantwoordelijk te laten voelen voor het aantal vernielingen dat er plaatsvindt.

Dit in de hoop dat zij hun best zullen doen — en hun invloed zullen gebruiken — om het aantal vernielingen dat door 'hun' groep gepleegd wordt te verminderen.

Het te verwachten resultaat is dat de leider van een groepje vandalisme als iets negatiefs gaat zien en zich verantwoordelijk voelt voor de vermindering van dat vandalisme. Zijn invloed in de vrienden-groep zal de rest moeten doen.'*)

— 2) Het in het voorgaande besproken idee uit de Amsterdamse nota sluit nauw aan bij een Zweeds experiment dat toegepast wordt in het kader van de preventie van het gebruik van alcohol en drugs door scholieren. Men laat één of twee scholieren van een school een cursus volgen, waarin de nadelen en gevaren van alcohol en drugs uitgebreid behandeld worden.

Vervolgens gaan die scholieren — met materiaal — terug naar hun school en zetten daar zelf een project op om daarmee de andere scholieren te laten delen in hun kennis.

Het Zweedse experiment brengt ons bij een benadering die in de Verenigde Staten gevolgd wordt en die wel in ons land nagevolgd zou kunnen worden. Het betreft hier de z.g. 'kids talking to kids approach'. Men roept bij deze benadering de hulp in van wat oudere leerlingen. Die laat men op school (eventueel een andere) een anti-vandalismedefilm presenteren. Vervolgens treden zij op als discussieleider, ze praten over vandalisme, wat dat is, over de oorzaken en de gevolgen ervan en hoe vandalisme voorkomen kan worden. De Amerikaanse brochure waarin we dit

*) Op. cit. pag. 28 en 29.

idee aantreffen, zegt hierover: 'Men is tot de conclusie gekomen dat het uitschakelen van volwassenen in deze benadering leidt tot een open uitwisseling van ideeën ten aanzien van de bestrijding van vandalisme.'*) **W**e vermoeden dat deze aanpak in Nederland vooral in de wat grotere scholengemeenschappen zijn vruchten kan afwerpen. Men zou dan immers voor de hogere klassen een anti-vandalisme-project kunnen organiseren en vervolgens — of desnoods binnen het kader van dat project — zou men enige leerlingen zelf een soortgelijk project in de lagere klassen kunnen laten uitvoeren.

— 3) **D**irecter gericht op de eigenlijke vriendengroepjes — en daar hebben we het in deze paragraaf tenslotte over — is het laatste idee dat we hier willen presenteren en dat eveneens afkomstig is uit de USA.

Men begint ook hier met een analyse waarbij men probeert te ontdekken welke vriendengroepjes er bestaan, hoe die functioneren en in hoeverre zij zich met vandalisme bezighouden. Vervolgens vormt men in de klas groepjes, waarbij men ervoor zorg draagt dat die groepjes samengesteld worden uit enerzijds leerlingen die wel vernielingen plegen en anderzijds leerlingen die dat niet (meer) doen. Vervolgens laat men de leerlingen in de diverse groepjes discussiëren eventueel gevolgd door discussies tussen groepjes onderling. **B**ij dit alles is wederom het uitgangspunt dat de invloed van scholieren op elkaar sterker is dan de invloed van volwassenen.

Tot zover enige ideeën over actiemogelijkheden die zich specifiek richten op de door scholieren gevormde vriendengroepjes.

Tot slot van deze paragraaf willen we nog opmerken dat sommige van deze ideeën o.i. hier en daar een enigszins manipulatief karakter dragen en dat ze daarom wellicht soms wat minder sympathiek overkomen. **T**och hebben we gemeend ook op dit soort preventieve maatregelen te moeten wijzen, gezien het feit dat men bij de aanpak van het vandalisme-probleem niet voorbij kan gaan aan de invloed die de scholieren in de vriendengroepjes op elkaar uitoefenen.

*) Kentucky office of crime prevention, Crime Prevention Teachers Manual, Frankfort (Kentucky USA).

Hoofdstuk 3.
Algemene maatregelen.

3.1. Inleiding

In hoofdstuk 2 zijn we met name wat dieper ingegaan op maatregelen ter vermindering van vandalisme, die specifiek zijn gericht op de bewustmaking en beïnvloeding van scholieren.

Op zich veranderen deze maatregelen weinig of niets aan de feitelijke situatie waarin scholieren zich bevinden.

Wanneer het om vandalisme gaat dat (ten dele) voortkomt uit onvrede met die situatie, zal men voor scholieren — en eigenlijk voor alle jongeren — betere omstandigheden moeten scheppen, wil men daadwerkelijk het vandalisme verminderen.

Als we ons beperken tot scholieren wordt natuurlijk in dit opzicht als eerste gewezen naar 'het onderwijs-systeem' als zodanig.

In 3.3. zullen we, zij het kort, ingaan op enige mogelijke verbanden die er zouden kunnen bestaan tussen het verschijnsel vandalisme enerzijds en de organisatorische structuur van een school en het onderwijs dat wordt gegeven anderzijds.

Definitieve uitspraken moet de lezer niet van ons verwachten. We zullen ons beperken tot het aandragen van enige indicaties.

Eerst besteden we echter in 3.2. aandacht aan een wat concreter terrein en wel aan het scheppen van vrije-tijdsvoorzieningen voor jongeren.

Dat kunnen zijn: speelplaatsen, trapvelden, sleutelwerkplaatsen, crossterreinen, tuinen of een eigen ruimte om muziek te maken. In feite zijn de mogelijkheden bijna onbeperkt, vandaar dat we ons in eerste instantie zullen richten op die voorzieningen waarbij de school een belangrijke rol kan spelen.

3.2. Vrije-tijdsvoorzieningen ^{*)}

*) We willen ons hier niet beperken tot vrije-tijdsvoorzieningen alleen voor scholieren.

Het lijkt ons immers bijna onmogelijk en bovendien onwenselijk om vrije-tijdsvoorzieningen alleen op te zetten en toegankelijk te maken voor deze groep en daarmee de niet-schoolgaande jongeren uit te sluiten. We spreken daarom in deze paragraaf veelal over de jeugd of jongeren in het algemeen.

76 'Het kan niet worden ontkend dat het aanbod van mogelijkheden voor met name opgroeiende jeugd, voor zinvolle tijdspassing geen gelijke tred houdt met de toename aan vrije tijd'*).

Deze stelling kan men in veel toonaarden horen verkondigen als het gesprek op het onderwerp vandalisme komt. Er is voor de jeugd niets te doen . . . dus gaan ze vernielen. Wat fraaier geformuleerd:

'(. . .) de ontstaansgrond voor zeer veel vormen van agressie en vandalisme is gelegen in de in wezen positieve drang van de mens om bij gebrek aan een zinvolle uitdaging, vanuit de eigen leefsituatie naar vervangende prikkels tot zelfverwerkelijking te zoeken'**)).

De Amsterdamse popgroep 'Drukwerk' verwoordde dit idee wat directer in hun hitsingle 'Ik verveel me zo'.

Ik verveel me zo
(Tekst: Harry Slinger / Muziek: Bob Dylan)

Ben je boven de 14 jaar
zegt de maatschappij bekijk het maar
regels en wetten daar moet ik naar leven
maar kansen worden me niet gegeven
scholen en bazen die houden me klein
zou er een antwoord voor mijn vragen zijn?

Refrein:
Want, ik verveel 4x
ik verveel me zo, in Amsterdam-Noord

Ze noemen me een vandalist
maar als een ieder het toch eens wist
wat het is om in Noord te wonen
het kost veel tijd om in de stad te komen
weinig kroegen, geen bios open
alleen een telefooncel die zullen we slopen

herhaling refrein

Slapend beton ja dat is Noord
voor jongeren een onbewoonbaar oord
waar we nu voor willen pleiten

*) 'Wham!!!'. Rapportage ter voorbereiding van een campagne ter bestrijding van jeugdvandalisme in Oldenzaal. Gemeente Oldenzaal (Bureau Voorlichting Stadhuis Oldenzaal), mei 1979, pag. 3.

**) Op.cit., pag. 7.

een eigen ruimte met activiteiten
 zelfstandig wonen en arbeidsplaatsen
 'n bioscoop en dat niet als laatste

herhaling refrein

solo

herhaling refrein

Overheid heb je het nu gehoord
 JAN vertelt over Amsterdam-Noord
 blijf niet lullen kom over het water
 nu wat doen en niet weer later
 breng ons eindelijk onder de pannen
 je weet allang van alle plannen

herhaling refrein

©M. Witmark and Sons. Voor Nederland:
 Warner Bros Music Holland b.v.
 Koninginneweg 49 1217 KV Hilversum

Leerkrachten die zich afvragen of ze zelf wel in staat zijn vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren van de grond te brengen, kunnen zich misschien laten inspireren door de brief die we ontvingen van een thans gepensioneerd hoofdonderwijzer, die vlak na de Tweede Wereldoorlog in Gouda werkzaam was:

'(. . .). Ik had in Gouda een school in het hart van de binnenstad. Onder de leerlingen waren er nogal wat uit door de oorlog min of meer ontregelde gezinnen,

zodat met recht van een tamelijke verwildering gesproken kon worden. Er was veel baldadigheid, waardoor de kinderpolitie nogal eens een bezoekje aan de school kwam brengen. Grenzend aan de

speelplaats van de school lag een stuk grond van naar schatting 20 bij 30 meter, waarop de Duitsers een bunker hadden gebouwd. Het was niet zo'n zware en de gemeente besloot al gauw hem op te ruimen. Ik verzocht daarop het terrein te mogen gebruiken voor een schooltuin. Niet voor aparte tuintjes — dus voor kinderen die er belangstelling voor zouden tonen — maar één gemeenschappelijke tuin, waarin alle kinderen zouden kunnen werken wanneer ze er zin in hadden.

De wethouder van Onderwijs was direct bereid tot medewerking. Er werd grond opgebracht en gemeentewerken zorgde voor de nodige perkplanten. Ik kon zaad kopen en het nodige tuingereedschap aanschaffen. Met een stel potige jongens en meisjes van de 6e klas kwam op een paar vrije woensdag- en zaterdagmiddagen de aanleg tot stand, waarna de perkplanten konden worden gepoot.

Bij het zaaïen werden ook de jongere kinderen betrokken, die ook al met het harken van de paden konden meedoen. Eén probleem is altijd aanwezig geweest: hoe kon ieder, die wilde werken, aan zijn trekken komen. Zoveel mogelijk moest ieder die zin had, aan de nodige werkzaamheden kunnen meedoen. Dat gebeurde voor schooltijd en vaak in de pauze. De meest-enthousiastelingen stonden vaak aan het eind van de straat al te wachten en liepen mee achter de fiets aan, roepend: mag ik een hark, mag ik een schop. Ik vermeed zoveel mogelijk tot een ploegenindeling te komen, want dat zou tot gevolg kunnen hebben, dat er ook binding aan bepaalde tijden zou kunnen komen. Een kind, dat 's morgens zin had in tuinarbeid hoefde dat niet per sé 's middags ook te hebben.

Er waren er ook, die het leuk en gezellig vonden de paden door te lopen vaak gearmd als in een park. In de ruim 10 jaren, dat we de tuin hadden, is het bij mijn weten maar één of misschien twee keren gebeurd dat er bloemen 'gestolen' werden. Zelfs na de vakanties bleek alles nog in goede orde. De keer, dat er bloemen weggehaald waren, bleek dit gedaan te zijn door kinderen van een andere school. Heel sterk moet het gevoel geweest zijn: dit is onze tuin en de buurtcontrole was intensief genoeg om vreemden eruit te houden. (. . .)'

We willen naar aanleiding van deze brief wijzen op enige algemene aspecten die ook thans nog van belang zijn:

Bezig kunnen zijn

Ten eerste ziet men dat voor de in de brief beschre-

ven jongelui de mogelijkheid ontstond om leuk en 'lekker actief' bezig te zijn. Door het maken en onderhouden van de tuin had de jeugd iets om handen.

Algemener gezegd: men schept hiermee een vrijetijdsvoorziening die wat betreft belangstelling onder de jeugd als het ware kan concurreren met vandalisme.

Betrokkenheid

Ten tweede komt naar voren hoezeer de jeugd betrokken was bij het inrichten en onderhouden van de tuin ('dit is onze tuin'). Zo'n grote betrokkenheid lijkt ons essentieel voor de goede afloop van een dergelijk project. Eigenlijk is dat ook logisch: als iemand intensief meewerkt aan het maken van iets, zal hij het gemaakte als iets van zichzelf beschouwen en het daarom niet gauw vernielen, maar het eerder verdedigen*).

Bron: 'Een andere speelplek'

Uit de brief blijkt wel dat sommige zaken door de onderwijskracht persoonlijk afgehandeld werden. Bijvoorbeeld de onderhandelingen met de wethouder. In zijn algemeenheid lijkt het ons inderdaad een goe-

*) Op dit punt zullen we overigens nog terugkomen in hoofdstuk 4 naar aanleiding van een Amerikaanse theorie over het belang van het begrip 'betrokkenheid'.

de zaak als de overheid (maar ook de leerkracht) zich beperkt tot het scheppen van gunstige randvoorwaarden en de scholieren zoveel mogelijk de vrije hand laat. In het schooltuinproject in Gouda werden zulke gunstige randvoorwaarden duidelijk verwezenlijkt. De overheid zorgde voor het stuk grond, de aarde, de planten en geld voor het gereedschap; de leerkracht zorgde daarna voor een goede organisatie. We zouden dan ook (onzelf herhalend) willen uitroepen:

'De jeugd is creatief genoeg om (vervolgens) de eigen boontjes te doppen; bevoogdend optreden kan dan ook ons inziens beter vermeden worden'*)).

Kleinschaligheid

Ten derde bleek uit de brief dat het hier een zeer concreet en kleinschalig project betrof. Dat is belangrijk omdat zo'n project daarmee voor alle betrokkenen (de jongeren, de organisator van het project, de buurtbewoners en ouders) overzichtelijk en herkenbaar blijft. Door deze kleinschaligheid is men ook beter in staat om in te spelen op de specifieke wensen die onder de verschillende jongeren leven. Zo zullen per leeftijdsgroepen verschillende behoeften bestaan op het gebied van vrije-tijdsbesteding, die kunnen concurreren met vandalistische neigingen. Het is van groot belang om reeds in een vroeg stadium zicht te krijgen op de verschillende interessen en wensen die onder jongeren leven.

Van het begin af aan moet aan alle betrokkenen duidelijk zijn waar men precies aan werkt.

Zo is het bijvoorbeeld vragen om moeilijkheden als een deel van de jongeren denkt te werken aan de realisering van een crossveld, terwijl een ander deel een avonturenveld als doel nastreeft en de leerkracht zich inzet voor een sportveld. Het lijkt misschien lachwekkend, maar toch blijken dit soort Babylonische spraakverwarringen herhaaldelijk voor te komen. In ieder geval mag dus over het einddoel geen enkel misverstand mogelijk zijn. We zullen hier overigens in hoofdstuk 5 nog op terugkomen.

Onze opmerkingen naar aanleiding van het project in Gouda gaan uiteraard niet alleen op voor tuinierende scholieren. Het desbetreffende voorbeeld zou waarschijnlijk weinig veranderen als we het begrip 'tuin' zouden vervangen door b.v. begrippen als: sleutelwerkplaats, avonturenveld, eigen ruimte om muziek te maken of te flipperen, timmerwerkplaats,

*) B. van Dijk en P. van Soomeren 'Vandalisme — ideeën/onderzoek/preventie', Kobra Amsterdam, 1981, pag. 64.

sportveldje, crossterrein, scating-baan, tafeltennis-ruimte,

Bij het opzetten van al deze voorzieningen gelden in feite dezelfde voorwaarden:

— De jongeren moeten actief bezig kunnen zijn bij het maken van de voorziening c.q. in een later stadium bij het gebruiken van die voorziening.

— De jongeren moeten betrokken worden bij de plannen, er moet terdege met hun wensen rekening gehouden worden en ze moeten zelf mee kunnen werken aan de opbouw en aan het beheer.

— De op te zetten vrije-tijdsvoorziening moet concreet en overzichtelijk zijn. In ieder geval moeten de deelnemende jongeren — en eventueel ook ouderen — een zelfde beeld hebben van het te bereiken eindresultaat.

Bij het opzetten van vrije-tijdsvoorzieningen voor jongeren, waarbij aan de bovenvermelde voorwaarden wordt voldaan, kunnen leerkrachten een belangrijke rol spelen.

— Ten eerste kunnen zij zich persoonlijk inzetten voor de realisatie ervan. De hoofdonderwijzer die in Gouda de tuin van de grond kreeg, deed dit bijvoorbeeld.

— Ten tweede kunnen leerkrachten zich opwerpen als 'advocaat' voor jongeren die zelf bepaalde wensen willen realiseren. Zo kan de leerkracht bijvoorbeeld in de eerste fase de leerlingen helpen een duidelijk plan ter tafel te brengen. Maar ook in latere fasen (onderhandelingen met de gemeente, bouwfase, gebruiksfase) kan begeleiding van school uit belangrijk zijn. Zo zal bijvoorbeeld een wethouder eerder luisteren naar een groepje leerlingen als zij vergezeld worden door het schoolhoofd. Overigens kan nog opgemerkt worden dat dit soort activiteiten vaak heel goed te integreren is in het onderwijs dat gegeven wordt.

— Ten derde kunnen leerkrachten natuurlijk ook in hun 'eigen' scholen kijken in hoeverre faciliteiten en/of ruimtes ter beschikking gesteld kunnen worden aan jongeren die daar gebruik van willen maken.

Zo kennen we een voorbeeld van een school waarin door een actieve buurtbewoner na schooltijd en in de vroege avonduren les gegeven werd in z.g. krachtsporten (Kung Fu, Tau Gé, I Tsing e.d.). Het mes sneed hier aan twee kanten: de jongeren waren bezig en de school stond niet leeg en werd daardoor als het ware automatisch 'bewaakt'.

Dit laatste voorbeeld brengt ons op een punt dat eigenlijk een algemenere strekking heeft en dat we reeds noemden in 2.3. We bedoelen het belang om meer mensen te betrekken bij het opzetten en uitvoeren van dit soort plannen. Actieve ouders en/of

buurtbewoners kunnen de leerkrachten veel werk uit handen nemen. Tenslotte willen we er op wijzen dat vrije-tijdsvoorzieningen voor jongeren niet gezien moeten worden als een wondermiddel tegen vandalisme. Het is immers zo dat het zinvol vullen van een stukje vrije tijd vaak niet — of slechts ten dele — de motieven om te vernielen (zoals prestige of onvrede) zal wegnemen.

We kunnen dan ook de waarschuwing van Gladstone (1978) ter harte nemen, als hij stelt dat vrije-tijdsvoorzieningen voor jongeren misschien de jeugd — of ten minste bepaalde groepen jeugd — van de straat kunnen houden en hen een leuke tijdspasering bieden, maar dat die zelfde jongeren toch op een bepaald moment weer over straat moeten gaan, al was het alleen maar om van en naar de desbetreffende voorziening te gaan. In de praktijk blijkt dan heel vaak dat er nog behoorlijk wat vernield kan worden in een korte tijd, al kunnen goede afspraken tussen de jongeren en de beheerders van de vrije-tijdsvoorziening in dat opzicht soms uitkomst bieden.

3.3. De sfeer op school en de lesstof

Tot nu toe hebben we ons in dit hoofdstuk beperkt tot concrete voorzieningen als speelplaatsen, tuinen en eigen ruimtes voor jongeren.

Men kan zich echter ook afvragen in hoeverre er relaties bestaan tussen het door scholieren gepleegde vandalisme en de sfeer op een school en de leerstof.

De achterliggende gedachte ligt tamelijk voor de hand: leerlingen die moeite hebben met de leerstof of constant met docenten overhoop liggen, zullen hun schooltijd als een bron van onvrede ervaren, en dat zou tot vandalisme kunnen leiden.

Op dit gebied is nog maar weinig onderzoek verricht.

Hetgeen in deze paragraaf aan de orde wordt gesteld, mag dan ook niet anders worden opgevat dan zijnde voorzichtige veronderstellingen.

Amerikaans onderzoek

De situatie op scholen in New York heeft aanleiding gegeven tot bloedstollende verhalen, getuige het Parool van 17 januari 1981.

Amerika neemt waarschijnlijk wat betreft de hoeveelheid vandalisme en jeugddelinquentie op scholen

ZATERDAG 17 JANUARI 1981

PS

PAGINA 23

Terreur op scholen in New York

Terreur
De tijd is er op verloop van de vak-
bonden die de belangen van het
onderwijs personeel behar-
tigen en maken deel uit van het
pakket maatregelen dat deze
bonden de laatste tijd hebben ge-
pleegd om paal en perk te stellen
aan de in hoog tempo toernemen-
de terreur op scholen. In vijf jaar
tijd is de criminaliteit op -- vooral
-- middelbare scholen in New
York met 150 procent toegenomen.
Alleen al gedurende de eerste
drie maanden van het lopende
schooljaar streekt de "misdad"-
door schoolkinderen met achtien
procent. Twaalf cijfers die te vin-
den zijn in een depressiverend over-
zicht dat is opgesteld door de
afdeling onderwijs van de ge-
meente New York.

De laatste voor voor psychologen,
dus rapport. Wie het doorbladerd,
krijgt er koude rillingen van. Het
tafel diefstallen, vernielingen,
afnamelingen en verkrachtingen
is bijna onvoorstelbaar. De
meeste van die misdrijven of mis-
dragen doen zich voor in de
gangen van de scholen, op de toi-
letten, op de trappenhuis en in
de liften. Ze richten zich in veel
gevallen tegen medeleerlingen,
maar heel vaak ook tegen het
onderwijs personeel, vooral

Tijdens de laatste vijf
jaar is de criminaliteit op
de New Yorkse scholen
met 150 procent geste-
gen. Meteen tijdens de
eerste drie maanden van
het lopende schooljaar
is de terreur van schol-

lieren hier en daar zo'n
vorm aan dat de onder-
wijzersbonden adviseer-
den een ordedienst bin-
nen de schoolgebouwen
te laten patrouilleren.
Leerlingen noch docen-
ten zijn...

letten, de liften en de
trappenhuisen. Vaak
moet zelfs het klaslokaal
op slot. Op de scholen
worden nu handleidin-
gen uitgegeven met tips
als: werk niet te laat al-
leen op school, ga met
z'n tweeën naar de wc en
loop niet alleen door de
gangen.
BERNARD HAMMEL-
BURG bekeek een der
ergste gevallen.

Bewakers op de gang tegen vernieling en verkrachting

...ten voor half tien in de ochtend
het eerste lesuur is voorbij en de
school is rustig. Vanuit alle
klassen komt het verkeer op gang
en de bekende "klassenruimte"
keert. Groepen leerlingen
dragen hun lokalen uit, de gan-
gen door, op weg naar de volge-
nde les.

de vrouwen. Buiten het schoolge-
bouw worden leerlingen en lera-
ren minder lastig gevallen, maar
daar zijn het de auto's of fietsen
die het meeste ontgiden. Voor
zelfs de grootste idealist... zegt
Wasson spijtelijk van de bont voor-
trentend personeel in New

groepen, de negers en de Spaans-
sprekenden. En de misdrijven
richten zich ook in de eerste
klassen tegen dachtloosheid uit de-
zelfde groepen. Ook dat is een
toestel constatering.

een koploperspositie in. In januari 1978 werd door het National Institute of Education de z.g. Safe School Study uitgebracht*).

Een gigantische stapel papier, met de resultaten van drie jaar onderzoek naar misdaad, geweld en vandalisme in Amerikaanse scholen. De Safe School Study deed de pennen van vele deskundigen loskomen, zodat de stapel papier die naar aanleiding van de Study geproduceerd werd (en wordt) nog vele malen groter is dan de Safe School Study zelf.

Robert Rubel merkt in één van die reacties het volgende op: De Safe School Study heeft twee

reeds lang bestaande opvattingen ondergraven:

— De eerste is dat scholen zelf weinig zouden kunnen doen om misdaad en geweld binnen de eigen school te verminderen. — De tweede is dat het zelden de eigen leerlingen van een school zouden zijn, die verantwoordelijk zijn voor de gewelds- en misdaadproblemen**) die in die school bestaan***).

*) 'Violent Schools — Safe Schools: The Safe School Study Report to the Congress', National Institute of Education, U.S. Department of Health, Education and Welfare. Govt. Printing Office, Washington, D.C., 1977.

**) In de Safe School Study en in de reacties op de Study, valt onder het woord 'problemen' heel wat. Dat loopt van vandalisme en inbraken via diefstallen tot overvallen en verkrachtingen.

Dit maakt het problematisch om hetgeen in deze paragraaf geciteerd wordt uit de Amerikaanse literatuur, direct van toepassing te brengen op Nederlandse vandalismedproblemen.

***') 'Violence in Schools'. R.J. Rubel (ed.), IRC Monograph Series, 1978, pag. 44.

Als men in dit citaat leest dat Amerikaanse scholen zelf kennelijk veel kunnen doen aan de vermindering van het aantal strafbare feiten in en aan hun school, dan zal men zich afvragen wat dan de oorzaken van de problemen in scholen zijn.

Ianni (1980) maakte een destillaat van de Safe School Study, voegde daar enig eigen onderzoek aan toe en kwam tot 3 hoofdpunten*).

Problemen ontstaan door:

A: De grootte van de school:

Scholen met veel leerlingen hebben over het algemeen ook veel problemen, o.a. omdat scholieren in grote scholen anoniem (kunnen) blijven.

B: De manier van leiding geven op een school:

De manier waarop aan een school leiding gegeven wordt, blijkt sterk verband te houden met het aantal problemen dat in een school bestaat. Als het schoolhoofd en de staf voor de leerlingen bereikbaar zijn en open staan, blijken zich veel minder problemen voor te doen dan wanneer dat niet het geval is. Daarnaast kan ook een onduidelijke leiding problemen geven: Als door de leiding straffen en beloningen uitgedeeld worden, moeten die duidelijk en zonder aanzien des persoons gegeven worden. De scholier moet in ieder geval weten wat voor consequenties een bepaalde daad heeft.

C: Te weinig relaties tussen de school en de gemeenschap:

Het is voor een school belangrijk om niet in een geïsoleerde positie te komen ten opzichte van de buurt, de rest van het onderwijssysteem en de gemeenschap in de brede zin van het woord. Scholen die geïsoleerd zijn, bleken namelijk over het algemeen meer problemen te hebben.

Deze onderzoeksresultaten geven een indicatie, aan welke voorwaarden voldaan zou moeten worden om de sfeer op een school gunstig te beïnvloeden.

Overigens wijzen we er nogmaals op dat het hier onderzoeksresultaten betreft die specifiek voor Amerika gelden. Problemen m.b.t. criminaliteit zijn in de States over het algemeen groter dan in Nederland en dat weerspiegelt zich ongetwijfeld in de ernstige problemen waar een aantal Amerikaanse scholen mee te kampen heeft. Dat neemt niet weg dat de verbanden tussen criminaliteit enerzijds en grootte, leiderschap en integratie van een school anderzijds, ook in Nederland zouden kunnen bestaan, zij het op (veel)

*) Naast deze drie punten noemt Ianni ook nog de factor 'drukke'. Veel problemen ontstaan op plekken waar juist veel scholieren zijn, zoals bijvoorbeeld trappen, hallen en kantines.

kleinere schaal.

Men zou er hoe dan ook goed aan doen de effecten van bepaalde veranderingen in het onderwijs — bijvoorbeeld de ontwikkeling naar steeds grotere scholen — en eventuele criminaliteitsbevorderende aspecten daarvan scherp in de gaten te houden.

Engels onderzoek

Gladstone stelde, op basis van 584 vraaggesprekken met jongens van 11 tot 15 jaar uit het voortgezet onderwijs, de volgende tabel samen:

Involvement in vandalism by attitude to school, controlling for achievement						
		Self-perceived school achievement				
		Successful		Unsuccessful		
Reported involvement in vandalism		Attitude to school		Attitude to school		
		Likes school	Dislikes school	Likes school	Dislikes school	
low		55%	24%	40%	23%	34%
medium		30%	44%	34%	30%	34%
high		15%	32%	26%	48%	33%
Total (= 100%)		142	113	102	227	584
$\chi^2 = 26.3; 2df; p < .001$ $\chi^2 = 16.8; 2df; p < .001$						

Gladstone concludeert onder andere uit deze gegevens dat er een verband bestaat tussen 'een hekel aan school' hebben en 'het plegen van vandalisme'. Het is daarbij opvallend dat de jongeren die zeggen slechte schoolprestaties te hebben en bovendien een hekel aan school hebben, sterker betrokken zijn bij de zwaardere vormen van vandalisme. Naar aanleiding hiervan kan worden verondersteld dat gevoelens van onvrede tot zwaardere vormen van vandalisme leiden. Een dergelijke constatering werd ook in 1.4.1. gedaan. Bij het doen van aanbevelingen stelt Gladstone voorop dat de houding t.a.v. de school en de schoolprestaties slechts twee van de vele factoren vormen, die het plegen van vandalisme beïnvloeden. Daarom verwacht hij niet dat verbeteringen in het onderwijs tot een aanzienlijke vermindering van vandalisme en delinquentie in het algemeen zullen leiden. Dat kan naar zijn mening echter anders liggen waar de vandalistische activiteiten van

scholieren gericht zijn tegen de eigen school. Eerder onderzoek toonde aan dat scholen met veel delinquente leerlingen zelf weinig last ondervonden van vandalisme als die leerlingen een positieve houding t.a.v. de school hadden. Voor scholen die sterk onder vandalisme lijden, een reden te meer om na te gaan hoe de houding van de eigen leerlingen t.a.v. de school is en hoe daar indien nodig verbetering in gebracht zou kunnen worden. Gladstone komt op basis van zijn onderzoek o.a. tot de volgende suggesties:

— Samenwerking met onderwijskundige adviseurs ter verbetering van de relatie tussen leerkrachten en leerlingen. — Het aanpassen van lesprogramma's voor leerlingen die niet zozeer op (middle class) intellectuele prestaties zijn gericht.

Nederlands onderzoek

Hauber besteedt in zijn anti-vandalisme-project te Rotterdam ook aandacht aan het scheppen van een betere sfeer voor jongeren binnen het onderwijs. Een van zijn ideeën is dat de leerlingen meer verantwoordelijkheid moeten krijgen voor hetgeen er op school gebeurt, zodat zij emotioneel positiever bij de school betrokken raken.

Suggesties ter verbetering van schoolmotivatie en prestaties worden echter vooral vanuit een andere invalshoek gedaan.

Immers ook de problematiek van het voortijdig schoolverlaten heeft de afgelopen jaren steeds grotere vormen aangenomen*).

In het rapport 'Voortijdige schoolverlaters' van Flor en De Vries (1980) wordt een breed scala van aanbevelingen gedaan om deze problematiek aan te pakken.

Wat ons met name aanspreekt zijn hun ideeën over de geïntegreerde aanpak van de problematiek, waarbij de contacten tussen de school enerzijds en o.a. ouders en jongerenwerk anderzijds een belangrijke plaats innemen.

Het volgende citaat uit dit rapport illustreert deze zienswijze.

*) Dat we hier op ingaan betekent overigens niet dat het met name schoolverlaters zouden zijn, die vandalisme plegen.

Of zij veel vandalisme zullen plegen hangt samen met de reden van het schoolverlaten. Als ze 'balen' van school en eigenlijk geen alternatief hebben, is de kans dat ze vandalisme plegen tamelijk groot; wanneer jongeren van school af gaan omdat ze een baan kunnen krijgen, is die kans aanzienlijk kleiner.

'Als er problemen zijn met school en er wordt gespijbeld, dan komen de spijbelaars vaak naar de buurt- en clubhuizen, waar verder nauwelijks over de problemen met school gepraat wordt. Dit wordt enerzijds als een gebrek ervaren, anderzijds juist goed gevonden omdat jongeren in deze omgeving vaak niet nog eens met schoolproblemen te maken willen hebben. Uitzonderingen hier zijn buurthuizen met huiswerkklassen (. . .), waar vaak wel over de problemen met school gepraat wordt.

De huiswerkklassen fungeren dan als een ventilatieklep en voor een aantal die 'op de wip' zitten als een steun in de rug.'

Dergelijke contacten sluiten goed aan bij het idee dat een school zoveel mogelijk geïntegreerd moet zijn in de buurt.

We zijn ons ervan bewust dat de gezichtspunten die in deze paragraaf naar voren zijn gekomen, tamelijk willekeurig zijn uitgezocht en slechts zeer globaal door ons zijn behandeld. Aangezien wij slechts in geringe mate op de hoogte zijn van de ontwikkelingen die momenteel op dit gebied in het onderwijs plaatsvinden, hebben wij aan de gegeven standpunten geen eigen oordeel verbonden.

4.1. Inleiding

In de twee vorige hoofdstukken hebben we aandacht besteed aan de vraag welke maatregelen men zou kunnen nemen om het gedrag van potentiële vandalismeplegers te beïnvloeden. Een andere ingang wordt gevormd door maatregelen die zich richten op de kwetsbaarheid van objecten*). In principe kunnen dit allerlei objecten zijn variërend van een lantaarnpaal tot en met De Nederlandsche Bank; in dit hoofdstuk beperken we ons vanzelfsprekend tot scholen. U hoeft overigens niet bang te zijn dat we u in dit hoofdstuk zullen aanbevelen de school om te bouwen tot een kopie van De Nederlandsche Bank. De maatregelen die aan de orde komen, beslaan een breed scala: van een beter slot tot en met elektronische installaties.

We onderscheiden de preventieve maatregelen hier in twee categorieën: in 4.2. komen de maatregelen die betrekking hebben op controle en toezicht op schoolgebouwen aan de orde en in 4.3. wordt aandacht besteed aan de hoofdzakelijk techno-preventieve maatregelen die de school zelf verstevigen c.q. beveiligen. Beide paragrafen zullen starten met een korte beschouwing van de achterliggende ideeën bij deze maatregelen. Tot besluit van het hoofdstuk gaan we in 4.4. in op de vraag wanneer het rendabel is om de school minder kwetsbaar te maken.

4.2. Controle op het schoolgebouw

4.2.1. Achterliggende ideeën.

Aan het begin van de zeventiger jaren komt binnen de criminologie de zogenaamde 'environmentalistische stroming' op. De meest bekende voorman van die stroming is Oscar Newman. Met zijn boek 'Defensible space' (1973) wil hij laten zien dat stedenbouwkundige en architectonische aspecten van een buurt

*) Daarbij zal in dit hoofdstuk vaak geen onderscheid worden gemaakt tussen vandalisme- en inbraakpreventie, omdat de meeste maatregelen zowel dienen ter voorkoming van vandalisme als van inbraak.

of een gebouw een belangrijke invloed hebben op de hoeveelheid criminaliteit (waartoe hij nadrukkelijk vandalisme rekent) die er plaatsvindt. Hij gaat daarbij van twee stellingen uit:

— De mate waarin (een) ruimte aan mensen behoort — of gevoeld wordt te behoren aan — beïnvloedt hun mate van betrokkenheid. — De mate waarin stedenbouwkundige en architectonische aspecten toelaten dat ruimtes (gebieden) zichtbaar zijn, beïnvloedt of mensen kunnen zien dat er een misdaad plaatsvindt.

Op zich is de combinatie van de begrippen 'zichtbaarheid' en 'betrokkenheid' enerzijds en het begrip 'criminaliteit' anderzijds vrij logisch: als een architect 'vergeten' is ramen te maken in een flatgebouw, zal een willekeurige bewoner van dat flatgebouw ook niet optreden als er zich buiten een strafbaar feit voordoet. Hij ziet het immers niet!

Bij een begrip als 'betrokkenheid' is het iets moeilijker een voorbeeld te vinden, maar we kunnen ons voorstellen dat als een bewoner zich 'te gast' voelt in een steriele flatwijk, hij ook geen overdonderende belangstelling aan de dag zal leggen voor een vernieling van een telefooncel op de hoek.

Het idee zal duidelijk zijn: als ik kan zien wat er gebeurt en als ik me betrokken voel bij wat daar gebeurt, zal ik er sneller iets aan doen: 'Wat zie ik nou. . . dat is mijn telefooncel die ze daar willen gaan mollen . . . maar dat gaat niet!' Daarnaast zal de potentiële overtreder met deze mogelijkheid rekening (gaan) houden, met als gevolg dat hij maar liever niet aan zijn 'werk' begint.

Een artikel uit De Volkskrant van 18 augustus 1979 geeft een aardige illustratie van Newmans ideeën.

Professor Oscar Newman over de Bijlmermeer.

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Professor Oscar Newman (44) schudt zijn hoofd en steekt zijn armen theatraal in de lucht. „Hoe kun je zoiets bouwen . . . ? De ontwerpers van de Bijlmermeer zijn blind geweest of gek. Of allebei”. Zijn stem drukt zowel cynisme als ongeloof uit. „Als maquette moet de Bijlmer prachtig zijn geweest met al dat groen tussen de gebouwen. Maar men is vergeten dat er ook nog in geleefd moet worden”.

Volgens Newman is de grote afstand, die de bewoners moeten overbruggen tussen de woning en de voorzieningen oorzaak van het gevoel van onveiligheid, dat veel Bijlmerbewoners zouden hebben. Er is geen sociale controle. Wie Newmans boeken kent weet, dat het begrip sociale controle het stokpaardje is van de Newyorkse professor. Als de buurtbewoners elkaar in de gaten kunnen houden is de kans kleiner dat vreemdelingen met misdadige gedachten hun gang kunnen gaan. Newman is voorstander van een soort dorpse gezelligheid. Om aan te tonen wat hij ongeveer

voor ogen heeft, leidt hij ons naar Amsterdams meest recente nieuwbouwwijk Holendrecht. Hier, op een steenworp afstand van de hoge Bijlmerflats, zijn de huizen slechts enkele verdiepingen hoog. Elk blok heeft in het midden speelplaatsjes, tuinen en gezellige zitjes. De auto staat er vlak bij de voordeur. „Kijk daar spelen kinderen van drie, vier jaar. Helemaal alleen. De ouders hoeven niet bang te zijn, dat er iets met ze gebeurt”, roept Oscar Newman ontroerd. Hij wijst erop. „We even daarvoor in de hele Bijlmer natuurlijk een spelend kind zijn

waardevolle
vraagt hij
graaf, die
heerd last
ander

En
leek
kra
ma
br
ki
A
su
n
v

De ideeën van Newman zijn niet zonder kritiek gebleven. Het belangrijkste kritiekpunt is dat Newman de invloed van het stedenbouwkundig en architectonisch ontwerp overschat. Met de werkelijke (sociale en psychologische) oorzaken van criminaliteit wordt te weinig rekening gehouden. Derhalve zullen preventieve maatregelen à la Newman in veel gevallen slechts leiden tot verplaatsing van criminaliteit naar plekken waar de controle van burgers nog wel gering is.

Een tweede punt van kritiek betreft het begrip betrokkenheid. De mate waarin mensen betrokken zijn bij wat er in hun omgeving gebeurt, hangt namelijk beslist niet alleen samen met de fysieke kenmerken van die omgeving, maar ook met sociale, economische en culturele factoren.

Deze twee punten van kritiek kunnen we als volgt naar de situatie rond scholen vertalen:

— **M**aatregelen die de controle op het schoolgebouw verhogen, kunnen leiden tot een verplaatsing van het vandalisme. Of verplaatsing op zal treden hangt sterk samen met de aard van het vandalisme waar men mee te maken heeft. Als het om wraak- en spelvandalisme gaat, is die kans kleiner dan bij vandalisme waarbij prestige- en onvrede-motieven domineren.

— **B**etrokkenheid van omwonenden bij de school is niet alleen via architectonische maatregelen te bereiken. De sociale contacten tussen onderwijzend personeel en omwonenden spelen hierbij een minstens even grote rol.

4.2.2. Aanbevolen maatregelen.

A. Vergroten van controlemogelijkheden van omwonenden.

Dit type maatregelen sluit het meest aan op Newmans ideeën.

— **Z**org dat de school niet afgelegen ligt. Dit is waarschijnlijk de meest fundamentele maatregel. Het zou zeer praktisch zijn, wanneer men bij het bepalen van een locatie van een nieuw te bouwen school rekening hield met het aantal omwonenden en voorbijgangers die controle kunnen uitoefenen. Hoe fundamenteel de ligging van de school is, blijkt tevens uit de verdere aanbevolen maatregelen: als de school afgelegen ligt, verliezen deze veel van hun preventieve waarde.

— **M**aak afspraken met de omwonenden. Men kan proberen de buurtbewoners ertoe te bewegen de politie of de schoolconciërge te bellen als ze onraad bespeuren bij de school. Een Amsterdamse school deed dat d.m.v. een brief. Aanvankelijk had de oproep succes, maar na verloop van

tijd werd de alertheid van de buurtbewoners weer minder. Waarschijnlijk is er dus een zekere continuïteit nodig in de contacten tussen school en buurtbewoners om de laatsten echt te motiveren.

— **Laat licht branden.** Een goede verlichting kan preventieve waarde hebben*). Het verlichten van een hele school is waarschijnlijk erg kostbaar en het is daarom wellicht het beste alleen de meest kwetsbare punten te verlichten. Wanneer men buitenverlichting gebruikt, dient de verlichtingsarmatuur zo veel mogelijk tegen vernieling bestand te zijn. Er zijn op dit gebied speciale armaturen in de handel. Een bijkomend voordeel is dat het energieverbruik ervan laag is en dat de lampen een zeer lange levensduur hebben.

— **Verwijder uitzichtbelemmerende muurtjes, heggen of struiken.** Het is duidelijk dat dergelijke 'obstakels' een uitstekende 'gezichtsdekking' kunnen vormen. Het is verstandig om groen- en steenpartijen zo te projecteren dat de controle door omwonenden en voorbijgangers niet wordt belemmerd.

— **Gebruik de school ook buiten schooltijd.** Men kan proberen om buiten schooltijd activiteiten van (sport)verenigingen en sociaal-cultureel werk in het schoolgebouw te laten plaatsvinden. Dit heeft niet alleen een (inbraak)preventieve werking; tevens betreft men de school meer in het buurtgebeuren. Het is wel zaak dat er dwingende afspraken worden gemaakt over de staat waarin de gebruikers de school achterlaten.

— **Zorg voor een goed onderhoud van de school.** Het mes snijdt hier aan twee kanten. In de eerste plaats wordt aan een haveloze school waarschijnlijk eerder vernield dan aan een fraai uitziende school, als we aannemen dat het 'erosie-element' een rol speelt. In de tweede plaats zullen omwonenden zich sneller betrokken voelen bij een goed onderhouden school. Het devies 'opgeruimd staat netjes' kan dus ook stimulerend werken op de mate van controle door omwonenden.

B. Het (laten) uitoefenen van toezicht op de school.

De controle wordt hier niet via 'natuurlijke' weg geregeld, maar er wordt formeel iemand aangewezen die toezicht op de school moet houden, met name buiten schooltijd.

Formeel toezicht werkt sterker preventief dan de in het voorgaande besproken informele controle door

*) Als er geen enkele kans bestaat dat omwonenden of passanten de school zien, is uiteraard verlichting zinloos.

buurtbewoners en passanten. Daar staat tegenover dat het houden van toezicht (veel) meer geld kan kosten. Er zijn twee mogelijke toezichthouders:

— Een conciërge die bij de school woont. Dit kan zeer preventief werken. Het vereist echter wel aanzienlijke toewijding van de zijde van de conciërge.

— Politie-surveillance. Om effect te hebben zal de surveillance vaak langs moeten komen. In extreme gevallen kan het nuttig zijn om gedurende een bepaalde periode zeer intensief te surveilleren. Gezien de werkdruk van de politie zal zo'n periode over het algemeen niet lang kunnen duren.

4.3. Verstevinging en beveiliging^{*)}

4.3.1. Achterliggend idee.

De filosofie is hier simpel: maak het de potentiële dader zo lastig mogelijk. Wel plaatsen we bij deze strategie twee kanttekeningen:

— In de eerste plaats geldt net als bij controlemaatregelen ook hier dat verplaatsing van vandalisme kan optreden.

— Daarbij komt dat met name verstevigingsmaterialen een averechts effect kunnen hebben. Gezien het prestige-element dat veel vandalisme kenmerkt, is dat niet verwonderlijk: de jeugd gaat in het vernielen van verstevigde objecten een wedstrijdje met de verstevigers zien. Uit onderzoek blijkt dat ook deelnemers aan een 'verstevigingscongres' dit gevaar signaleerden:

Bron: Trouw/Kwartet

Averechts

De ontwerpers kunnen zich troosten met de gedachte dat ook hun Engelse collega's, die al veel langer proberen het vandalisme te beperken, het vraagstuk nog niet onder de knie hebben. De Engelsman P. Burall, die vandaag ook een inleiding zal houden, draagt meer vragen dan antwoorden aan de discussie bij.

In Engeland, waar het vandalisme zich eerder dan in andere landen grootscheeps manifesteerde, hebben ontwerpers intussen wel geleerd hoe het in bepaalde gevallen niet moet.

Zo heeft volgens Burall de verandering van openbare voorzieningen, zoals telefooncellen en wachthuisjes, in onneembaar lijkende „burchten” een averechts effect: wat niet kapot lijkt te kunnen, blijkt op vernielzuchtigen juist een bijzondere aantrekkingskracht uit te oefenen.

„Alles is kapot te krijgen,” zegt de Delftse student Felko van der Veen, die de „contactdag” mede heeft voorbereid. En Prins voegt daaraan toe: „Zelfs als het theoretisch onmogelijk is, blijkt het nog te kunnen. IJzeren stangen in treinen, bijvoorbeeld, worden gewoon krom getrokken.”

^{*)} Met verstevigen wordt bedoeld dat objecten van een moeilijker stuk te krijgen materiaal worden gemaakt. Beveiligen betekent dat men de toegang tot een object (vaak een gebouw) bemoeilijkt. Overigens kan verstevinging tevens een vorm van inbraakpreventie zijn (een duidelijk voorbeeld is slagvast glas) en beveiliging een vorm van vandalismepreventie.

Concluderend stellen we vast: Wanneer men in een school steviger materialen zoals slagvast glas gaat gebruiken, moet men naast het risico van verplaatsing van vandalisme — b.v. naar andere objecten in of aan de school — bovendien rekening houden met een mogelijk averechts effect. Het verdient dan ook geen aanbeveling om 'in het wilde weg te verstevigen': men moet trachten uit te vinden welke motieven een rol spelen bij de vernielingen en eventueel bekijken of dáár iets aan kan worden gedaan.

Tenslotte kan nog opgemerkt worden dat de ervaring leert dat de schoolinbreker (over het algemeen een 'gelegenheidsinbreker') vrijwel altijd met eenvoudig gereedschap, b.v. een schroevendraaier, opereert.

Hij profiteert als het ware op simpele wijze van de vaak slechte kwaliteit van deur- en raamsluitingen. Waarschijnlijk kunnen dan ook met relatief simpele middelen veel gelegenheidsinbraken worden voorkomen.

4.3.2. Aanbevolen maatregelen

A. Het gebruik maken van steviger materialen, met name voor ramen.

Gezien het feit dat de glasschade over het algemeen de grootste schadepost voor scholen vormt, ligt deze maatregel voor de hand.

— Verhard glas. Deze glassoort is ongeveer 5 à 6 keer zo sterk als normaal glas en ongeveer twee keer zo duur. Het is bestand tegen voetballen en het gooien van steentjes. Dit glas kan echter niet meer op maat worden gesneden zodra het verhard is.

— Glas vervangen door polycarbonaat. Polycarbonaat is een glasheldere kunststof die onbreekbaar en slagvast is. Het is zelfs bestand tegen grote stenen en een moker. Dit materiaal kan tevens worden aangewend bij tochtdeuren, die vaak open en dicht slaan en bestand moeten zijn tegen stoeiende kinderen. Er zijn echter ook duidelijke nadelen aan polycarbonaat verbonden. Het is o.a. duurder dan glas hoewel door de opkomst van dit materiaal de prijs wel dalende is. Belangrijker is dat het makkelijk te bekrassen is en zoals Gladstone (1980) dat zeer fraai uitdrukt, 'can rapidly acquire a variety of embarrassing messages.'

— Speciale verf en plaatmateriaal op siliconenbasis. Met het gebruik van deze materialen wordt graffiti praktisch onmogelijk. In Nederland maakt o.a. de R.E.T. (Openbaar Vervoerbedrijf in Rotterdam) hier gebruik van.

B. Het onaantrekkelijk maken van het spelen rond de school.

Dit kan worden opgevat als een zachte vorm van beveiliging: het gaat er vooral om schade door spel vandalisme te voorkomen *).

— Het aanbrengen van veranderingen in de omgeving van de school. De aanleg van een bloemperkje bijvoorbeeld kan ertoe leiden dat kinderen spelletjes — zoals voetbal — verplaatsen naar plekken waar de kans op ongelukjes kleiner is. **). Ook kan gedacht worden aan het op enige afstand van de school creëren van speelmogelijkheden. Bijvoorbeeld het bouwen van een blind muurtje als alternatief voor de schoolmuur, waar kinderen hun bal tegenaan kunnen gooien of trappen. Er wordt wel verondersteld dat dit soort landschapsverandering het best werkt als de kinderen van de school het zelf doen.

— Het plaatsen van doornstruiken. Een wat minder sympathieke methode om spelende kinderen op afstand te houden. De geniepige prikkels zullen echter tevens inbraak via de ramen moeilijker maken.

— Het op het dak klimmen bemoeilijken. Legio daken van schoolgebouwen worden lekgetrapt, vooral bij laagbouw; in enkele gevallen bedroeg de schade vele tienduizenden guldens. Daken kunnen beveiligd worden door de klimmogelijkheden te beperken. Zo mogen ladders en trappen nooit op het schoolterrein rondslingeren. Dakranden, schuttingen en afscheidingsmuren kunnen, als alternatief voor de ingemetselde glasscherven, voorzien worden van een laagje anti-klimpasta. Dit materiaal neemt door zijn glibberigheid alle houvast weg. Het is niet schadelijk voor de huid en vormt, indien deskundig op strategische plaatsen aangebracht, een hindernis van formaat. Deze pasta moet dik worden opgebracht en regelmatig worden verversd om opdroging te voorkomen. Regenpijpen zijn prima hulpmiddelen bij het klimmen, dus als dat mogelijk is kunnen ze het beste worden verwijderd of verplaatst. Natuurlijk kan men de pijpen ook met anti-klimpasta insmeren of ze omtimmeren.

*) Wij zijn ervan uitgegaan dat een harde maatregel om het spelen rond de school te bemoeilijken — het plaatsen van hoge hekken — te zeer in strijd is met pedagogische opvattingen.

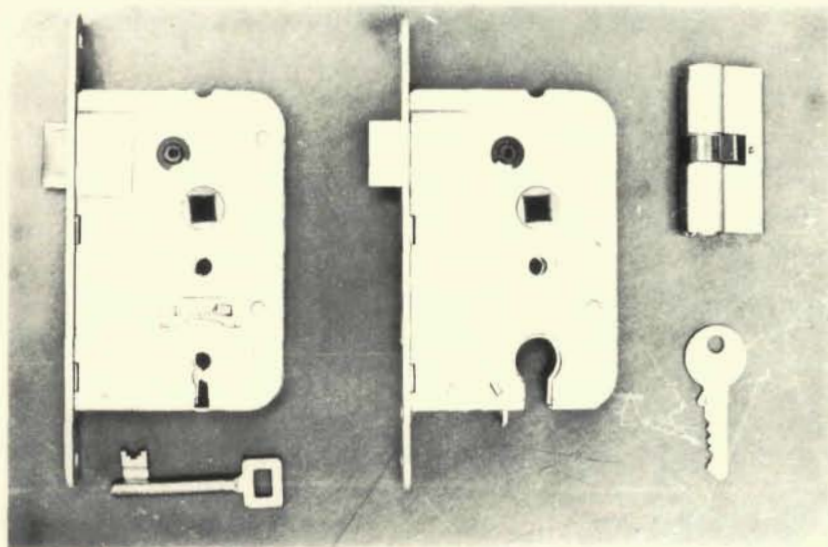
**) Daarbij gaan we ervan uit dat dergelijke mogelijkheden in de buurt aanwezig zijn. Als dat niet zo is, is de kans op een averechtse werking — het vernielen van het strategisch aangelegde perkje — niet denkbeeldig.

C. Het bemoeilijken van de toegang tot het interieur van de school *).

Met goed hang- en sluitwerk is de 'buitenring' van het schoolgebouw aanzienlijk beter beveiligd. We nemen hier de verschillende toegangsmogelijkheden tot de scholen onder de loep. Aansluitend vertellen we iets over het gebruik en beheer van sleutels, en over de mogelijkheid van elektronische beveiliging.

— **Deuren.** Voor de inbraakveiligheid van gebouwen zijn deuren van groot belang. Vooral weinig gebruikte achter- of zijdeuren verdienen extra aandacht. In principe moet uitsluitend gebruik gemaakt worden van vol-houten deuren. Deze bieden méér weerstand tegen inbraakpogingen. Hoe lichter de uitvoering, des te meer kansen voor een inbreker. Uiteraard dient iedere voordeur voorzien te zijn van solide hang- en sluitwerk. Ter vervanging van bestaande sloten zijn er renovatiesloten in de handel (zie fig. 1 en 2). In het algemeen verdient het cilindersteekslot

RENOVATIESLOT

Oude slot

Renovatie- of vernieuwingslot

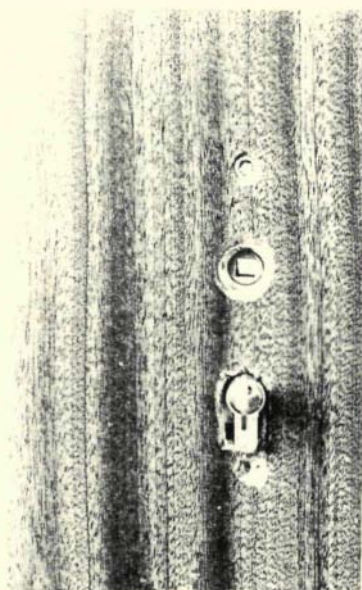
Figuur 1

met bijbehorend beslag de voorkeur. Altijd dient in de deurpost een aan het slot aangepaste veiligheids-sluitkom gemonteerd te worden. Het traditionele blikken sluitplaatje biedt te weinig weerstand, zelfs tegen een eenvoudige schroevendraaier.

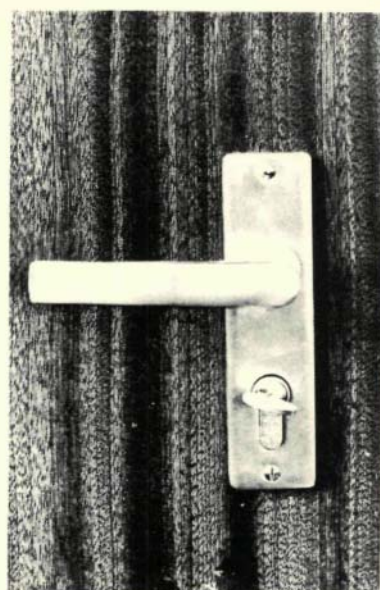
*) Voor meer informatie: — Standaard Hang- en sluitwerk. Uitgave TBBS Baarn.

— Inbraakbeveiliging achter glas. Uitgave TBBS. Baarn

— Handboek Inbraakpreventie. Uitgave TBBS. Baarn

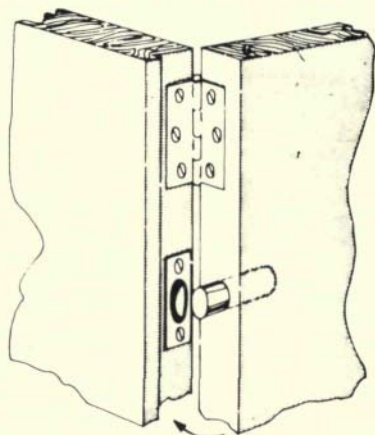

C. Het nieuwe slot met cilinder

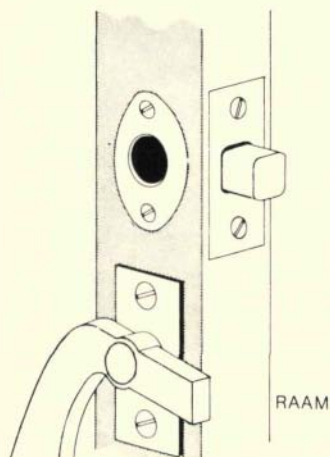

D. Het nieuwe slot geheel afgewerkt

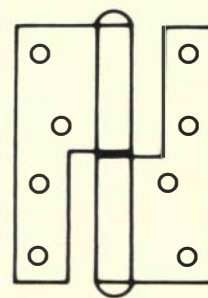
Deuren (en ook ramen), die naar buiten toe open-
gaan kunnen gemakkelijk uit hun scharnieren wor-
den gelicht. Dat kan voorkomen worden door het ge-
bruik van dievenklauwen (zie fig. 3) en veiligheids-
scharnieren (zie fig. 5). — Ramen in scholen —
en speciaal de parterre-ramen, die het eerste doelwit
vormen voor een inbreker — dienen van binnen uit
goed gesloten te kunnen worden. Als eerste stap
voor het beveiligen van ramen dienen afsluitbare bin-
nenvergrendelingen te worden aangebracht (zie fig.
4). In plaats van de gebruikelijke scharnieren met uit-
neembare scharnierpennen worden net zoals bij de
deuren veiligheidsscharnieren of paumelles gebruikt
(zie figuur 5).

Figuur 3

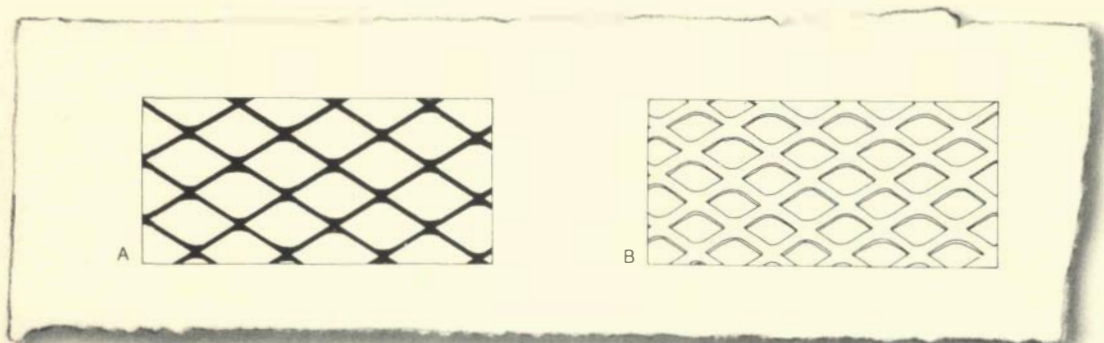

Figuur 4

Figuur 5

— **Lichtkoepels en keldergaten** zijn uiterst kwetsbaar. Keldergaten of stookruimten moeten afgedekt worden met een roosterwerk dat stevig verankerd is. Hiervoor kan een degelijk hangslot gebruikt worden. De enige werkelijk afdoende beveiliging van lichtkoepels is een afscherming aan de binnenzijde door middel van mangaanstaal of strekmetaal (zie figuur 6).

Figuur 6

— **Afsluiting en sleutelbeheer.** Bij afsluiting van de school dient men alle ramen, deuren en andere openingen goed te controleren. Gebeurt dit niet, dan is het op slot draaien van de voordeur ook overbodig en hebben overige veiligheidsmaatregelen geen enkele zin. Ook een goed sleutelbeheer is zeer belangrijk. Beperk het aantal mensen dat sleutels van de school heeft en registreer ze. Van belang is dat politie en brandweer op de hoogte zijn van de adressen waar ze in geval van nood de sleutels kunnen halen.

Voorals het moeder- of generaalsleutels betreft, moet gewaakt worden voor te grote aantallen. Drie of vier bezitters van een dergelijke sleutel is eigenlijk het maximum. Uit oogpunt van veiligheid mag men niet tegemoet komen aan de wens van velen om ook een sleutel te bezitten. Bij cilindersloten kan men bij het ontdekken van lekken in het sleutelsysteem op bijzonder eenvoudige wijze een wisseling toepassen van de cilinders. De cilinder van kamer 3 gaat bijvoorbeeld naar klas 6 en de cilinder van klas 6 naar opberghok 4.

— **Elektronische beveiliging.** Op gebied van preventie is dit de laatste stap, en in ieder geval is hierbij advies van een expert onontbeerlijk. Vals alarm komt veelvuldig voor, indien niet de juiste soort apparatuur is aangebracht. Bovendien vergt het van de beheerder een goede afsluitdiscipline. Algemeen kan over alarminstallaties worden gezegd, dat de apparatuur bedrijfszeker moet zijn, eenvoudig te bedienen en moeilijk te saboteren. Er moet een Nederlandse instructie bij zijn en de apparatuur, voorzien van een noodvoeding, moet worden aangelegd door een betrouwbare beveiligingsmaatschappij. In sommige plaatsen is het hebben van een luidalarminstallatie aan een vergunning gebonden.

D. Het beveiligen van diefstalgevoelige goederen in de school.

— **Waardeberging.** Bepaalde waardevolle zaken als kostbare en attractieve goederen, examenopgaven, geldkisten enz. behoren op een veilige plaats bewaard te worden. Zeker gedurende de weekeinden en in de schoolvakanties. Vaak is bij nieuwere scholen hiermee al rekening gehouden, en is een kluis ingebouwd. Bij oudere scholen is het meestal met relatief weinig kosten en moeite mogelijk een bestaande ruimte tot kluis in te richten.

Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld een grote kast of een kleine kamer. Eventuele ramen kunnen worden dichtgemetseld, of van een degelijk traliewerk worden voorzien. Eventueel zou in deze ruimte een alarmsysteem geïnstalleerd kunnen worden.

— **Registratie.** Dit is een bijzondere vorm van beveiliging. Waardevolle goederen worden niet moeilijker bereikbaar maar eenvoudiger herkenbaar gemaakt. Die herkenbaarheid is bijvoorbeeld te bereiken door met een kwastje verf of een schabloon kostbare zaken respectievelijk van de schoolkleuren of een schoolvignet te voorzien. De potentiële dief zal geneigd zijn dergelijke gewaarmerkte spullen niet weg te nemen, omdat een heler er minder of geen interesse voor heeft. En mocht toch diefstal plaatsvinden dan kan de politie bij een succesvol onderzoek d.m.v. de registratie het bewijs van diefstal makkelijker leveren en de rechtmatige eigenaar opsporen. In verband met het laatste kan men ook de mogelijkheid overwegen om kostbare voorwerpen te fotograferen.

4.4. Kosten en baten

Met name bij dure maatregelen zoals een alarmsysteem of vervanging van glas is het van belang na te gaan of de kosten niet groter zullen zijn dan de baten. — **Kosten** van veranderingen bij een bestaande school zullen over het algemeen hoger zijn dan wanneer men bij nieuwbouw direct technopreventieve voorzieningen treft. Tot op heden is er echter bij de nieuwbouw van scholen weinig aandacht geschonken aan dergelijke voorzieningen. Het zou ongetwijfeld kostenbesparend werken als hier in de wereld van het onderwijs, alsmede door architecten en planologen, meer aandacht aan werd geschonken.

— **Met betrekking tot de baten** twee opmerkingen:

— Er moet niet alleen worden gekeken naar een vermindering van de materiële schade die kan worden bereikt. Niet-materiële zaken, zoals continuïteit van het onderwijs, geen ellende voor leerlingen en leerkrachten, zijn weliswaar niet in harde guldens uit te drukken, maar vallen wel degelijk onder de baten van een preventieve maatregel.

— Soms is het moeilijk te voorspellen of er sprake zal zijn van kostenbesparing. Zelfs als er minder vernielingen zullen gaan plaatsvinden, schuilt er een addertje onder het gras. Reparatiekosten van een verstevigd object kunnen nl. wel eens extra hoog zijn. Dus als het aantal vernielingen gehalveerd is, maar de reparatiekosten per vernieling verdubbeld zijn, is er van besparing geen sprake.

Opzet en organisatie van een
anti-vandalisme project.

De grote hoeveelheid preventieve maatregelen die in de vorige hoofdstukken aan de orde zijn gekomen, heeft er misschien toe geleid dat de lezer zich afvraagt voor welke maatregelen hij in vredesnaam moet kiezen.

Het is onmogelijk om op deze vraag een voor elke school passend antwoord te geven. De aard, omvang en achtergronden van het vandalisme gepleegd door leerlingen van de lagere school in Finsterwolde zijn ongetwijfeld totaal verschillend van die van het vandalisme gepleegd door gymnasiasten uit Wassenaar en daarom zullen vanzelfsprekend ook verschillende maatregelen moeten worden genomen. Alvorens actie te ondernemen, kan men dan ook het best eerst een onderzoekje instellen naar de specifieke problemen. Besluit men tot het opzetten van een anti-vandalismeproject, dan komen tal van organisatorische kwesties aan de orde: hoe past een project binnen het onderwijsprogramma, wie doen er aan mee, welke materialen zijn beschikbaar etc. In dit hoofdstuk beschrijven we een projectaanpak waarin plaats is voor een onderbouwend onderzoekje en tevens rekening is gehouden met de organisatorische aspecten van een anti-vandalismeproject*). Vanaf het moment dat men het idee heeft 'er moet iets gebeuren' tot en met de evaluatie van het project, wordt aangegeven hoe men de werkzaamheden in een zevental stappen op een doelmatige en samenhangende wijze kan laten verlopen.

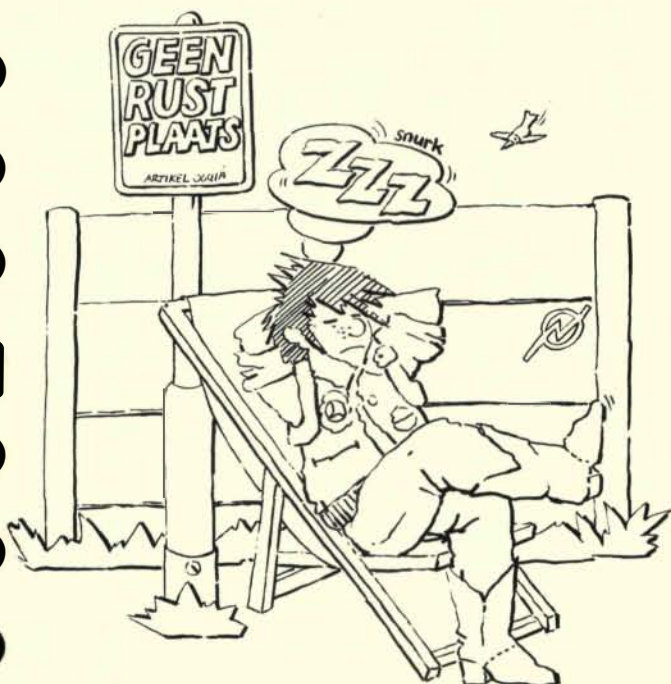
1e stap: Moet er iets gedaan worden?

Anti-vandalismeprojecten liggen vandaag de dag goed in de markt en het idee om 'iets te gaan doen' zal snel ontstaan. Voordat men nu gaat kopiëren, knippen en plakken, is het evenwel verstandig de vraag te stellen: 'Heeft het zin, dat ik begin'. Er kunnen twee duidelijke aanleidingen zijn om te starten**). — Er worden aan en in de school vernielingen aangebracht. — De leerlingen van de

*) Dit is een sterk verkorte weergave van een algemener model dat de schrijvers hebben ontworpen voor de aanpak van vandalisme. Zie hiervoor 'Vandalisme-ideeën/onderzoek/preventie'

B. van Dijk en P. v. Soomeren, Kobra Amsterdam, 1981, hoofdstuk III.

**) Er kan nog een derde aanleiding zijn om te starten. Men verwacht dat er in de toekomst vandalisme zal worden gepleegd. Wanneer bijvoorbeeld een naburige school het slachtoffer wordt van vandalisme, is het zinvol om na te gaan of dat op de eigen school ook niet zou kunnen gebeuren.

2e stap: Uitzoeken wat er aan de hand is.

Het nut van deze stap is drieledig: — Een onderzoekje zal moeten aangeven of het zinvol is om verder te gaan: bestaan er inderdaad problemen of was er slechts sprake van loos alarm. — Eventueel te nemen preventieve maatregelen kan men op de resultaten van het onderzoekje afstemmen.

— De onderzoekresultaten zijn ook van belang voor de evaluatie van een anti-vandalisme project. Men zal immers de situatie zoals die was, willen vergelijken met de situatie zoals ze is geworden.

Bij zo'n onderzoekje kan men zich de volgende vragen stellen:

— Wat wordt er vernield? en indien er aan het eigen schoolgebouw vernielingen worden aangebracht: Kunnen de mogelijkheden daarvan worden verkleind? — Wie vernielen er? — Waarom vernielen zij?

Natuurlijk zal men in de meeste gevallen deze vragen nader moeten specificeren. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de informatie uit hoofdstuk I.

3e stap: Het bepalen van doelstellingen.

Als een duidelijk beeld van de problematiek is verkregen, kan men in de volgende stap de doelstellingen bepalen. — Doelstellingen geven tijdens het project de nodige houvast: De betrokkenen weten waar ze naar toe werken.

— Bij de evaluatie van het project kan worden nagegaan of het project aan de gestelde doelen heeft beantwoord.

De doelstellingen dienen zo concreet mogelijk te zijn. 'De vermindering van het aantal vernielingen' zal bijvoorbeeld bij elk project de algemene doelstelling zijn, maar dit zegt nog niets over de inhoud van het project.

Het is dan ook beter als een doelstelling al aangeeft op welke wijze men zo'n vermindering denkt te bereiken. Bijvoorbeeld: 'De vermindering van het aantal vernielingen door leerlingen bewust te maken van de materiële en immateriële schade die door vandalisme wordt veroorzaakt' of: 'Het beter beveiligen van de inbraakgevoelige plekken van de school'. Bij het vaststellen van de doelen moet men overigens rekening houden met de zogenaamde randvoorwaar-

den waaraan men is gebonden. Hierbij doelen we met name op aardse zaken zoals tijd, geld en beschikbare menskracht. Wanneer er bijvoorbeeld binnen het bestaande lesrooster totaal geen tijd overschiet om vandalisme aan de orde te stellen, is de hierboven genoemde doelstelling over het bewust maken van leerlingen bijzonder moeilijk realiseerbaar.

4e stap: Kiezen van maatregelen.

Vervolgens worden op grond van de informatie van het onderzoekje een serie maatregelen gekozen, die binnen de gestelde doelen passen. Daarbij moet men er niet alleen rekening mee houden dat een maatregel dient om een gesteld doel te bereiken, maar ook dat die maatregel geen ongewenste neveneffecten heeft. Zo zou men bijvoorbeeld met het aanleggen van een speelveldje op een ruime afstand van de school wel kunnen bereiken dat er minder aan school wordt vernield, maar wanneer dat veldje dan echter vlak bij een bejaardentehuis wordt gesitueerd, kan men op zijn vingers natellen dat er nieuwe problemen ontstaan.

Hoezeer het kiezen van maatregelen afhangt van de resultaten van het onderzoekje, kan worden geïllustreerd met een praktijkvoorbeeld uit Manchester *). Op elf scholen werd een onderzoekje uitgevoerd en vervolgens werden een aantal (overwegend beveiligings-)maatregelen aanbevolen:

Een tweetal uitkomsten: — Op 5 scholen bleek dat wat aanvankelijk vandalisme leek, slechts vernielingen waren die tijdens balspelen of ruw spel werden veroorzaakt. Hier werd het gebruik van verhard glas ter vervanging van gebroken ruiten aanbevolen.

— Een andere school had tamelijk ernstige vandalisme- en inbraakproblemen. Omdat er weinig speelmogelijkheden in de buurt bestonden, stond het schoolterrein open voor jongeren. Dat werkte de problemen duidelijk in de hand. Het leek weinig zinvol te proberen de jongeren van het schoolterrein te weren. In het verleden werd de school echter bewaakt door een parkwacht en de problemen waren toen veel minder. De aanbeveling luidde dan ook de regeling met de parkwacht in ere te herstellen.

5e stap: Planning.

Wanneer de te nemen maatregelen bekend zijn, kan het zinvol zijn een planning voor de uitvoering uit te

*) Zie: F.J. Gladstone, Coördinating Crime Prevention Efforts, Home office research study nr. 62, London 1980.

108 stippelen. Als het om relatief simpele zaken gaat, zoals het verbeteren van hang- en sluitwerk, zal dit veelal overbodig zijn, maar bij een project waarin een breed scala van activiteiten ondernomen gaat worden, is het maken van een draaiboek — 'Wie doet wat wanneer' — beslist geen overbodige luxe. Hoewel we aannemen dat bij het onderwijs uitstekende planners werkzaam zijn, willen we toch een fictief voorbeeld geven:

Twee leerkrachten van de 5e en 6e klas van een lagere school vinden het broodnodig iets te doen aan de 'zorgeloze' manier waarop hun leerlingen met het straatmeubilair en de groenvoorzieningen omspringen. Ze willen enerzijds wijzen op de materiële aspecten (schadecijfers) van die zorgeloosheid en anderzijds op de immateriële waarde van de spullen (met name de groenvoorzieningen) die sneuvelen. Het hele project mag niet langer dan een maand duren. Rekening houdend met deze voorwaarde zijn de beide leerkrachten tot de volgende globale opzet van het project gekomen.

1e week. 1- organiseren ouderavond waarop het thema aan de orde wordt gesteld. 2- introductie van het onderwerp bij de leerlingen door middel van een film gevolgd door discussie.

2e week. 3- geschiedenisles over de Vandalen. 4- rekenles over schade aangericht door vernielingen.

3e week. 5- biologieles over het park in de buurt. 6- de leerlingen een middag de plantsoenendienst laten helpen bij het opruimen en het herstellen van schade in het park.

4e week. 7- de leerlingen een tentoonstelling over het project laten inrichten, die aan het eind van de week door de ouders bezocht kan worden.

Dat valt best mee, denken ze optimistisch. Een collega wijst hen er echter op dat het best eens tegen zou kunnen vallen. Met z'n drieën slaan ze aan het plannen en ze komen al snel tot de conclusie dat eerst gekeken moet worden wanneer de film beschikbaar is en wanneer de plantsoenendienst mee kan werken. De film levert geen problemen op, maar het overleg met de plantsoenendienst leidt tot belangrijke consequenties voor de planning, aangezien bij het overleg gebleken is dat het tuinieren in kleine groepjes zal moeten geschieden. Als deze zaken geregeld zijn, is het mogelijk een lijst te maken van alle activiteiten plus geschatte tijdsduur die de verschillende onderdelen van het project met zich meebrengen. Twee voorbeelden daarvan:

ad 1. Ouderavond: — maken en stencillen van aankondiging, het voorbereiden van een inleidend

praatje en een aantal discussiepunten: 2 uur

— de avond zelf: 3 uur (p.p.)

— een kopje koffie om bij te komen: 1 uur (p.p.)

ad 6. Het helpen van de plantsoenendienst: De plantsoenendienst kan i.v.m. beschikbare materialen (harken, schoffels) niet meer dan 8 leerlingen per middag aan het werk zetten. Aangezien het hier 40 leerlingen betreft, gaat het in totaal 5 middagen kosten. Dat kunnen de leerkrachten van de twee betreffende klassen vanzelfsprekend niet alleen begeleiden; een reden te meer om de ouders ook bij het project te betrekken. De leerkrachten gaan ieder (apart) 1 middag mee (degene die de tuinierende leerlingen begeleidt, kan dan bijvoorbeeld de rest van de klas onder de hoede van de ander achterlaten) de overige middagen gaan steeds twee ouders mee.

Dat leidt tot het volgende rijtje taken: — dagen afspreken met plantsoenendienst en zes ouders characteren: 1 uur

— ouders instrueren: ½ uur

— zelf mee naar het park: 3 uur (p.p.)

Bovendien komen de twee initiatiefnemers — beiden niet onverdienstelijke amateurfotografen — op het idee foto's van de parkhappening te maken.

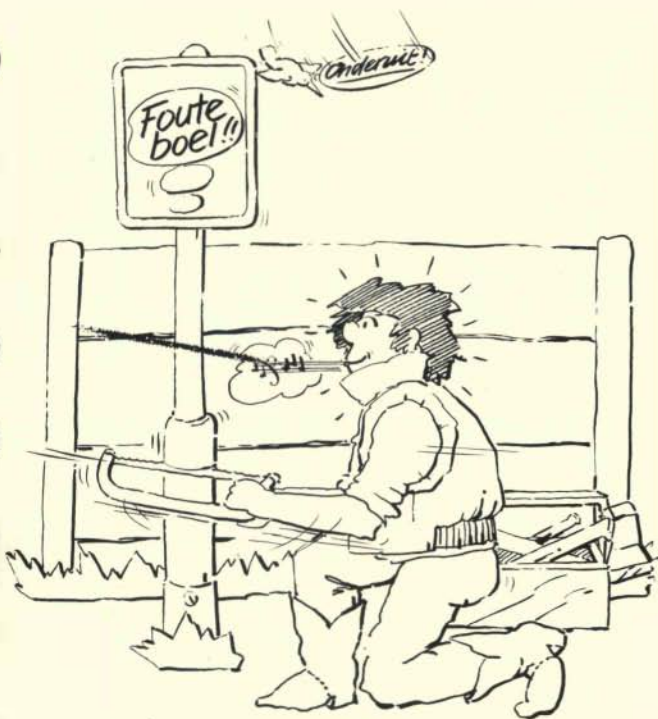
Leuk voor de tentoonstelling. Dit brengt echter wel een extra activiteit met zich mee: — afdrukken en ontwikkelen van 50 foto's (van elke groep 10): 5 uur. Alle activiteiten die ondernomen gaan worden, zijn dus bekend. Deze activiteiten moeten nu nog in chronologische volgorde op bepaalde dagen worden gezet en zo nodig tussen de twee leerkrachten en andere medewerkers (ouders) worden verdeeld.

6e stap: Het uitvoeren van de maatregelen.

Hier valt weinig meer over te zeggen dan dat het plan in werking treedt.

7e stap: Evaluatie.

Als alles dan achter de rug is, rest er nog één ding: de evaluatie. Kort samengevat komt dit neer op het terugkijken naar het project en het aangeven wat er goed en fout is gegaan. Men gaat daarbij als volgt te werk: — In de eerste plaats is het van belang na te gaan of de gestelde doelen gehaald zijn. Daarom wordt de situatie die bestond voordat de maatregelen werden uitgevoerd, vergeleken met de situatie na de uitvoering van de maatregelen. Vervolgens wordt het resultaat van deze vergelijking tegen de geformuleerde doelen afgewogen. Als het verminderen van het aantal vernielingen de algemene doel-

110 stelling van het project was, vergelijkt men dus met elkaar het aantal vernielingen dat vóór het project plaatsvond, met het aantal vernielingen na afloop van het project. Een eenvoudige aftreksom leert of het gestelde doel is bereikt. — Tevens zal bij een goede evaluatie ook het verloop van het project aan de orde moeten worden gesteld. Mogelijke vragen daarbij zijn: wat liep er organisatorisch fout, welke taken konden niet worden uitgevoerd (waarom niet), hoe zat het met de tijdsduur van de verschillende activiteiten, etc. Dit deel van de evaluatie is eenvoudig te doen door het eerder gemaakte draaiboek achteraf te becommentariëren.

Het is duidelijk dat evalueren zin heeft. Men kan er zelf iets van leren en ook anderen kunnen er iets aan hebben. Het is daarom jammer dat een evaluatie vaak achterwege blijft. Geheel onbegrijpelijk is dat echter niet: het project is afgelopen en men is blij dat het erop zit, en bovendien staan proefwerkweken, toetsen en voorlichtingsprojecten over drugs alweer voor de deur. Niettemin zouden uitvoerders van projecten er goed aan doen te evalueren en de uitkomsten daarvan in het kort op te schrijven. Overigens zouden de samenstellers van deze handleiding het op prijs stellen wanneer u die verslagen + eventuele voorbeelden van nieuwe, door u gebruikte methoden aan ons toestuurt.

Wellicht kunnen er dan nog enige supplementen aan deze handleiding worden toegevoegd.

NB: Achter elke titel is een codering opgenomen:

T = Techno-preventie

A = Algemeen (achtergronden van vandalisme e.d.)

H = Hulpmiddelen voor onderwijsprojecten ter vermindering van vandalisme

H₁ = Ideeën hierover van meer algemene aard

H₂ = Praktische toepassingen

O = Niet direct van toepassing op vandalisme

Amsterdam (Gemeentelijke nota), **Eindrapport van de Commissie Jeugd vandalisme**, Amsterdam, 1979. A

Amsterdam (Gemeentelijke nota), **Tussenrapportage Onderzoek Jeugd vandalisme deel 1**, Amsterdam, mei 1981. H₁ + H₂

Amsterdam (Gemeentelijke nota), **Tussenrapportage Onderzoek Jeugd vandalisme deel 2**, Amsterdam, mei 1981. A

Amsterdam (Gemeentelijke nota), **Tussenrapportage Onderzoek Jeugd vandalisme deel 3**, Amsterdam, augustus 1981. A

Bleeker, H. en Mulderij, K., **Kinderen Buiten Spel** (op zoek naar een vriendelijke woonomgeving voor kinderen), Boom Meppel, 1980. A

Crane, A.R., Pre-adolescent gang: A topological interpretation. In: **Journal of Genetic Psychology** nr. 81, september 1952. A

County Council Staffordshire, **anti-vandalisme project** (twee films: It's about time/I didn't do it + werkmap bestaande uit leskaarten). H₂

Dijk, B. van en Soomeren, P. van, **Vandalisme in Amsterdam**, Amsterdam, 1980. A

Dijk, B. van en Soomeren, P. van, **Vandalisme — ideeën/onderzoek/preventie**, Kobra Amsterdam, 1981. A + H₁

Gladstone, F.J., Vandalism amongst adolescent schoolboys. In: R.V.G. Clarke, **Tackling Vandalism**, Home office research study no. 47, London, 1978. A

Gladstone, F.J., **Co-ordinating Crime Prevention Efforts**, Home office research study no. 62, London, 1980. T + A + H₁

Handboek Inbraak preventie, TBBS Baarn, 1978. T

Hauber, A.R., Vernielingen door jeugdigen in semi-publieke ruimten. In: **Grenzen van de jeugd** (achtergronden van jeugdcriminaliteit), Ars Aequi Nijmegen, 1981. A

Heimansschool, **Verslag vandalisme project**, Amsterdam, 1981. H₂

Ianni, F.A.J. en Reuss-Ianni, E., Crime and Social Orders in Schools. In: **The education Digest**, mei 1980. A

International Security Review, Vandalism: causes, costs and treatment, january 1980. A

Justitiële Verkenningen nr. 6 (Alcohol en drugs), Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Justitie, 's-Gravenhage, 1980. O

Justitiële Verkenningen nr 3 (Varia nummer over vandalisme), Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Justitie, 's-Gravenhage, 1981. A

Kentucky office of crime prevention, **Crime Prevention Teachers Manual**, Frankfort (Kentucky USA), ongedateerd. H₂

Kraemerschool, **Osdorpproject**, Amsterdam, mei 1981. H₂

Madison, A., **Vandalism: the not-so-senseless crime**, New York, 1970. A

Marshall, T., Vandalism: The seeds of destruction. In: **New Society**, 17 juni 1976. A

Newman, O., **Defensible Space**, Architectural Press, London, 1973. A

Oldenzaal (Gemeentelijke nota), **Wham!!!** Rapportage ter voorbereiding van een campagne ter bestrijding van jeugd vandalisme in Oldenzaal, 1979. A + H₁

Oriënteringsnota Voorkoming Misdrijven, Bureau Landelijk Coördinator Voorkoming Misdrijven, 's-Gravenhage, mei 1981. O

Richards, P., Vandalisme van middle-class jongeren: het belang van leeftijdsverschillen en statusconflicten. In: **Justitiële Verkenningen** nr. 3 (varia nummer vandalisme) Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Justitie, 's-Gravenhage, 1981. A

Rotterdam (Gemeentelijke nota), **Notitie inzake het Vandalisme** (Een voorzichtige aanzet), Rotterdam, 1979. A

Rubel, R.J. (ed.), **Violence in schools**, IRC Monograph series, Maryland, 1978. A

Schoolblad, Het, Weekblad van de Algemene Bond voor Onderwijzend Personeel nr. 26, Amsterdam, 30 juli 1981. A + H₁

Schreiber, H., **De Vandalen** (Zegetocht en ondergang van een Germaans volk), Meulenhof Amsterdam, 1981. O

Speeltuinwerk en jeugdrecreatie, Landelijke organisatie voor . . . , **Een andere speelplek**, Amsterdam, 1981. H₁

Spijker op zijn kop show, (Krant bij gelijknamige uitzending van de Nederlandse Onderwijs Televisie), 16 februari 1981. H₂

Stads- en streekvervoer, Werkgroep orde en veiligheid stads- en streekvervoer, **Rapport over de situatie met betrekking tot de verstoring van orde en veiligheid bij het stads- en streekvervoer**, 1979. A

Stip 4e jg nr. 4, bijlage: TBBS-Standaard Inbraakveilig hang- en sluitwerk, TBBS, Baarn, 1980. T

Stip 4e jg nr. 6, bijlage: Inbraakveilig achter glas, TBBS Baarn, 1980. T

Stip 5e jg nr. 2, bijlage: De school doelwit van vandalen en inbrekers, TBBS Baarn, 1981. T

Violent Schools — Safe Schools: The Safe School Study Report to the Congress, National Institute of Education, U.S. Department of Health, Education and Welfare, Govt. Printing Office, Washington, D.C., 1977. A

Vries, H. de en Flor, G., **Voortijdige schoolverlaters** (een onderzoek naar voortijdig schoolverlaten in Amsterdam-Noord, in opdracht van de onderwijswerkgroep van het Tienerwerkers overleg Amsterdam-Noord), Amsterdam, 1980. O

Weringh, Jac. van, **Onrust is van alle tijden** (opstellen over criminaliteit in Nederland), Boom Meppel, 1978. O

Zaanstad, **Gooi je eigen glazen in** (een boekje over vernielingen), Zaanstad maart 1981. H₂

Zoetermeer, **Project Vandalisme**, Algemene woningbouwvereniging 'Beter Wonen', Zoetermeer, 1980. H₂

Zoals in het voorwoord van de samenstellers al gezegd werd, ligt het in de bedoeling om – indien mogelijk – t.z.t. aanvullingen op deze handleiding te laten verschijnen.

Deze eventuele aanvullingsbladen hopen we mede met uw hulp samen te stellen. Nieuwe aanpakken, frisse ideeën en alternatieve strategieën die ergens in het land bedacht worden of misschien al bedacht zijn, kunnen immers van nut zijn voor uw collega's.

Door het losbladige systeem dat voor deze handleiding gekozen is, kunnen aanvullingsbladen eenvoudig tussengevoegd worden.

Als u eventuele aanvullingsbladen op deze handleiding Scholen en Vandalisme wilt ontvangen, verzoeken wij u vriendelijk onderstaande bon in te vullen en aan het L.B.V.M. te zenden.

Ja, ik wil eventuele aanvullingsbladen van de handleiding Scholen en Vandalisme ontvangen.

Naam school: _____

T.a.v.: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Plaats: _____

Hier
postzegel
plakken.

L.B.V.M.
Postbus 20301
2500 EH Den Haag